

št. 1-2

OBČINE
PORTRETI
KULTURA
ZGODOVINA
ŠPORT
ZANIMIVOSTI

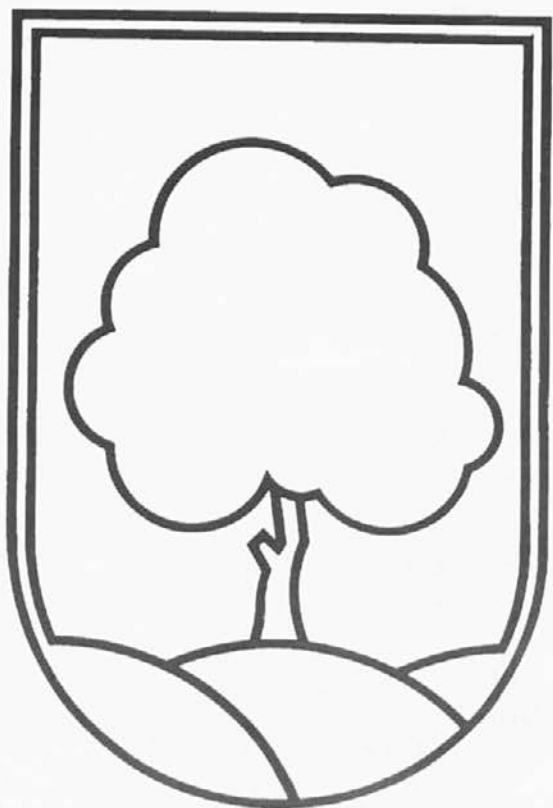
KOROŠKI FUŽINAR

4740/2000

LETO 48 ŠT. 1 JUNIJ 1998 400 SIT

POKROVITELJI

OBČINA RAVNE - PREVALJE

Čečovje 12
2390 Ravne na Koroškem

OBČINA MEŽICA

Trg svobode 1
2392 Mežica

Partizanska c. 2, 2390 Ravne

SŽ
OPREMA RAVNE, d.o.o.

pnevmatika, hidravlika, orodja in tehnološke linije
Koroška c. 14, 2390 Ravne na Koroškem, Slovenija

podjetje za proizvodnjo, storitve,
usposabljanje in zaposlovanje invalidov

Koroška cesta 14
2390 Ravne na Koroškem

OBČINA
ČRNA
NA
KOROŠKEM

Center 101
2393 Črna
na Koroškem

VSEBINA

OBČINE MEŽIŠKE DOLINE

Andreja Čibron - Kodrin

- OBČINA RAVNE NA KOROŠKEM 2
- NAGRAJENCI OBČINE RAVNE - PREVALJE 6
- SPORED PRIREDITEV OB 750-LETNICI RAVEN NA KOROŠKEM 10
- OBČINA MEŽICA 11
- OBČINA ČRNA NA KOROŠKEM 15

PREŽIHOVA USTANOVA IN KOROŠKA

19

Stane Virtič

MALI ABECEDARIUM

- O ŽIVLJENJU IN DELU
 PROF. JANEZA MRDAVŠIČA 21
 Miran Kodrin

BERTA PAVLINEC

28

Rudi Mlinar

ŽAREČINA PESNICE

- VESNE ROGER 30
 Marijan Mauko

PISMO BLAŽA MAVRELA

- FRANU KSAVERJU MEŠKU 31
 Marijan Gerdej

NEKOČ GUŠTANJ,

- DANES RAVNE 32
 Aleksandra Rose

PRVO SREČANJE

VSEH ZAPOSLENIH

V KEMIJI

- ŽELEZARNE RAVNE 33
 Andreja Čibron - Kodrin

SPOMINI NA

- KEMIJSKI LABORATORIJ 34
 Franci Kamnik

UTRINKI

- IZ KEMIJSKE SLUŽBE 36
 Jože Žlof

ZGODOVINA POŠTE

- NA RAVNAH IN
 V KOTLJAH 38
 Ervin Wlodyga

- UTRINKI IZ PRETEKLOSTI 45
 Ervin Wlodyga

30 LET MEDNARODNIH

- IGER ŠOLARJEV 46
 Jože Šater

SVETLOBA NAD

- MEGLENIM MORJEM 48
 Milan Vošank

- RDEČI BOR VELIKAN 50
 Andreja Čibron - Kodrin

OBČINE MEŽIŠKE DOLINE

Andreja Čibron - Kodrin
(Besedilo in fotografije)

Že od uvedbe nove lokalne samouprave v letu 1995 spremlja Koroški fužinar delo občin Ravne - Prevalje, Mežica in Črna na Koroškem. Tako tudi v letošnji prvi številki objavljamo pogovore z župani občin Mežiške doline: Maksom Večkom, Janezom Praperjem in Francem Staknetom.

OBČINA RAVNE - PREVALJE

Nikoli ni mogoče ugoditi vsem željam

Gospod Večko, sredi letošnjega marca je državni zbor sprejel Zakon o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne programe RS v kulturi, s katerim je država med drugim za obnovo prostorov ravenske knjižnice v obdobju 1998 - 2003 zagotovila 400 mio SIT. Do zdaj je bila prenova ravenskega gradu za občino prevelik zalogaj, z občinskim in državnim denarjem pa se bo gotovo dalo marsikaj storiti.

Ko sem postal župan, je bila situacija naslednja: v gradu so bili Koroška osrednja knjižnica, Koroški muzej in pisarna Pokrajinskega arhiva Maribor - enota za koroško območje ter nekaj praznih prostorov, kamor štejem tudi Likovni salon. Tega je imel nekaj časa v najemu zasebnik, ko pa mu je pogodba potekla, je bilo treba prostore najprej temeljito obnoviti, da so bili spet primerni za razstave. Najti je bilo treba novega upravnika. Tako smo Likovni salon dali v upravljanje Koroški osrednji knjižnici, kar morda ni najboljša rešitev. Po izselitvi Urbanističnega biroja se je v njegove prostore preselilo vodstvo ZKO Ravne oziroma ZKD Mežiške doline. Tudi ta rešitev je zgolj začasna.

Bolj celovit pristop k prenovi gradu in določanju dejavnosti, ki naj bi domovale v njem, bo omogočil pred kratkim sprejeti t. i. zakon o kulturnem tolarju. Ravenski grad je na seznamu kulturnih objektov, ki bodo obnovljeni z državnim denarjem (400 mio SIT), vendar pa mora prav tolikšno vsoto zagotoviti tudi lokalna skupnost oziroma občina. Sedaj pripravljamo dokumentacijo za obnovo, najprej seveda t. i. posnetek gradu, ki bo podlaga za projekte. Prihodnje leto naj bi začeli že prvo fazo obnove,

saj bo nekaj državnega denarja že nakazanega, glavnina pa bo seveda "prisepela" v prihodnjih letih.

Prenova gradu bo tudi priložnost za razmejitev prostorov med njegove uporabnike - javne zavode. Prednost pri dodelitvi prostorov bodo imeli Koroška osrednja knjižnica, Koroški muzej in izpostava Pokrajinskega arhiva Maribor, ki bi se lahko v prihodnosti preoblikovala v Koroški arhiv.

Ko govorimo o prenovi gradu, ne smemo pozabiti na njegovo okolico. Grajsko dvorišče bi lahko uredili tako, da bi postalo prizorišče za poletne kulturne prireditve. Nekaj korakov v to smer smo že storili: pridobili smo strokovna mnenja o zvočni barieri proti železami in cesti (hrup je mogoče učinkovito zmanjšati). Glede grajskega parka pa tečejo nenehne polemike med tistimi, ki menijo, naj bi v njem še vedno igrali nogomet, in onimi, ki bi ga radi

kultivirali. Čeprav sem od Zavoda za spomeniško varstvo Maribor že nekajkrat zahteval izhodišča za urejanje parka, jih njegovi strokovnjaki niso pripravili. Najti bomo morali kompromis med različnimi željami. V parku ne morejo biti le rože, ampak tudi ljudje. Brez njih namreč park nima pomena.

Na Ravnah smo lani dobili prenovljeni Glasbeni dom, v kratkem pa se obeta tudi obnova Kulturnega doma.

Kinodvorana in gledališče sta še nerešeni vprašanji.

Kinodvorana je v stavbi, ki je bolj ali manj obsojena na rušenje, saj ovira boljše cestno ureditev, ki predvideva tripasovno cesto z razvrstitvenim pasom. Na tem mestu namreč ni prostora za dve hiši; odločiti se bo treba za ohranitev ene od njiju - hiša Pri jagru pa je spomeniško zaščiten, medtem ko stavba kina ni. Kinodvorane sicer ne bomo podirali že jutri, vendar dolgoročne perspektive na tistem mestu gotovo nima.

Zato je bil izdelan projekt obnove Kulturnega doma, v katerem bo dvorana s 350 sedeži, primerna za gledališke in kino predstave. Načrti so pripravljani, zdaj bomo zbirali denar, saj bomo ta projekt financirali z neproračunskimi sredstvi (s sponzorskimi prispevki, z državnim denarjem ipd.).

Prenovljeni Kulturni dom bo dobra osnova tudi za ustanovitev Kulturnega centra (podobno kot drugod po Sloveniji) enkrat v prihodnosti. Sicer pa tudi na Prevaljah razmišljajo o ureditvi Družbenega doma; dogradili in funkcionalno usposobili naj bi oder.

Lani je OŠ Prežihovega Voranca na Ravnah končno dobila prizidek, zdaj pa je največja skrb občine na področju šolstva gotovo namenjena izgradnji telovadnice na Prevaljah.

Pred nekaj dnevi smo odpirali ponudbe, ki so prispele na razpis za izvajalca, in v kratkem ga bomo izbrali. (Ob izidu številke je to že znano. Op. avt.) Predvidoma naj bi se gradnja začela konec junija oziroma v začetku julija. Celotna investicija je vredna 220 mio SIT, od tega bo ministrstvo za šolstvo prispevalo 66 mio SIT (letos npr. 12 mio SIT), ostalo pa občina. Telovadnica naj bi bila dograjena prihodnje leto - do začetka novega šolskega leta.

Učenci nižje stopnje so se iz t. i. stare šole na Gačnikovi ulici preselili v prizidek OŠ Prežihovega Voranca, izpraznjena stavba pa je bila predvidena za Srednjo strojno in kovinarsko šolo Ravne, a se ji je pozneje že njen prejšnji ravnatelj odrekel. Kaj storiti, da propadajoča hiša ne bo Ravnam v sramoto?

Stavbo je seveda treba obnoviti. Zdaj bomo objavili razpis za financiranje njene obnove, ki naj bi bila končana predvidoma do konca leta.

V prihodnje bo to občinska stavba. Na Čečovju bo ostala le Upravna enota Ravne, tudi uslužbenci Davčne uprave se bodo julija preselili v prostore nad Planiko, v bližino Agencije za plačilni promet.

Dejstvo je, da sedanja lokacija ni primerna za sedež

občine. Pred leti je bila ta selitev le izhod v sili. Zaradi iste lokacije zdaj ljudje pogosto niti ne ločujejo med pristojnostmi občine in upravne enote.

Včasih sem bil prepričan, da je dobro, če smo skupaj, zdaj pa sem spoznal, da to škodi imidžu občine. Poleg tega kar nekaj znakov kaže na to, da bi iz ravenske upravne enote lahko postal okraj, ki bo potem potreboval dodatne prostore.

Po vseh pripetijah in zapletih glede drugega doma starostnikov na Koroškem je zdaj gradnja tega doma na Prevaljah potrjena. Kdaj boste položili temeljni kamen?

Upam, da zdaj, ko je ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve potrdilo gradnjo doma starostnikov na Prevaljah, in ko bodo v kratkem izpolnjeni tudi vsi pogoji za objavo namere o gradnji, ki naj bi se začela še letos, ne bodo tisti, ki na natečaju niso uspeli, to s kakšnimi nespametnimi potezami preprečili.

Občina je do zdaj za ta projekt namenila 8 mio SIT, potem pa smo vlaganja ustavili. Zdaj jih bomo nadaljevali skupaj z ministrstvom. Načrti za dom starostnikov naj bi bili gotovi do konca septembra, prizadevamo pa si - čeprav nas čas že lovi - da bi temeljni kamen lahko vzdali že ob Jesenskih srečanjih.

Ideje o skupni čistilni napravi na reki Meži za odplake iz Kotelj, z Raven in s Prevalj so še iz časov nekdanje občine Ravne na Koroškem. So zdaj kaj bliže uresničitvi?

Čistilna naprava je nujna zaradi varovanja narave, po drugi strani pa je tudi res, da je zdaj ugoden trenutek tudi za pridobivanje subvencij.

V izdelavi je študija, ki bo podlaga za projekt. Gradnja naj bi se začela v letu 2000. Čistilna naprava bo stala ob izlivu Kotuljke v Mežo. Imela bo zmogljivost za 25.000 enot, kar naj bi zadoščalo za potrebe celotne sedanje občine. (Upam, da bo pri tem tudi ostalo, kajti drugače bodo načrti neuporabni; koristi pa bodo imeli tudi na Prevaljah, saj je večja naprava tudi cenejša - od Dobje vasi do Prevalj bo treba le še položiti kanalizacijski vod, kar pa bo bistveno ceneje, kot graditi še eno čistilno napravo na Prevaljah.)

Če govorimo o komunalni urejenosti krajev, lahko ugotovimo, da je ta na Ravnah dobra - zlasti od nedavne zgraditve L-kanala. Kanalizacija je urejena tudi iz Kotelj do Meže. Za priključitev kanalizacije z Javornika na čistilno napravo bo treba zgraditi še okoli 50 m voda. Sicer pa bi bilo treba potegniti še glavni vod od Dobje vasi skozi železarno mimo Votle peči in do izliva Kotuljke. Če bi čistilna naprava v tem trenutku že stala, bi lahko prečiščevala odplake za okoli 5.000 do 6.000 enot, kar bi že opravičevalo njeno gradnjo.

Na Ravnah so aprila javnosti predstavili rezultate Urbanistične delavnice, ki sta jo pripravila občina Ravne - Prevalje in podjetje

Arhitektura - atelje za arhitekturo in urbanizem iz Ljubljane. Na njej so sodelovali profesorji in študentje arhitekture ter domači urbanisti. Je predstavljena vizija razvoja mesta Ravne izpolnila vaša pričakovanja?

Urbanistična delavnica je nekakšna "opeka" v prostorskih načrtih občine, ki jih zdaj sprejemamo. Imeli smo velikanske težave, saj sta bila kar dva razpisa za izvajalce neuspešna. Pogodba s Fakulteto za arhitekturo za pripravo prostorskih načrtov je zdaj sklenjena, predloge pa bo najprej obravnaval občinski svet, nato bodo javne obravnave, v jeseni pa bo načrte ponovno pretresel občinski svet. Zakon namreč predpisuje trifazni postopek sprejemanja prostorskih načrtov. (Upam, da napovedana delitev občine ne bo ovirala njihovega sprejema, saj naj bi bili potrjeni do konca leta.)

Urbanistična delavnica - kot metoda dela, ki v nastajanje urbanističnih rešitev vključuje tudi javnost - naj bi na Ravnah rešila problem, ki zavira prostorsko načrtovanje - to so prometne zagate. Moja pričakovanja glede urbanistične delavnice pa se niso v celoti uresničila, saj je bil odziv javnosti skromen. Dileme o ureditvi prometnih tokov na Ravnah pa bi morali čim prej razčistiti, sicer bodo prometni zamaški največja ovira za razvoj kraja v prihodnjih letih. Čim prej moramo najti rešitve, ki bodo zadovoljile večino ljudi; vsem verjetno nikoli ni mogoče popolnoma ustreči.

Medtem ko je trasa obvoznice na Prevaljah že znana (po desni strani reke Meže), pa je "odprta" še nova cestna povezava med Ravnami in Prevaljami.

Občinski svet je traso prevaljske t. i. desnoobrezne obvoznice že potrdil (nekateri so na ta predlog tudi kasneje imeli pripombe), zdaj sledi izdelava projektov in investicija. Ker je to državna cesta, pričakujemo, da bo načrte plačala država, pri naložbi pa bo delno sodelovala tudi občina.

Bolj nedorečena pa je resda cestna povezava med Ravnami in Prevaljami, t. i. severna obvoznica, ki naj bi tekla ob železniški progi. Skladno s tem predvidevamo na haldi parkirišče za okrog 250 avtomobilov in okoli 100 tovornjakov.

Občinski svet pa bo moral opredeliti prioritete, saj denarja nimamo veliko.

Obnovo občinskih cest omogočajo tudi prispevki uporabnikov. Kakšne so tu prioritete?

Občinski svet je septembra 1997. leta določil prednostno listo urejanja občinskih cest, občinska uprava pa jo dosledno upošteva. Prav tako so svetniki dorekli tudi pravila financiranja - prednost pri obnovi imajo ceste, kjer pri financiranju sodelujejo občani - njihov prispevek mora "pokriti" 10 odst. vrednosti investicije (v

drugih občinah je zahtevani delež občanov še višji). Letos bomo tako uredili cesto od Šrotneške žage do Rožankovega križa, dogovarjamo pa se še za obnovo nekaterih drugih cest v prihodnjih letih.

Na Prevaljah bo nastala nova občina. Kakšno je vaše mnenje o tej odločitvi Prevaljčanov?

Vseskozi sem nasprotoval ločevanju. Mislim, da je to škodljiva odločitev, vsekakor pa je legitimna.

Kraja sta tako blizu skupaj, da so nekatere skupne rešitve nujne. Čeprav mnogi obljublajo, da bomo tudi v prihodnje sodelovali, pa so moje izkušnje o sodelovanju med občinami dokaj slabe, saj ga skoraj ni. Bližje ko so si občine, večji so prepiri. Mislim, da bomo prej ali slej spoznali, da je bila ta odločitev napačna.

Na Koroškem ste župani pohiteli z ustanavljanjem regije (prvi v Sloveniji ste podpisali pismo o nameri ustanovitve!), že v preteklih mesecih pa ste se koroški župani redno sestajali.

Regijsko sodelovanje doslej še ni opravilo nobenega izpita. Nisem nasprotnik povezovanja, vendar sem ostale župane vseskozi prepričeval, da si moramo postaviti cilje, načrte, opredeliti, kaj nas povezuje, določiti ustanove regijskega pomena, ki jih bomo imeli in podpirali ipd. - da ne bomo vedno samo v vlogi "gasilcev" oziroma protestnikov zoper odločitve iz centra.

Kar tri leta je npr. trajalo, da smo se z občinama Mežica in Črna na Koroškem dogovorili o soustanoviteljstvu Koroškega muzeja; muzej v Slovenj Gradcu pa je obdržal pokrajinski status in ga financira država. Kaj bo za Koroški muzej pomenila ustanovitev prevaljske občine? Nas bo pomanjkanje denarja prisililo v to, da bo postal "muzejček"?

Na regijski svet bom poslal predlog, naj tudi druge občine sofinancirajo izgradnjo doma za starostnike. Občina Črna na Koroškem je že pristala na vložek 45 mio SIT, v predhodnih fazah pa sta postavitev doma na Prevaljah podprla tudi dravograjski in mislinjski župan. Dejstvo je, da je občina Ravne na Koroškem sofinancirala več kot 50 odst. vrednosti doma v Črnečah, in ker se bodo tam zdaj zmogljivosti sprostile, je prav, da se del denarja vrne v Mežiško dolino.

Letos jeseni se vam bo, gospod župan, (že drugič) iztekel mandat. S kakšnimi občutki ga zaključujete in ali boste ponovno kandidirali?

Moram reči, da je bistvena razlika biti predsednik skupščine nekdanji oziroma sedaj župan. Zdaj mora župan veliko več delati, kar pa meni ni težko, saj se dela nisem nikoli branil. Imam tudi dober občutek, da sem nekaj le naredil, čeprav se z menoj ne bodo vsi strinjali - predvsem ne tisti, ki vidijo le probleme pred svojo hišo - vseh teh pa župan seveda ne more rešiti.

V mojem mandatu pa smo naredili tudi nekaj velikih reči - npr. samo za investicijsko vzdrževanje in gradnjo šolskih objektov v občini smo namenili 150 mio SIT. Ko sem kandidiral za župana, sem v program zapisal, da bomo v občini poskrbeli predvsem za mladino (z urejanjem šolskih prostorov in telovadnic).

Med svoje cilje sem uvrstil tudi dom starostnikov. Že leta 1988 sem pripravil vse za začetek gradnje (na istem mestu kot zdaj!), pa je priložnost zaradi preprirov splavala po vodi. Malo me je bilo že strah, da mi tega cilja niti v tem mandatu ne bo uspelo uresničiti. Zdaj sem zadovoljen in tudi ponosen - upam, da so v tem trenutku zadeve toliko urejene, da projekt ne more več propasti.

Je pa seveda nekaj črnih točk - to je naše gospodarstvo. Župan v podjetjih nima nobenih pristojnosti, je bolj ali manj opazovalec dogajanja. Na občino je iz podjetij sicer prispelo nekaj vlog za oprostitev plačila nadomestila za

uporabo stavbnega zemljišča, vendar je to denar, ki ga občina potrebuje za svoje delovanje. Sicer pa občina razpisuje kredite za podpiranje razvoja drobnega gospodarstva in kmetijstva. (Proračunski denar je namenjen za znižanje obrestne mere najetih kreditov.) Kmetom pa je občina lani pomagala tudi drugače (zaradi suše so nekaterim kmetom vodni viri presahnilni, gasilci pa so jim vodo dovažali po polovični ceni; v treh zaselkih smo zgradili vodovode; pomagali smo tudi pri obnovi zaradi snega in požara uničenih hlevov...).

Ob koncu mandata imam čisto vest. Delal sem pošteno, naredil, kolikor je bilo možno. Do izteka županovanja se bom obnašal do vseh krajev pravično, izpeljati je treba zastavljeno. Glede ponovne kandidature lahko rečem le, da moram najprej končati ta mandat. Odiiti želim z dvignjeno glavo.

Gospod Večko, najlepša hvala za pogovor.

NAGRAJENCI

OBČINE RAVNE - PREVALJE

Na predlog komisije za občinska priznanja in odlikovanja (poslovnik o njenem delu je objavljen v Ur. l. RS, št. 70, 6. 12. 1996) je svet občine sklenil, da podeli nagradi in priznanja občine za leto 1997 desetim zaslužnim občanom in športnemu društvu. Prejeli so jih:

NAGRADO OBČINE RAVNE - PREVALJE - *podeljuje svet občine podjetjem, zavodom, drugim organizacijam in skupnostim, organom, društvom in strankam, skupinam ljudi in posameznikom za uspehe pri demokratičnem razvoju družbe in razvijanju gospodarstva in družbenih dejavnosti, ki so pomembni za razvoj občine, delo in življenje v njej ter njen ugled -*

IVANA KLANČNIK

Ivana Klančnik se je rodila 8. 5. 1944. Po končani gimnaziji je doštudirala ekonomijo in se zaposlila v Železarni Ravne. Sposobni in odločni strokovnjakinji so zaupali vse bolj odgovorne naloge. Tako je leta 1991 postala direktorica Industrijskih nožev v Železarni Ravne, po reorganizaciji pa direktorica družbe Noži Ravne, d. o. o., najuspešnejšega podjetja v okviru Slovenskih železarn. Na čelu te družbe je ostala do upokojitve v lanskem letu. V lokalni skupnosti in širše na Koroškem smo bili vedno ponosni na ta obrat oziroma sedanjo družbo. V njihovih izdelkih, nožih in rezilih za najrazličnejše industrijske namene, je združeno vrhunsko znanje, ki se je v desetletjih akumuliralo na Ravnah, na področju izdelave in obdelave kovinskih materialov za najzahtevnejše namene. Kakovostna proizvodnja, predvsem pa uspešno trženje dajeta rezultate podjetju; tega pravila se je direktorica Ivana Klančnik jasno zavedala, saj je uspešno vodila Nože tudi v času, ko so bila podjetja Slovenskih železarn na Ravnah na najhujši preizkušnji. Izguba trgov na jugu je prizadela tudi njihovo prodajo, razpad trga bi lahko bil za podjetje poguben, če ne

bi poslovanje na razmere hitro in pravilno reagiralo. Tako je prva leta po osamosvojitvi prodaja na tuje dosegla 85 do 90 odst. proizvodnje. Leta 1996 so imeli kupce v 36 državah sveta, izvozno pa je bilo orientirane skoraj 90 odst. proizvodnje.

Prav tako je bila družba uspešna na področju ustvarjanja dobička in naložb. Del dobička je vlagala v modernizacijo in širitev poslovanja. Lansko leto so bila prizadevanja za kupce zanesljivo in z razvojem podprto proizvodnjo kronana tudi s pridobitvijo certifikata ISO 9001. Noži imajo izdelano strategijo do leta 2005, ki še nadalje obeta napredek in perspektivo za dvestočlanski kolektiv na Ravnah. V lokalni skupnosti smo posebej cenili odnos direktorice Klančnikove tudi do življenja v kraju, ki ni bil neposredno v interesu podjetja. Znala je oceniti, da je napredek podjetja odvisen tudi od kakovosti življenja zaposlenih. V mestu, kakršne so Ravne, kjer je bistveno manj dogodkov, ki dopolnjujejo življenje v kraju, je znala prisluhniti tudi tem potrebam. Vsa leta smo družbo Noži poznali kot mecena kulturnih prireditev in vedeli, da je za tem pomembno stala njena direktorica.

MOJCA POTOČNIK

Mojca Potočnik se je rodila 1. 1. 1948 na Stražišču in tragično umrla v prometni nesreči lani 12. oktobra. Mojca Potočnik, profesorica slovenskega in ruskega jezika, je bila od leta 1983 novinarka in sooblikovalka Koroškega in Informativnega fužinarja ter drugih internih glasil Železarn Ravne. Njeni članki so bogata dediščina informacij o preteklih dogodkih, pomembnih tako za tovarno kot za kraj in občino. Ni pisala le v tovarniško glasilo, temveč je bila dopisnica tudi drugih

lokalnih in osrednjih medijev: Našega tednika, Slovenca, Družine, Televizije Velenje, Prepiha, Koroškega radia in drugih. Zaradi njenega poročanja so tudi drugod po Sloveniji več izvedeli o dogajanju na Koroškem. Kot novinarka in poročevalka je bila izredno objektivna, pisala je o negativnih, pa tudi o pozitivnih dogajanjih pri nas, sicer pa se je bila vedno pripravljena boriti zoper krivice in se postaviti za "malega" človeka, Koroško in materinščino.

Drugo obsežno področje njenega dela je bila kultura. Že v dijaških in študentskih letih je sodelovala v kulturni dejavnosti mladih v Strojnski Reki in precej pripomogla, da so zgradili Mladinski dom. Bila je nepogrešljiva organizatorica in sooblikovalka sporedov številnih kulturnih prireditvev. Kot novinarka je redno spremljala kulturno dejavnost v dolini in o njej poročala. Njeni zapisi niso zgolj kronistično delo, ampak so pomembna kulturna ustvarjalna dejavnost, ki je sooblikovala kulturni utrip Mežiške doline. Javnosti je poročala tudi od strani medijev dostikrat prezrtim segmentu kulture - t. i. verski kulturi za cerkvenimi vrati. Bila je lektorica številnih koncertnih knjižic in avtorica veznih besedil za nastope naših pevskih zborov, zlasti Vresa, dragoceni pa so jim bili tudi njeni nasveti glede izgovarjave koroških narečnih besed. Da obvlada dialekt, je dokazala tudi s snemanjem zgoščenke Bajže s Koroške, poskusila pa se je tudi kot igralka z Metinim monologom iz Prežihovih Samorastnikov. Bila je članica organov Zveze kulturnih organizacij Ravne, Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika in Slavističnega društva Koroške. Bila je priznana lektorica, prevajalka za ruščino in predsednica Karitas Ravne.

Kot človek je bila vzor poštenosti, delovnosti, skromnosti in neposrednosti. S svojo osebnostjo in delom je obogatila vse, ki smo živeli z njo, tudi našo skupnost.

PREŽIHOVO PRIZNANJE - *podeli svet občine za izjemne dosežke in življenjsko delo na področju kulture, ki pomenijo pomemben prispevek k splošnemu kulturnemu napredku v umetniškem in programskem smislu, pri čemer se upoštevajo profesionalno in ljubiteljsko udejstvovanje in vse zvrsti kulturnega delovanja -*

ZLATO PREŽIHOVO PRIZNANJE

SREČKO KOVAČIČ,

dirigent in umetniški vodja
Pihalnega orkestra železarjev Ravne

Srečko Kovačič je bil rojen 13. maja 1950 v Studencih pri Poljčanah. Po glasbenih študijih se je zaposlil kot solist v orkestru Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru in v Mariborski filharmoniji. Njegovo redno strokovno sodelovanje s Pihalnim orkestrom železarjev Ravne sega v leto 1965, zadnjih pet let pa je njegov umetniški vodja in dirigent. Pri zlatih odličjih, ki jih je na svetovnih prvenstvih dosegla naša godba, je bil s

svojim strokovnim deležem stalno prisoten. Umetniški dosežek z lanskega svetovnega prvenstva pa je presejal vsa pričakovanja. Orkester, ki ga je dirigent Srečko Kovačič bistveno pomladil, je osvojil zlato medaljo s posebno pohvalo, saj je dosegel 333 točk, kar je največ, kar je kdajkoli uspelo kateremukoli našemu orkestru. Za tak dosežek gre nedvomno največja zasluga umetniškemu vodji in dirigentu.

SREBRNO PREŽIHOVO PRIZNANJE

ALMIRA ROGINA,

zborovodkinja in umetniški vodja
MoPZ Vres Prevalje

Almira Rogina se je rodila 28. 12. 1964. Po končani gimnaziji je diplomirala na Pedagoški akademiji v Ljubljani. Kot glasbena pedagoginja poučuje glasbeni pouk v Slovenj Gradcu. Kot človeku, ki nosi v srcu in duši pesem, ji samo poklicno udejstvovanje ni zapolnilo njenih glasbenih ambicij. Načrtno se je začela ukvarjati z zborovodstvom. Leta 1991 je sprejela izziv in za Jožkom Kertom prevzela umetniško vodenje in zborovodske naloge v našem najboljšem zboru, moškem pevskem zboru Vres Prevalje. Dela se je lotila z izjemnim umetniškim zanosom in s strokovnim pristopom. Kot zborovodkinja zahteva od pevcev resno in disciplinirano delo, veliko naporov pa je vložila tudi v pomladitev zbora. Rezultat ni izostal. Že leta 1993 se je na Naši pesmi, državnem tekmovanju najboljših zborov, potrdila v kvaliteti in z zborom dosegla srebrno plaketo. Tako visoko priznanje kakovosti je Vres pod taktirko Almirine Rogina ponovil tudi na Naši pesmi 1997 v Mariboru in z osvojitvijo srebrne plakete, že sedme v vitrini Vresa, dokazal, da spada v sam vrh zborovskega petja v Sloveniji. Številni nastopi na domačih prireditvah zlahtnijo kulturno dogajanje, širom Slovenije in v tujini pa so odlični ambasador Koroške in Slovenije, za kar ima nedvomno pomemben delež zborovodkinja Almira Rogina.

BRONASTO PREŽIHOVO PRIZNANJE

MARKO KAVTIČNIK,

dirigent in umetniški vodja
Pihalnega orkestra Prevalje

Marko Kavtičnik se je rodil 15. avgusta 1965 v Slovenj Gradcu. Leta 1984 je končal glasbeno gimnazijo, leta 1988 pa Glasbeno akademijo v Ljubljani. V Pihalnem orkestru Prevalje je igral trobento že od leta 1973, leta 1985 pa je še kot študent prevzel naloge dirigenta in kapelnika orkestra. Pihalni orkester je pod njegovim strokovnim vodstvom dosegel nekaj vidnih uspehov. Tako

je leta 1988 dosegel na tekmovanju v Ormožu zlato plaketo, isto leto pa na državnem prvenstvu v Sežani zlato listino, kar je nedvomno zasluga umetniškega vodje Marka Kavtičnika. Svoje bogato strokovno znanje in izkušnje prenaša kot pedagog pri izobraževanju mladih godbenikov v orkestru in na mlade pevce Mladinskega pevskega zbora Osnovne šole Prevalje, ki ga vodi kot zborovodja.

KLANČNIKOVO PRIZNANJE -

podeli svet občine za izjemne dosežke in udejstvovanje na področju športa v vseh športnih panogah, v tekmovalnem, rekreativnem in organizacijskem smislu -

ZLATO KLANČNIKOVO PRIZNANJE

ZDRAVKO KOTNIK

Zdravko Kotnik je pričel svojo športno pot kot atlet Koroškega atletskega kluba Ravne. Njegova disciplina je bil tek na kratke in srednjedolge proge. Kot tekmovalec je uspešno zastopal klub in s tem našo občino na mnogih državnih in mednarodnih tekmovanjih. S svojim zgledom, vztrajnim delom in rezultati je pridobil mnoge mlade, da so se vključili v klub in se pričeli resno ukvarjati s športno dejavnostjo. Med njimi je odkril mlade talente, ki danes že častno zastopajo našo atletiko. Kot trener se je svojim varovancem v celoti posvetil, jih učil, vzpodbujal in vzgajal. Danes je Zdravko Kotnik direktor Športnega zavoda Ravne - Prevalje. Izkušnje in znanje aktivnega športnika uspešno prenaša na vodenje zavoda, kjer je marsikdaj potrebno usklajevati interese posameznih športnih panog in rekreacijskih dejavnosti, skrbeti za športne objekte in organizirati različne športne prireditve.

Lani je občini uspel zavidljiv podvig - prenovitev in posodobitev atletskega stadiona na Ravnah. S tem je bila uresničena desetletja stara želja športnikov iz naše občine. S posodobljeno atletsko stezo in z drugimi napravami so zagotovljene ugodnejše razmere za treninge in tekmovanja aktivnih športnikov in odličen standard športne vzgoje. Objekt ustreza mednarodnim standardom in bo kot tak lahko prizorišče državnih in mednarodnih tekmovanj. Zasluga Zdravka Kotnika je, da je prišlo do navedene obnove, saj je osebno pridobil darovalce za precejšen delež investicije, jo organiziral in vseskozi bdel nad kakovostjo del.

SREBRNO KLANČNIKOVO PRIZNANJE

DOMINIK KOTNIK

Dominik Kotnik se je rodil 18. 7. 1931 na Dobrijah. Veselje do športa ga je vodilo, da se je že kot mladinec leta 1947 vključil v Nogometni klub Fužinar na Ravnah, kjer se je udejeval kot nogometaš do leta 1953. Od tam je prestopil k nogometnemu klubu Korotan

Prevalje, kjer je aktivno igral vse do leta 1971. Leta 1958 se je preselil na Prevalje in pričel delovati tudi kot športni funkcionar. Vključen je bil v organe Smučarskega kluba Prevalje in TVD Partizan Prevalje, kasneje pa je bil med ustanovitelji Telesnovzgojnega športnega društva Korotan Prevalje. Od leta 1990 je član Izvršnega odbora Športne unije Slovenije. Leta 1970 je bil izbran za predsednika društva Partizan Prevalje in to funkcijo opravlja še danes. Pod njegovim vodstvom je delo v društvu po nekajletnem zatišju spet zaživel.

Ob osnovni dejavnosti - gimnastiki in rekreaciji starejših - je društvo pod njegovim vodstvom podpiralo razvoj tudi drugih športnih dejavnosti: odbojke, košarke, karateja. Delo v društvu je uspešno, čeprav nima lastnih vadbenih prostorov in zajema vadbene skupine od predšolskih otrok do rekreacije starejših. Kot predsednik vzpodbuja vključevanje novih vadbenih skupin in vzorno skrbi za šolanje vaditeljev. Danes je množičnost v društvu na skrajnih mejah možnosti vadbenih prostorov, zato se kot predsednik aktivno zavzema za izgradnjo telovadnice pri osnovni šoli. S svojim dolgoletnim požrtvovalnim delom je zagotovil presegel mejo amaterizma in se zapisal med tiste, ki so nesporno prispevali k razmahu športne dejavnosti v kraju.

BRONASTO KLANČNIKOVO PRIZNANJE

JANEZ DOKL

Janez Dokl je pričel svojo športno pot leta 1956 kot Jodbojkaš pri Fužinarju Ravne. Aktivno je nastopal do leta 1973, ko se je začel bolj posvečati trenerski in sodniški dejavnosti v odbojki. Kot odbojkarski sodnik je uspešno sodil prvenstvena srečanja širom bivše Jugoslavije. Dosegel je naziv mednarodni sodnik za sedečo odbojko in v tej vlogi sodeloval na tekmovanjih invalidov po vsej Evropi. Deset let je bil predsednik območne sodniške organizacije za Koroško. Najpomembnejši pa je njegov prispevek na trenerskem področju. Pričel je na Ravnah, od leta 1981 pa do danes je vključen v delo pri društvu Partizan Prevalje. Z ženskimi skupinami je dosegel uspehe - vse do tekmovanj v finalih za državno prvenstvo, sedanja ekipa pa igra v 1. B državni ligi. Pri delu ga odlikuje vztrajnost in pravilen strokovni pristop, zato uspehi ne izostajajo.

PRIZNANJE OBČINE RAVNE - PREVALJE -

podeljuje svet občine domačim in tujim podjetjem, zavodom, drugim organizacijam in skupnostim, organom, društvom in strankam, skupinam ljudi in posameznikom za uspehe pri demokratičnem razvoju družbe, za dosežke in rezultate, ki pomenijo pomemben prispevek pri razvijanju gospodarstva in družbenih dejavnosti v Občini Ravne - Prevalje -

DRUŠTVO ZA ŠPORTNO VZGOJO IN REKREACIJO PARTIZAN PREVALJE, ob 75. obletnici obstoja in uspešnega delovanja

Društvo za športno vzgojo in rekreacijo Partizan Prevalje deluje z manjšimi prekinitivami že 75 let. Predhodniki sedanjega društva so bili: Sokolsko društvo, Fizikulturno društvo in TVD Partizan Prevalje. Društvo je vsa leta združevalo športnike na Prevaljah pod eno streho, z izjemo zadnjih let, ko so posamezne panoge prerastle okvire društva in se registrirale kot samostojni klubi. V društvu Partizan Prevalje so vsa leta gojili kot osnovno dejavnost orodno telovadbo in gimnastiko, zadnja leta pa so se množično ustanovljale skupine za rekreacijo. V vadbeni sezoni 1996/97 je bilo v društvu vključenih 250 članov, od predšolskih do starejših skupin. Poleg rekreacije goji društvo tudi tekmovalno dejavnost, zlasti uspešna je ženska članska odbojgarska skupina, ostale pa sodelujejo na občasnih turnirjih, akademijah in nastopih. Lahko trdimo, da je društvo od nastanka v letu 1922 v vsakem zgodovinskem obdobju imelo pomemben delež v razvoju družbenega življenja v kraju.

ANTONIJA KREBS

Antonija - Nina Krebs je s svojo požrtvovalnostjo in predanostjo pomembno zaznamovala obdobje v razvoju kraja Kotlje. Ko je leta 1991 sprejela funkcijo predsednice sveta Krajevne skupnosti Kotlje, se je dela lotila z vso odgovornostjo. Lahko trdimo, da je v času njenega mandata kraj zaživel. Zavedala se je, kako pomembno je, da se v kraju ustvarjajo možnosti in vzpodbude za raznovrstne dejavnosti. Prežihove Kotlje - zadnja leta vse bolj pomembna turistična točka v občini, so bile z njeno pomočjo oklicane za najlepši kraj v svoji kategoriji. Z vsemi močmi je pomagala Turističnemu

društvu v prizadevanjih, da bi turistom lahko ponudili čim več, zlasti pa urejeno podobo kraja. S svojo vztrajnostjo je dosegla notranjo obnovo Kulturnega doma, ki je tako postal sodoben prostor za prireditve vseh vrst in društvene dejavnosti. Na njeno pobudo je oživelo Kulturno društvo Kotlje, kjer aktivno deluje tudi kot igralka v dramski skupini in pevka v pevskem zboru. Pomembno je prispevala k ustanovitvi Prežihove fundacije. Na njeno pobudo je bilo ustanovljeno Športno društvo, aktivna pa je tudi v Gasilskem društvu. Brez nje ne bi bilo tradicionalnega pustnega karnevala, ki ga vsako leto obiskuje veliko število ljudi iz domače in sosednjih občin. Za vse raznovrstne aktivnosti je darovala nešteto ur, poti in skrbi, ob tem pa je vse njeno delo spremljala srčna kultura, pošten odnos do ljudi, napredka in razvoja kraja.

MIHAEL JURAK

Mihael Jurak se je rodil 8. 9. 1949 na Ravnah na Koroškem. Danes je direktor zasebnega podjetja JUMI, ki je nastalo v okviru reorganizacije družb Železame Ravne. Nemirni organizatorski duh in želja storiti nekaj več, zlasti za kraj in sokrajane, sta ga vodila, da se je aktivno vključil v delo krajevne skupnosti na Ravnah. Kot predsednik sveta Krajevne skupnosti Javornik - Šance in nato Krajevne skupnosti Ravne na Koroškem, ima gotovo veliko zaslug za uspešno izvedbo nekaterih večjih projektov v mestu, kot so: izgradnja telefonske napeljave za naselje Šance, izgradnja kablaskorazdelilnega sistema na Ravnah in izgradnja kompleksa garaž na Javorniku. Zavedal se je pomembnosti akcij, ki promovirajo mesto in vzpodbujajo občutek povezanosti in pripadnosti. Tako je bil pobudnik in predsednik organizacijskega odbora za praznovanje krajevnega praznika in tradicionalne Guštanjske noči. Kot član občinskega sveta občine Ravne - Prevalje se aktivno zavzema za uresničitev potreb in interesov krajanov, dejaven pa je tudi v občinskih odborih in komisijah. Poleg dela v krajevni skupnosti je potrebno omeniti še njegovo udejstvovanje na področju športa. Desetletje je bil tajnik Odbojgarskega kluba Fužinar, danes pa je predsednik občinskega odbora za šport.

**Prenovljeni
atletski
stadion
na Ravnah.**

(Foto: A. Č.)

SPORED PRIREDITEV OB 750-LETNICI RAVEN NA KOROŠKEM

Organizacijski odbor za praznovanje 750-letnice prve omembe kraja v listinah je na seji 12. 2. 1998 sprejel naslednji program prireditev (nekaj dogodkov se je že zvrstilo; zaradi integralnosti sporeda pa jih vseeno objavljamo):

PROSLAVA OB OBLETNICI PODELITVE NAZIVA MESTNA OBČINA RAVNE NA KOROŠKEM IN NAZIVA MESTO RAVNE

27. 4. 1998

● Otvoritev prenovljenih Malgajeve ulice in Gledališke poti ter L-kanala, govor s kulturnim programom v Glasbenem domu Ravne, odprtje razstave o obnovi Kulturnega doma na Ravnah.

Organizator: KD Svitanje, sodeluje Pihalni orkester železarjev Ravne.

PRVOMAJSKA PROSLAVA

30. 4. (na Javorniku) in 1. 5. 1998

● Kresovanje na Javorniku s programom, budnica Pihalnega orkestra železarjev Ravne, srečanje na Ivarčkem jezeru.

Organizatorji: Četrtna skupnost Javornik - Šance, Pihalni orkester železarjev Ravne, ZSSS - območna organizacija za Koroško.

MEDNARODNI NOGOMETNI TURNIR

4. in 5. 5. 1998 na ravanskem stadionu.

● Mednarodni nogometni turnir z udeležbo mladinskih reprezentanc iz zahodne Madžarske, južne Nemčije, z avstrijske Koroške in iz Slovenije.

Organizator: Nogometna zveza Slovenije.

OTVORITEV STADIONA NA RAVNAH

31. 5. 1998

● Mednarodni nogometni turnir in srečanje mladinskih ekip mesta Sombathelly, SAK Celovec in reprezentance občine Ravne - Prevalje.

2. 6. 1998

● Odprtje prenovljenega stadiona in atletske tekmovanje (srednješolsko prvenstvo Slovenije, sodelujejo nekateri vrhunski atleti).

Organizatorji: Športna zveza Ravne - Prevalje, Športni zavod Ravne in Gimnazija Ravne.

PLANINSKA REŠEVALNA AKCIJA

24. in 25. 6. 1998

● Noč kresničk na Naravskih ledinah, pohod "diletissima" (Ravne - vrh Uršlje gore), akcija reševanja ponesrečenca na Uršlji gori s sodelovanjem helikopterja.

Organizatorja: Planinsko društvo Ravne in GRS - postaja Prevalje.

OBELEŽITEV 120-LETNICE GASILSTVA NA RAVNAH IN 50-LETNICE PGE

5. in 6. 9. 1998

● Tekmovanje gasilskih enot iz Slovenije in tujine, razstava Zgodovina gasilskega društva, prikaz vaj in aktivnosti mladine PGD na svečani akademiji, slavnostna seja s povorko gasilskih enot, predstavitev PGE.

Organizatorja: Gasilsko društvo Ravne in Gasilski zavod Ravne.

ŠAHOVSKI TURNIR

● **September 1998 v Športni dvorani pri OŠ Prežihovega Voranca na Ravnah.**

● Šahovski turnir v počastitev 750-letnice Raven na Koroškem.

Organizator: Šahovski klub Fužinar Ravne.

LOKOSTRELSKA TEKMA - GUŠTANJ OPEN

12. 9. 1998

● Lokostrelska tekma v tarčnem streljanju.

Organizator: Lokostrelsko društvo Koroška.

KARATE TURNIR OB 30-LETNICI KLUBA

13. 9. 1998

● Karate turnir z mednarodno udeležbo, seminarski trening za udeležence iz Slovenije pod vodstvom japonskega mojstra karateja, predstavitveni trening za otroke.

Organizator: Traditional karate DO, Ravne.

OSREDNJE PRIREDITVE

■ RAZSTAVA GOSPODARSTVO MEŽIŠKE DOLINE

1. 10. 1998 na OŠ Prežihovega Voranca na Ravnah.

● Razstava Gospodarstvo Mežiške doline, okrogla miza Gospodarska prihodnost Mežiške doline, Dan odprtih vrat v železarni.

Organizatorji: Obrtna zbornica Mežiške doline, občina Ravne - Prevalje, družbe SŽ na Ravnah.

■ RAZSTAVI IZ MUZEJSKE ZAKLADNICE IN DRAGOCENOSTI V ARHIVSKEM GRADIVU ZA ZGODOVINO RAVEN

2. 10. 1998 v Likovnem salonu na Ravnah.

Organizatorja: Koroški muzej Ravne in Pokrajinski arhiv Maribor - enota za koroško območje.

■ PROSLAVA OB 750-LETNICI RAVEN NA KOROŠKEM 10. 10. 1998

● Slavnostni govor, koncert harmonikarskega orkestra KD Prežihov Voranc, otvoritev razstave Likovna kolonija Ravne 98, predstavitev monografije Ravne na Koroškem.

■ PRIREDITVE OB 100-LETNICI ROJSTVA DR. FRANCA SUŠNIKA

14. 11. 1998 v prostorih Koroške osrednje knjižnice.

● Razstava o njegovem življenju in delu, izid zbornika.

Organizator: Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem.

■ TRADICIONALNI BOŽIČNO-NOVOLETNI KON- CERT PIHALNEGA ORKESTRA ŽELEZARJEV RAVNE

26. 12. 1998 v Športni dvorani pri OŠ Prežihovega Voranca na Ravnah. (Za 27. 12. 1998 je

predvidena ponovitev koncerta v novem Slovenskem kulturnem domu v Pliberku, takrat bo tudi tradicionalno srečanje županov obmejnih občin, prireditve se bosta predvidoma udeležila tudi avstrijski in slovenski predsednik države.)

V A B L J E N I N A P R I R E D I T V E !

OBCINA MEŽICA

Lokalna samouprava naj bo prebivalcem prijazna in ekonomsko uspešna

Gospod Praper, odločitev o obnovi stavbe osnovne šole v Mežici je bila sprejeta že leta 1994, dela pa so potem trajala tri leta. Je prenova šolskega poslopja zdaj končana?

Ena od večjih naložb v občini je res potekala na šoli. Po osnovnem programu naj bi dela zaključili sredi lanskega avgusta, tehnični pregled stavbe pa je bil konec meseca, tako da se je lahko pouk v novem šolskem letu normalno začel.

Delno moramo opremiti še delavnico za tehnični pouk in fizikalno učilnico, drugi pedagoški prostori pa so urejeni, tudi računalniška učilnica in novi prostori. Letos moramo plačati še opremo za knjižnico, ki je najlepši prostor na šoli. Z opremo pisarn (predvidoma letos in prihodnje leto) bomo prvo fazo obnove šole končali, vendar pa je nujna tudi druga faza, s katero želimo urediti fasado in okolico. Izdelali smo projekte in investicijski elaborat, da bi jih poslali v Ljubljano, če bodo razpisi, vendar pa je vprašanje, ali nam bo za načrtovana dela uspelo dobiti kaj sredstev od ministrstva za šolstvo tako kot v preteklosti, ko je veljal t. i. Mogetov zakon (država je namreč vsakemu tolarju, ki ga je za investicije v osnovno šolstvo zagotovila lokalna skupnost, pridala še svoj tolar).

Poleg šolske pa je v kraju tudi splošna knjižnica, ki pa ni v tako lepih prostorih.

Ta knjižnica je zdaj v t. i. Bargatovi vili. To je starejši objekt, prostori so neustrezni in nefunkcionalni - glede na velik obisk in število enot.

Predvidevamo, da bi knjižnico prestavili v Narodni dom, ko bo ta adaptiran in urejen. V tem trenutku pa se kaže možnost, da bi tej ustanovi začasne prostore uredili v nekdanji policijski postaji. Zdaj čakamo še na dokončen odgovor Slovenske policije, ali bo le-ta občini vrnila prostore. Če bo odgovor pozitiven, bomo knjižnico skoraj gotovo preselili tja, dokler Narodni dom ne bo prenovljen.

Kdaj pa potem predvidevate obnovo Narodnega doma?

Mislím, da bi o tem lahko začeli razmišljati prihodnje leto. Popraviti je treba streho, vhod in sanitarije, medtem ko bi dvorana prišla na vrsto čez kakšno leto.

V tem trenutku Narodni dom še ni last občine, saj zakonsko to še ni mogoče, a bo kmalu, pa tudi TVD Partizan ga je pripravljen "prenesti" na občino.

Ob tem naj povem, da občina Mežica daje za kulturo več sredstev kot za šport, ponosni pa smo tudi na naš pihalni orkester in ustvarjalce literarnih večerov.

Od objektov družbenega standarda je v občinskem programu na prvem mestu obnova zdravstvene postaje v Mežici.

Mežiška zdravstvena postaja je v stavbi, ki so jo zgradili leta 1934 za stanovanja učiteljev, v 60. letih pa je v njej Rudnik Mežica uredil zdravstveni dom. V poslopje se - razen nujnega vzdrževanja - ni veliko vlagalo, zato je potrebno obnove.

Na podlagi idejnega projekta je nastal investicijski program, ki ga je potrdil tudi občinski svet. Prijavili smo se na razpis resornega ministrstva za investicije v osnovno zdravstvo in se povezali z zavodom na Ravnah. Njegov svet je to investicijo uvrstil v svoj program in ji bo namenil 10 do 15 mio SIT, naša

občina bo zagotovila 24 mio SIT, ministrstvo za zdravstvo obljublja 6 do 9 mio SIT (razliko do 22 mio SIT, kolikor bo njegov prispevek, bo nakazalo prihodnje leto). Objavili smo že razpis za izvajalca, ki ga bomo izbrali do konca maja. Dela naj bi bila končana v treh mesecih.

Sodelovali bomo brez "fige v žepu"; pravzaprav smo lahko zadovoljni, da bomo na Koroškem dobili še en dom za starejše občane.

Žal mi je, ker smo dom za starostnike v Mežici "izgubili", vendar odločitev sprejemam. Ni mi pa vseeno, kaj vse se je dogajalo v zakulisju.

Predvidevamo dozidavo stolpiča za stopnišče, uredili bomo tudi sanitarije. V poslopju bodo - tako kot sedaj - po dve splošni in zobni ambulanti ter laboratorij, svoje prostore pa bodo imeli tudi patronažne sestre, zobotehnik in dežurno osebje. Ob prenovi poslopja bodo prizidek, v katerem je lekarna, lepše vključili v celoto.

Glede na to, da ste si tudi v Mežici prizadevali za gradnjo doma starostnikov, me zanima, kakšno je vaše stališče glede odločitve, da bo ta dom stal na Prevaljah.

V času, ko je tu nastajala nova občina, je bila Mežica določena za lokacijo drugega doma starostnikov na Koroškem. Enak objekt pa je v svoj program dela vključil tudi ravensko - prevaljski župan.

Glede na izid natečaja lahko rečem le, da zdaj - kot kaže - v državi prevladuje politika gradnje velikih domov, ki lahko sprejmejo 180 in več ljudi. Naš projekt je predvidel zmogljivost za 120 oskrbovancev, z njim pa bi "rešili" staro mestno jedro, bil bi pa tudi v soseski s cerkvijo. Osebnostno menim, da so manjši domovi bolj prijazni za njihove prebivalce in okolico.

Naš občinski svet je že sprejel sklep, da gradnjo doma na Prevaljah podpira, občina pa bo naložbo tudi sofinancirala (glede na "težo" Mežice v nekdanji občini Ravne na Koroškem).

V kakšnem stanju pa so športni in turistični objekti v Mežici?

Kopališče bo, ko bo zakonsko to mogoče, verjetno pripadalo občini (pogodba o prenosu lastništva od TVD Partizan je že pripravljena). Potem ga bomo oddali v najem.

Sedežnica Štalekar v letošnji zimski sezoni ni obratovala niti en dan. Lastnik te naprave je GP Hotel Peca oziroma je v lasti PID Divida, ki pa bo šla v stečaj. Torej čakamo na razplet dogodkov. Dolgoročno pa bi bilo seveda dobro, da bi nekdo žičnico prevzel, jo prenovil in poskrbel za umetno zasneževanje smučišč.

Kako si še prizadevate za urejenost kraja?

Kčištemu zraku pozimi že sedaj veliko prispeva ogrevanje na plin. V zadnjih štirih letih smo vsako leto naredili od 40 do 70 priključkov. Če bomo nadaljevali s takšnim tempom, bomo plinifikacijo končali v dveh do treh letih, na kar smo ponosni.

Tudi kanalizacijo gradimo po načrtih - v prihodnosti bomo postavili čistilno napravo. Skrbimo tudi za vodovod, javno razsvetljava in asfalt.

Izjalovil pa se je poskus, da bi dobili optični kabel in ISDN priključke. Predvidevam, da se bo to zgodilo v jeseni.

Okolje v Mežici plačuje visoko ceno za industrijsko preteklost.

V zemlji je veliko težkih kovin. Že pred dvema letoma smo se odločili za obširno raziskavo, ki bi morala biti končana letošnjega avgusta. Njenih rezultatov še ne poznam, vsebnost težkih kovin v poskusnih vzorcih pa je bila nad dopustnimi mejami.

Rešiti bo treba tudi vprašanje odlagališča metalurških odpadkov. Ali je njihovo shranjevanje pod zemljo v silosih varno, naj bi povedala študija, ki smo jo zahtevali od ministrstva za okolje in prostor. V kratkem nam bodo njene izsledke predstavili, kot kaže po doslej znanih podatkih, pa naj bi bil takšen način deponiranja primeren.

Kot je po zapiranju Rudnika Mežica lepo zaživel turistični obisk rudarskega muzeja in podzemlja Pece (našteli so že več kot 10.000 obiskovalcev), pa imate manj sreče pri nadomeščanju izgubljenih delovnih mest.

Konec lanskega leta smo imeli v občini 215 brezposelnih, leto poprej pa 227. (V regiji se je v tem času število brezposelnih oseb povečalo!) Število zaposlenih se je letošnjega februarja povečalo

(na okrog 930 ljudi) - tudi na račun ponovne proizvodnje v podjetju TOM. V občini imamo še Calex in TAB, potrebovali pa bi še kakšno podjetje, da bi se zaposlitvene razmere izboljšale. Pred kratkim je delo dobila tudi skupina žensk, ki šiva za Novo opremo.

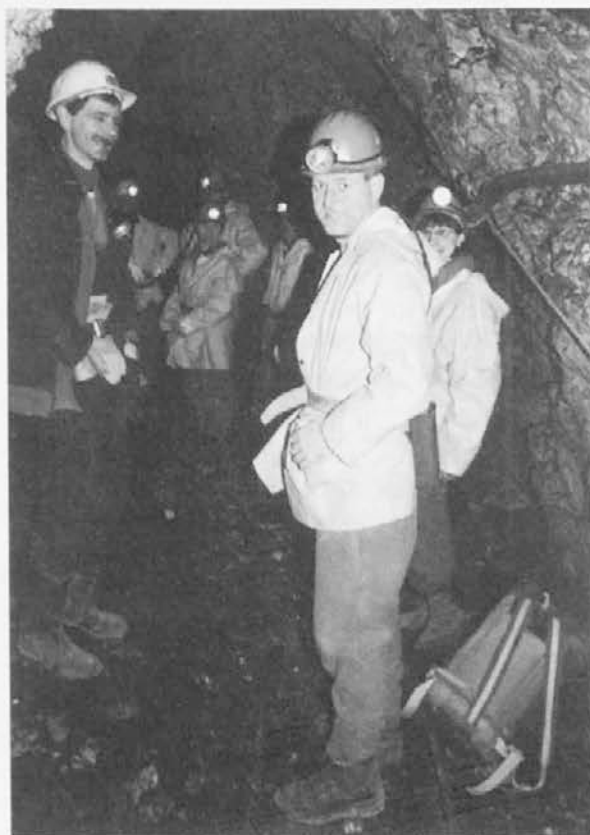
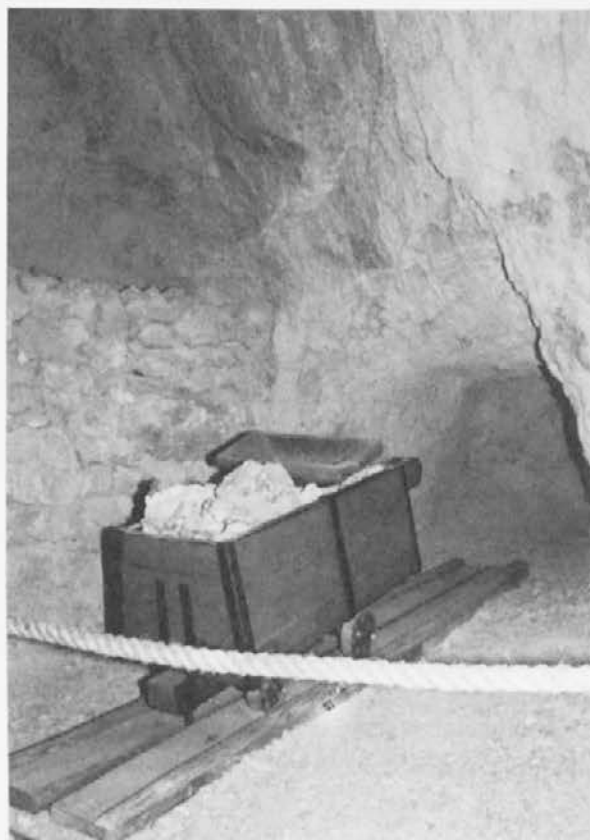
Sicer pa se ljudje znajdejo po svoje: nekateri so odprli zasebna podjetja ali obratovalnice, drugi so se intenzivneje usmerili v kmetijstvo, nekateri so si poiskali zaposlitev čez mejo ali v oddaljenejših koroških krajih itd.

Kakšno je sodelovanje mežiške občine z njenimi sosedi?

S črnjansko občino odlično sodelujemo, prav tako z občino Ravne - Prevalje, ki za nas opravlja urbanistična dela in komunalni nadzor. Sodelovanje želimo razširiti še na zaščito in reševanje.

Povezujemo se tudi z obmejnimi avstrijskimi občinami; prvi skupni projekt je bila kolesarska pot okoli Pece, lani pa je dobro uspel Maraton kralja Matjaža.

Takoj ko se bo izoblikovala nova prevaljska občina, je predviden tudi sestanek z njenimi predstavniki. Pomembno bo, da bodo na Prevaljah došli, da niso samozadostni, da morajo sodelovati z drugimi občinami. Soliranje namreč nima perspektive.

**Gospod Praper, ste tudi državni svetnik.
Kakšne so vaše izkušnje?**

Pred kratkim sem odprl poslansko pisarno. Odločil sem se za Dravograd, kjer jo imata tudi oba koroška poslanca - Tomažič in Mravljakova. Pisarna je v občinski stavbi, tam pa sem vsak prvi in tretji ponedeljek v mesecu od 13. do 15. ure.

Pri meni se s težavami in pobudami oglašajo občani, ki jim skušam pomagati s posredovanjem na ustreznih organih.

Kateri so interesi lokalnih skupnosti, lažje ugotavljam kot npr. moj predhodnik, saj sem župan, udeležujem pa se tudi sej sveta koroških županov, kjer obravnavamo tudi spremembe zakonodaje na področju

lokalne samouprave in regij. Sem član komisije za lokalno samoupravo in regionalni razvoj; prizadeval si bom za rešitve, ki bodo koristile Koroški.

Boste ponovno kandidirali za mežiškega župana?

Še enkrat bom kandidiral. Sicer pa se mi ne zdi korektno, da zamenjava župana pomeni tudi menjavo ljudi v občinskih pisarnah.

Če bom na volitvah ponovno uspel, bom skušal stranke prepričati v konsenz o profesionalnem tajniku (zdaj sam opravljam funkcije župana in vodja občinske uprave), jaz pa bi bil neprofesionalni župan.

Najlepše se vam zahvaljujem za intervju.

OBČINA ČRNA NA KOROŠKEM

Enakomerni razvoj centra in periferije

Gospod Stakne, za vami je triinpolletno obdobje županovanja. Katere najpomembnejše projekte ste v vaši občini v tem času izpeljali in kako jih ocenjujete?

Za župana sem bil izvoljen leta 1994, občina Črna na Koroškem pa je začela "delati" 1. 1. 1995. Vsak začetek je težak; to smo občutili tudi pri nas, saj smo morali pripraviti razne akte (statut, poslovnik itd.), do 1. 7. 1995 pa smo imeli še skupen žiro račun pri bivši občini Ravne na Koroškem. Tja so pritekala vsa sredstva za našo občino, zato nismo točno vedeli, s kolikšnim denarjem razpolagamo. Skrbelo me je, da bomo imeli izgubo. Ko pa smo odprli svoj žiro račun in se je denar iz države ter od davkov začel zbirati na njem, smo videli, da smo dobro poslovali.

V drugi polovici leta 1995 smo se lotili dela na vodovodu, ki ga je začela že nekdanja občina Ravne na Koroškem. Vrednost naložbe je bila 30 mio SIT. Dela smo tudi zaključili in na vodovodno omrežje priključili črpalke pri Miheli žagi. S tem smo rešili problem oskrbe s pitno vodo v naši občini. Poudariti pa moram, da je bila investicija s tehničnega vidika zgrešena (vodo je treba črpiti iz vrtin). Bolje bi bilo, če bi vodovod napeljali iz Tople, saj bi lahko izkoristili naravni pritisk, imeli pa bi tudi zelo dobro vodo.

Leta 1996 smo v občini začeli izpolnjevati obljubljeni program dela: v Podpeco napeljati telefonsko omrežje. Na tem območju namreč ni bilo nobenega telefonskega

priključka na javno omrežje, le Rudnik Mežica je za svoje potrebe po jami iz mežiške telefonske centrale napeljal telefonski kabel za dva telefona v stanovanjih nadzornikov rudnika v Heleni. Leta 1996 so prebivalci Podpece torej dobili telefonske priključke. Naložbo je (tudi zaradi velikega prizadevanja občine) v glavnem "pokrilo" Ministrstvo za gospodarske dejavnosti RS, ki financira tudi zapiranje Rudnika Mežica, del sredstev pa je prispeval Telekom Maribor. S tem projektom in tudi z ostalimi smo v zadnjih letih uresničevali program dela izpred volitev. V njem smo namreč opredelili, da ne bomo razvijali le središča občine, ampak njeno celotno območje.

Tako smo leta 1996 začeli asfaltirati cesto iz Črne proti Koprivni - do odcepa v Toplo. Del ceste (do Mihele žage) je uredila že občina Ravne na Koroškem. Uredili smo torej cesto od Mihele žage do odcepa v Toplo. Cesto iz Tople v Črno so namreč popolnoma uničili rudniški tovornjaki, ki so več kot desetletje dovažali rudo iz jame do zbiralnice v Žerjavu. V tem letu smo asfaltirali še nekaj površin pred bloki v Črni ter del ceste v Žerjavu proti Mrdavsovemu.

Cilje za leto 1996 smo - kar zadeva okolico Črne - v celoti izpolnili, v kraju pa smo začeli priprave za izgradnjo nove banke. Naložbo je v glavnem financirala LB - Koroška banka Slovenj Gradec, na občini pa smo imeli kar precej dela, saj smo morali od Zavoda za spomeniško varstvo Maribor dobiti soglasje za poseg v prostor.

Lani smo z deli v okolici Črne nadaljevali. Medtem ko t. i. dolinsko cesto proti Javorju gradi ministrstvo za promet in zveze, pa z občinskim denarjem rekonstruiramo cesto od odcepa z dolinske ceste pri Rezmanu proti Dretnikovemu sedlu. Z deli smo začeli lani, letos naj bi jo uredili do odcepa Kavšak - položili bomo 2,5 km asfalta. Projekt je izdelan do Dretnikovega sedla - v prihodnje bo treba urediti še 2 km ceste.

Lani smo obnovili tudi pokopališče. Nekaj makadamskih poti smo tlakovali in napeljali javno razsvetljavo.

Za 5,7 mio SIT je občina od podjetja Pogorevc odkupila v Žerjavu bivšo kopalnišče in večji prostor, nekdanj igrišče za odbojko - za potrebe kraja. Že leta 1996 pa smo v Žerjavu asfaltirali cesto.

V letih 1995 do 1997 smo v občini uresničevali predvolilni program, ki je poudarjal razvoj celotne občine. Čeprav je bil proračun občine vsako leto majhen, nam je uspelo dodatna sredstva pridobiti še na raznih ministrstvih. Precej smo naredili predvsem na področju komunalnega in cestnega gospodarstva.

Tudi letošnji načrt dela v občini je kar obsežen.

Tudi letos nadaljujemo z dosedanjo politiko razvoja črnjanske občine - da se namreč v vsakem zaselku nekaj dogaja.

Dela na rekonstrukciji ceste v Javorju že potekajo, letos bi morali končati že prej omenjeno prvo fazo, za kar bomo potrebovali 25 mio SIT.

Na Mlinarskem v Bistri bomo na cesto ob stanovanjskih blokih in hišah položili okoli km asfalta (kadar tod mimo vozijo avtomobili in tovornjaki, se močno kadi).

Pokopališče bomo razširili, to nas bo stalo 10 mio SIT.

Nadaljevali bomo tudi z drugimi komunalnimi deli (popravilo starega vodovodnega omrežja, obnova čistilne naprave, pleskanje ograj na mostovih).

Manjše naložbe bodo tudi v šolstvu - dokončati moramo prizidek pri telovadnici, razmišljati pa bo treba o dodatnih prostorih za devetletno osnovno šolo.

V Žerjavu bomo zaključili asfaltno prevleko do Mrdavsovega križišča in obnovili kopališče.

Pripravili bomo tudi projekte za nadaljnja komunalna dela - med prvimi bo rekonstrukcija ceste v Podpeci. V prihodnjem letu bi tako lahko asfaltirali še odsek do Mitneka.

Ukvarjamo se s prekategorizacijo cest - naredili bomo natančen pregled občinskih, lokalnih in gozdnih cest.

Cestno podjetje Maribor je v plan rednega vzdrževanja cest uvrstilo preplastitev asfalta v Črni - od Rudarjevega do šole.

Črna bo dobila novo pošto. Poštno podjetje Maribor je namreč odkupilo staro hišo (nekaj zapletov je bilo, ker je bila stavba z odlokom zaščiten, a smo pri ministru za kulturo dosegli spremembo odloka), ki jo bo porušilo ter postavilo novo stavbo. Mimo proračuna bo financirana tudi regulacija levega brega reke Meže (od Tovarne akumulatorjev do jezva v Črni).

Lani smo v Črni popolnoma obnovili hišo, v kateri je trgovina Kmetijske zadruge, nad njo pa so občinska stanovanja. Letos bomo tam uredili tudi ogrevanje na olje. Že od leta 1996 si namreč prizadevamo izboljšati kakovost zraka v kraju v zimskem času, zato smo kupili peč na olje, ki stoji v občinski stavbi, njene zmogljivosti pa zadoščajo za ogrevanje precejšnjega dela starega jedra. Ogrevanje z bio maso je sicer v programu, a verjetno bo preteklo še kar nekaj časa do njegove uresničitve.

Lastnikom hiš v centru kraja bi radi pomagali pri obnovi fasad in tako polepšali Črno.

Letos načrtujemo tudi gradnjo nove ambulante (zanjo so občani že v Jugoslaviji izglasovali samoprispevek). Zdravstveni dom bo v novogradnji, nasproti CDUV (od koder se bo izselil in tako pridobil tudi nekaj sredstev od ministrstva za delo), v njem pa bo poleg splošne še zobna ambulanta, iz občinske stavbe pa se bo tja preselila tudi lekarna.

Kako pa napreduje asfaltiranje ceste proti Šoštanju?

Odkar imamo v Črni svojo občino, se trudimo, da dobimo to povezavo. Veliko je bilo storjenega že predlani in lani (dela opravlja Cestno podjetje Maribor), letos pa Ministrstvo za promet in zveze oziroma Direkcija za državne ceste, ki financirata urejanje te ceste, zanjo nista predvidela niti tolarja. Pozneje nam je uspelo, da smo pridobili 100 mio SIT. Rekonstrukcija teče počasi, a če se bo ta trend nadaljeval, predvidevam, da bomo leta 2000 "prišli" do meje s Šoštanjem. Cesta je sicer na naši strani dovolj široka, dobro asfaltirana, vendar pa je sedemkilometrski makadamski odsek po vsakem neurju zelo uničen. Tudi zime prispevajo svoje. Sicer pa je cesta že tri leta - zaradi pluzenja - prevozna tudi pozimi.

Ali je kaj izgledov, da se mejni prehod Luže kmalu odpre tudi za osebne avtomobile?

Veliko smo delali na tem, da bi bilo mogoče ta mejni prehod prestopiti tudi z osebnimi avtomobili, a nam, žal, ni uspelo. Velika ovira je grof Rosenberg, lastnik kmetije na avstrijski strani meje, ki dovoli prehod le pešcem in kolesarjem. Ne kaže, da bo to urejeno v kratkem času. Še naprej si bomo prizadevali, da Avstrija pregovori grofa za soglasje. A naša država je bolj naklonjena mejnemu prehodu na Pavličevem sedlu, češ, da ima Mežiška dolina že dva mejna prehoda, Savinjska dolina pa nobenega.

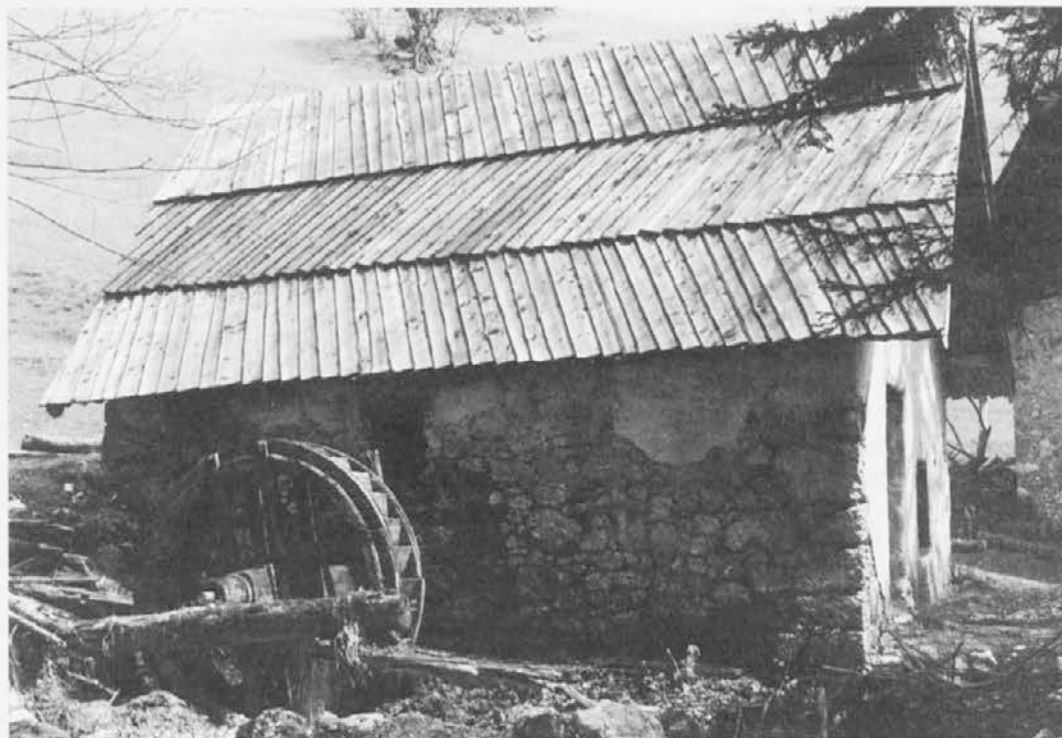
bi v relativno kratkem času lahko delalo 10 delavcev, ki bi se pač morali prej prekvalificirati.

Uspešno se razvija tudi proizvodnja snežnih topov. Manjše število delavcev je že zaposlenih, verjetno pa načrtujejo še povečanje proizvodnje.

V občini bomo podpirali tudi razvoj obrti in drobnega gospodarstva.

Dobro sodelujemo tudi s podjetjem A.L.P. Peca, ki med drugim pomaga na kmetijah uvajati ukvarjanje s turizmom in z drugimi dopolnilnimi dejavnostmi. Moja zamisel je, da bi iz Javorja "naredili" drugi Šentanel.

V občini si prizadevamo, da bi kmetije ohranili. Zato

Vsako novo delovno mesto je pomembno za razvoj kraja oziroma občine. Kakšne načrte imate na tem področju v vaši občini?

Nadaljevali bomo z že zasnovano akcijo, da bi nekdanjo gostilno Teber, v kateri je zdaj železnina, obnovili, oziroma jo preuredili v šivalnico v sklopu Nove opreme iz Slovenj Gradca. Delo (šivanje prevlek za tapacirano pohištvo) bi lahko dobilo 10 do 15 delavcev, predvsem žensk.

Število brezposelnih se namreč tudi v Črni povečuje (nekaj se jih je pojavilo tudi ob stečaju TIO na Otiškem vrhu). To problematiko bi lahko rešila le izgradnja večjih obratov, v katerih bi se lahko zaposlilo 50 do 60 ljudi. Perspektiven program je predelava lesa v finalne izdelke. V Žerjavu bo Rudnik Mežica odprl takšen obrat (izdelovali bodo lepljenke za okna), dela pa bo za 15 do 20 ljudi.

Pomagali bomo tudi mladim obrtnikom Potočnik v Topli, saj izdelujejo kakovostno in umetniško pohištvo. Tu

skrbimo za cestne povezave, telefonske priključke in možnosti za dopolnilne dejavnosti.

Za Črno je značilen živahen turistični utrip, bogato pa je tudi kulturno in športno dogajanje.

Koroški turistični teden je že tradicionalen; vsako leto se zvrsti veliko kakovostnih prireditev, dodajamo pa tudi novosti. Lani je obiskovalce npr. zelo pritegnil ognjemet.

Tudi gradnja snežnih gradov za kralja Matjaža že postaja tradicionalna prireditev. Obisk že presega zmogljivosti, zato razmišljamo o krožni prometni povezavi (Črna - Mihela žaga - Podpeca - Pikovo - Mušenik).

V Krajinskem parku Topla smo lani postavili pet informacijskih tabel. Letos bomo končali z obnovo **Burjakovega mlina** (na fotografiji), ki je še edini ohranjen.

Od športnih objektov imamo letos v načrtu postavitev naprave za umetno zasneževanje smučišča v dolini.

Obnavljamo tudi nogometno igrišče. Črna je znana po športnikih (bratje Pudgar, Katjuša Pušnik, Mitja Kunc, Nataša Lačen); tudi zdaj imamo v kraju ekipo mladih smučarjev in smučark, ki se bodo verjetno uvrstili v člansko državno reprezentanco v alpskem smučanju.

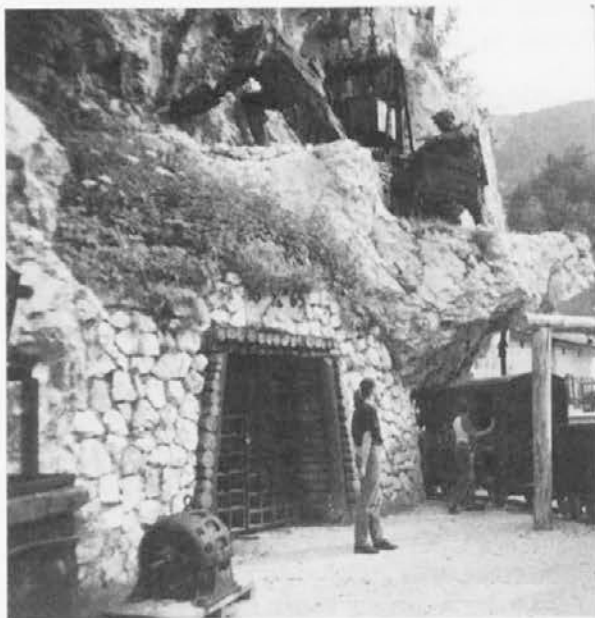
Hotel (Krnos), ki je bil dve leti zaprt, smo dali leta 1996 v upravljanje zakoncema Štruel. V hotelu je spet galerija, v kateri se nenehno vrstijo razstave. Zelo obiskan je tudi t. i. Café Teater.

Kako ste zasnovali letošnje srečanje državnih in občanov pri Najevski lipi?

Ta prireditev se je začela že v okviru občine Ravne na Koroškem. Letos bo že 8. po vrsti. Odvijala se bo 11. julija. Nanjo bomo tudi letos povabili predsednika države, vlade in parlamenta, ministre in poslance ter državne sekretarje, s katerimi sodelujemo. Čeprav na srečanje ne pride veliko državnih, pa je pomembno tudi to, da se, ko gremo v Ljubljano vabit na prireditev, srečamo in pogovorimo z mnogimi ministri, uredimo kakšne težave, vzpostavljeni osebni stiki pa nam koristijo tudi pozneje, ko sodelujemo s posameznimi ministrstvi.

Letos gostov ne bomo več zaustavljali v Čmi, peljali se bodo do lipe, kjer jim bomo na parkirišču priredili sprejem in jim izročili šopke ter darila. Tudi (prva) hrana bo letos za vse udeležence enaka.

Sicer pa pripravljamo kulturni program, tradicionalno štehanje, nekje v bližini pa bomo skrili tudi zaklad. Zlasti slednji privabi mnogo Črnjanov, saj tistega, ki najde zaklad, čaka bogata nagrada. Prvo leto je bil to jedilni servis (po legendi, ki pravi, da so Turki pod lipo zakopali zlati pribor), lani televizijski sprejemnik, enaka nagrada pa čaka srečnega najditelja tudi letos. Ob tem naj rečem še to, da so mnogi lani pripominjali, da se je srečanja udeležilo malo ljudi. Mogoče so opazovalci tak vtis dobili zato, ker so ljudje z iskanjem zaklada začeli že pred za to določeno uro, saj so se že v dopoldanskem času razkropili po bližnjem gozdu.

Leto dni ste bili na čelu sveta koroške regije. Kakšne so vaše izkušnje?

Marca 1997 smo župani podpisali pismo o nameri in ustanovili svet koroške regije. Glede na abecedni red občin sem postal njegov prvi predsednik.

Svet je kar uspešno delal. Imeli smo veliko zelo pomembnih sestankov, ki so se jih udeležili tudi ministri in državni sekretarji (npr. za področje prometa in zvez, šolstva, zdravstva, lokalne samouprave, okolja in prostora itd.).

Pokazalo se je, da je takšna inštitucija potrebna. Od prebivalcev smo dobili predloge, da bi ustanovili Športno zvezo koroške regije, Čebelarsko zvezo koroške regije, skupni odbor za ekologijo ipd.

Ocenjujem, da sem svoje enoletno delo uspešno zaključil. Mandat sem konec marca predal dravograjskemu županu Radu Krpaču.

Se bosta decembra znova potegovali za mesto črnjanskega župana?

Na to vprašanje zdaj še ne morem odgovoriti. Če bom kandidiral, bom zaradi tega, da ugotovim, ali sem v tem mandatnem obdobju dobro delal. Če me bodo ljudje izbrali, to pomeni, da sem izpolnjeval želje občanov oziroma predvolilne obljube. Če ne bom izvoljen, če bom seveda kandidiral, nič ne bom zameril, bo pa to dokaz, da nisem bil v redu župan.

Nisem se še odločil; razmišljam namreč tudi o tem, da bi se ponovno začel ukvarjati s turizmom. Že pred osamosvojitveno vojno sem imel s partnerjem turistično agencijo, zdaj pa je med turisti iz Belgije (s to državo sva takrat največ sodelovala) ponovno začelo rasti zanimanje za obiske pri nas.

Gospod župan, hvala za odgovore.

Prežihova ustanova in Koroška

Stane Vrtič

Prežihova ustanova, ki ji je pravno-formalna podlaga Zakon o ustanovah, sprejet leta 1995, je bila ustanovljena konec septembra 1996. leta v Prežihovih Kotljah. Med ustanovitelji je bilo šest koroških občin, obe osrednji kulturno-prosvetni organizaciji koroških Slovencev na avstrijskem Koroškem, Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu in Narodopisni inštitut Urban Jarnik v Celovcu, gospodarski družbi iz Ljubljane ter znani kulturni in javni delavci s Koroške in iz Ljubljane.

Prof. Stane Vrtič
je tajnik upravnega odbora
Prežihove ustanove.

Ustanovitev Prežihove ustanove je med drugim zlasti povezana z ekonomskimi in socialnimi razmerami, ki so neprijazno posegle tudi v življenje na Koroškem. Korošci, ki živimo v Ljubljani, smo zaskrbljeno ugotovili, da v novih družbenih razmerah na vsem lepem, iz nekkih ne dovolj dojemljivih razlogov, ponovno kaže svoje roge čas, za katerega smo menili, da je za vedno našel svoj kot v zgodovini. Železarno na Ravnah so prijeli krči, mežiški rudnik je osamel, ljudje so na cesti. Nenadoma nas je spreletela misel na zgodbo o nekoč davnem propadu prevaljskih fužin, leškega rudnika in na vse tiste črne trenutke, ki so jih koroški rodovi doživeli v "garbanju" za preživetje. Nekega lepega dne si bodo morda prišli ogledat svoj grad in park ob njem celo nekdanji Thurnovi potomci, čakajoč na povrnitev svoje fevdalne lastnine in ljudje bodo šli njim služiti in bodo veseli, ker so dobili delo. Ta zgodovinska refleksija morda nima povsem zanesljive aktualne podlage, a vendar je ne moremo označiti le kot nočno moro, ki se je prikradla iz podzavesti. Ali je do takega stanja res moralo priti, je seveda drugo vprašanje. Toda dejstva so taka, kakršna so, in ob njih se je treba zamisliti. Poglavitno vprašanje ostaja: Ali je prerazporeditev ustvarjenega družbenega proizvoda res racionalna in zlasti zakaj ne premoremo ustreznih vlaganj v nove produktivne zaposlitve? Podoba je, da smo čedalje bolj ujeti v samozadovoljstvo pridobljene samostojnosti in po "popendinanju" lastnim egoističnim ciljem, ki jim je podlaga "vulgarni kapitalizem", ki si je dal duška v naši tranzicijski zgodbi. Vsako t. im. prehodno obdobje pa v svoji notranji zakonitosti poraja družbene izkrivljenosti, ki so posledica tendenc, da bi tako družbo napravile slabo "prehodno" ali celo "neprehodno". V tolažbo si lahko štejemo, da po drugi vojni nismo imeli priložnosti živeti v umirjenih družbenih razmerah, in smo takorekoč nenehno živeli v nekem prehodnem času in zanj značilnem iskanju lastne identitete, upajoč v lepšo prihodnost.

Za nami je prvo leto dela Prežihove ustanove, ki ji je, poleg podpore splošno kulturnemu, pa tudi umetniškemu delovanju ter skrbi za narodovo kulturno in naravno dediščino, poglaviti cilj in namen štipendiranje dodiplomskega in podiplomskega študija nadarjenih, a socialno šibkih študentov. Tako smo že lani razpisali in podelili dve štipendiji, in sicer eno štipendijo študentki prvega letnika prava, drugo pa študentki četrtega letnika umetnostne zgodovine na Univerzi v Ljubljani. S tem je ideja o ustanovitvi Prežihove ustanove zaživela in dobila potrditev o svoji koristni vlogi, ki naj jo ima v prvi vrsti za študente na Koroškem. Kot dobrodelna in neprofitna ustanova se je torej Prežihova ustanova pridružila nekaterim drugim tovrstnim ustanovam, ki delujejo že dalj časa, kot npr. Fundacija akademika dr. Antona Trstenjaka, fundacija Ana in druge. Kot subjekt civilne družbe hoče s svojo dejavnostjo, v prvi vrsti na področju štipendiranja, prispevati drobec k notranji koheziji slovenske družbe, z oživljanjem solidarnosti pa širiti zavest o potrebnem socialnodružbenem ravnovesju. Njeno območje delovanja je slovenski prostor s poudarkom na Koroški. Pri ustanovi sodelujejo tudi organizacije koroških Slovencev. Tu gre med drugim zlasti za podporo obema raziskovalnima inštitutoma v Celovcu prek sklada za raziskovalno delo zamejskih Slovencev, ki je bil letos na pobudo Prežihove ustanove ustanovljen pri Slovenski znanstveni fundaciji v Ljubljani.

Kakor je bilo v minulem obdobju štipendiranje še kar dovolj dobro urejeno, se zdaj postopoma krčijo možnosti in tudi na tem segmentu postaja naša družba čedalje bolj mačehovska. Podoba je, da bo študij postal privilegij premožnejše družbene plasti. Zaradi tega načrtujemo, da bi vsako leto razpisali nekaj štipendij, pri čemer Pravilnik o štipendiranju poleg sposobnosti in nadarjenosti upošteva predvsem socialno stanje štipendista. Mislimo sicer, da spričo čedalje hujše svetovne konkurence na področju proizvodnega sektorja gospodarstvo brez vlaganj v

znanje ne bo preživelo. Vendar se je bati, da bo zaradi velikega števila brezposelnih določen sloj prebivalstva ostal brez ustreznih sredstev za preživljanje svojih otrok, ki so nadarjeni in bi se radi šolali. Saj poleg osnovnih potreb, ki omogočajo mlademu človeku, da se hrani in oblači, obstaja še potreba po študijskem gradivu in informacijski opremi za uspešen študij. V tujini je že pogoj, da ima študent pri študiju tudi svoj sodoben računalnik.

Prežihova ustanova se povezuje tudi z drugimi ustanovami civilne družbe. Tako je bila ob predstavitvi sklada za raziskovalno delo zamejskih Slovencev dogovorjena ustanovitev koordinacije teh ustanov oziroma fundacij. Prežihova ustanova je navezala tesno sodelovanje tudi s Klubom koroških Slovencev v Ljubljani. Klub je nastal pred sedemdesetimi leti in je združil predvsem Slovence, ki so po koroškem plebiscitu zaradi velikonemškega pritiska morali zapustiti Koroško. Med drugim skupaj načrtujemo postopno delno ureditev hiše, kjer bi se mogli nastaniti koroški študenti, ki bodo vpisani na podiplomskem študiju.

V poročilu o enoletnem delu ustanove je omenjena tudi skrb za ureditev Prežihove zapuščine. Zato je bila pri ustanovi oblikovana posebna komisija, ki bo skušala poskrbeti, da se ohranjena zapuščina, ki še ni strokovno zavarovana, s pomočjo ustreznih strokovnjakov in v sodelovanju s Koroško osrednjo knjižnico ter Koroškim muzejem uredi. Poglavitno pri tem pa seveda je, da se s sorodniki, ki so lastniki te zapuščine, doseže sporazum in morebiti odkup.

Dosedanji donatorji Prežihove ustanove so pretežno gospodarske družbe iz Ljubljane in tudi Maribora, nekaj denarja so namenile ustanovi tudi koroške občine, med njimi največ ravensko-prevaljska. Med donatorji pa so še nekateri posamezniki, med drugimi akademik dr. Stojan Pretnar iz Ljubljane in župan Mestne občine Velenje.

Ker zakonodaje, ki bi omogočala davčne olajšave donatorjem, še nimamo, bo seveda zelo težko gmotno okrepiti ustanovo. Zato bomo skupaj z drugimi tovrstnimi fundacijami prek poslancev državnega zbora skušali uresničiti pobudo, na podlagi katere bi se pripravil predlog za ustrezno normativno ureditev davčne zakonodaje, podobno kot je to urejeno v drugih evropskih državah. Nemogoče je namreč pričakovati, da bi se brez ustrezne tovrstne zakonodaje zmožle vsaj deloma ublažiti pereče denarne stiske nekaterih šolajočih se mladih ljudi. Po drugi strani pa

pomeni širitev državljskih pobud, ki se na organizirani ravni združujejo v teh ustanovah, tudi določen element demokratizacije družbe. Saj ta dejavnost sega v območje razmišljanj, ki smo jih v šestdesetih letih slišali iz Amerike, namreč da ne gre le za to, kaj naj država stori za državljane, ampak se postavlja tudi vprašanje, kaj lahko državljani naredijo za državo. Vendar pa ta misel, ki zveni kar malo utopično za naše razmere, predpostavlja zahtevo po

Prežihova ustanova štipendira koroške študente, kar je dobrodošlo zlasti v razmerah, ko je kadrovske štipendij vse manj - kot so ugotavljali člani KKŠ na 3. srečanju koroških študentov in podjetij maja letos na Rimskem Vreleu.

(Foto: A. Č.)

ustreznih pogojih, ki jih mora vendarle zagotoviti država, da se kaj takega lahko tudi uresničuje. Sem pa seveda v prvi vrsti sodi ustrezna pravna regulativa tega področja, ki bi to omogočila. Naša država kljub velikim materialnim sredstvom, ki jih namenja za socialne namene, ne more opravljati svoje socialne funkcije dovolj učinkovito, a tudi ni utemeljeno pričakovati, da bo to funkcijo zadovoljivo zmožla opraviti v prihodnje. Tudi znani slovenski sociolog dr. Veljko Rus pravi, da bi subjekti civilne družbe v majhni državi, kakršna je naša, morali prevzemati nase nekatere funkcije, ki jih v velikih državah lahko prevzame nase pretežno država.

Prežihova ustanova torej želi ohranjati in širiti Prežihovo vizijo slovenske prihodnosti, ki temelji na prizanesljivosti, če ne že na dobrohotnosti, družbi in obenem na osvobojenem slovenstvu - ne samo na področju kulture, ampak tudi v razmerah notranjega družbenega življenja. A ne gre za to, da bi dohodne ustanove, kakršna je tudi Prežihova ustanova, zmožle odpraviti socialno razlikovanje, temveč da bi s svojo dejavnostjo rahljale anomalije, ki so sopotnik tržne ekonomije. V tem smislu namerava ustanova uresničevati pisateljevo vizijo. Bistveni credo te vizije pa je vsekakor pomoč ljudem, ki zaradi danih družbenih okoliščin životarijo v družbeni nicini.

MALI ABECEDARIUM O ŽIVLJENJU IN DELU PROF. JANEZA MRDAVŠIČA

Miran Kodrin

Pisatelj Vitomil Zupan je naslovu romana Menuet za kitaro v oklepaju pripisal - na petindvajset strelav.

Naj mi bo dovoljeno, da v sogovornika uperim prav toliko abecedno-besednih puščic.

Avtor

Znano je, da ogromno berete in da imate doma obsežno kartotečno zbirko zapisov o prebranih knjigah in avtorjih, zato bi vas najprej vprašal: "Kateri avtor se vam je najgloblje zarezal v zavest in zakaj?"

Kartotečno zbirko zapisov o prebranih knjigah in avtorjih mi je pridno pomagala množiti žena, ko se je tudi ona odločila za študij slovenistike. Med domačimi in tujimi literarnimi ustvarjalci jih je veliko, ki so tako ali drugače vplivali name. Prešerna, recimo, sem se večji del naučil na pamet, veliko sem se ukvarjal z Vorancem, se navduševal za Cankarja, Župančiča, Tolstoja, Dostojevskega, Kafka ..., a če bi res smel imenovati le enega, bi se najbrž vendarle odločil za Shakespeara, in sicer zaradi oceanskih širin človeške problematike, ki se je je loteval, zaradi globin, do katerih se je dokopal, in zaradi umetniških učinkov, ki jih je dosegal s svojimi deli.

Ustvarjanje

Kaj je za vas literarno ustvarjanje in kako snujete umetniška besedila?

Naj povem, da v svojih osebnih razmišljanjih ločim kulturo v najširšem pomenu besede in umetnost. Prva mi pomeni plemenitenje, zlahktenje, bogatenje vsega našega vsakdanjega življenja in je potemtakem bolj način človekovega delovanja, človekovega vsakdanjega bivanja. Umetnost pa mi pomenijo najpopolnejši dosežki človekovega ustvarjalnega duha. Sta si torej v podobnem odnosu kot zdrava rekreacijska dejavnost in vrhunski šport.

Že kot dijak sem se zavedal, da pomeni ustvarjanje še vedno ne docela pojasnjeno hkratno delovanje človekovega zavestnega jaza, kritičnega nadjaza in nepreglednih globin njegove podzavesti. Ta pa nikakor ni samo leglo človekovih najprimitivnejših reagiranj - nagonov in instinktov, temveč hkrati tudi njegovih najbolj zapletenih, najglobljih in zato tudi najtežje razložljivih dejanj in nehanj.

Umetniško snovanje ni preprosto prepisovanje dogodkov vsakdanjega življenja, temveč prodiranje v neznane pokrajine svojega notranjega sveta in psihe drugih oseb, ki v delu nastopajo. Avtor raziskuje, analizira, ne da bi lahko že vnaprej predvideval, kaj bo odkril in spoznal, saj med ustvarjanjem ni odvisen samo od razuma, temveč more in mora računati tudi z intuicijo in s fantazijo.

Ko sem se nekoč, še kot dijak in študent, delj časa intenzivneje ukvarjal s svojimi literarnimi načrti, so liki, ki sem si jih zamislil in jim posvečal vso pozornost, v moji

fantaziji tako oživel, da sem med pisanjem lahko le opazoval njihove gibe in poslušal njihove pogovore ter vse to preprosto zapisoval. Takrat sem spoznal, kako pomembno je, da ima ustvarjalec prepotreben čas za dozorevanje literarnega dela, oseb, ki v njem nastopajo, in medsebojnih odnosov, v kakršnih se srečujejo, in kako nujno je, da zmore zbranost, ki je za to potrebna.

Verjetno je prav sposobnost vživljanja v literarne osebe in spretnost njihovega oživljanja poglaviti pogoj, da lahko snov, ki ima sprva le reportažno vrednost, preraste v tisti zaokroženi in osebnostno prežarjeni organizem, kakršnemu pravimo umetnina.

Zamiselnost romana in realizacija

Kako ste si zamislili roman *Skozi soteske* in kako ste to uresničili?

Roman *Skozi soteske* sem si zamislil kot literarizirano, romanizirano avtobiografijo od prvih zavestnih reagiranj Matevža Lipnika do njegove upokojitve. Roman naj bi se začel dan potem, ko sta Katarina in Matevž priredila na kmetiji visoko v hribih slovo od kolegov in se odpeljala v svojo počitniško hišico, kjer je želel Matevž narediti literarni obračun svojega življenja. Roman naj bi se torej začel s koncem. Celotno besedilo naj bi obsegalo kakih 500 ali 600 strani.

Več kot dve leti sem se ukvarjal s celoto, a je delo zelo počasi napredovalo. Potem mi je žena svetovala, naj si snov razdelim na več delov, ker bom manjši obseg snovi lažje obdeloval, hkrati pa mi bo dokončanje vsakega posameznega dela dalo spodbudo za nadaljevanje. Ubogal sem jo, razdelil snov na tri dele in dokončal prvi del.

Dnevnik

Mnogi ustvarjalci sprotno zapisujejo svoja doživetja, razmišljanja in čustvovanja. Počnete to tudi vi in če, kako dolgo, ter koliko tega gradiva je v romanu *Skozi soteske*?

Dnevnik pišem z nekaj daljšimi in krajšimi prekinitvami že iz študentskih let. Počel sem to, da sem se tako prisiljeval napisati vsak dan ali vsaj vsakih nekaj dni vsaj nekaj stavkov. Vsa ta leta se je v mojem osebnem življenju, v naši ožji domovini, nekdanji Jugoslaviji in na svetu zgodilo toliko zapisovanja vrednih stvari, da vsega nisem mogel zabeležiti. Zato sem se posvečal zdaj osebnim problemom, zdaj političnim, gospodarskim, kulturnim dogodkom, prebranim literarnim delom in drugim umetniškim doživetjem.

Starejši zapiski so seveda raztreseni po raznih zvezkih in koledarjih, zato zdaj že kdaj prej obdelano temo lažje obdelam znova, kot najdem stare zapiske o tem. Za prvi del romana po teh zapiskih seveda nisem brskal, saj bi mi bilo to vzelo preveč časa, pri drugem delu pa, ko bom obravnaval obdobje, o katerem imam tudi dnevniške zapiske v računalniku, mi bodo seveda lahko ti v veliko pomoč. Določen zapis mi bo s pomočjo ključnih besed poiskal računalnik sam. Mislim, da mi bodo ti zapisi prišli prav posebno za orise razgibanih zgodovinskih dogajanj iz zadnjih let in moje odzive nanje, saj vsak še tako skromen zapis obudi celo vrsto asociacij.

Bralce

Ali pri pisanju mislite na bralce? Kdo so vaši bralci?

Na začetku svojih literarnih snovanj sem želel svoja otroška in mladostna doživetja sporočiti predvsem mladim bralcem. Pozneje so začele v travmatično otroško in mladinsko literaturo prvih povojnih let vdirati vedre teme iz sodobnega življenja in sproščene otroške domišljije. Tudi sam sem prišel do spoznanja, da nimamo starejši pravice obremenjevati otroštva in mladosti naslednikov s svojimi vse prej kot prijaznimi medvojnimi doživetji. A tudi takrat nisem spremenil ciljne publike, temveč sem se bolj ali manj posvetil izključno študiju.

V sedanjih knjigi sem uporabil nekaj prizorov iz svoje prve, mladini namenjene knjige, pri tem pa mi ni bilo treba bistveno posegati v slog in vsebino prvotnih zapisov. Le po dolžini sem jih prilagodil potrebam novega dela, razbil njihovo zaokroženost in jih sproščeneje vključil v novo, širše zasnovano delo.

Janez Mrdavšič je upokojeni slavist, rojen leta 1928 v Črni na Koroškem. Dvaindvajset let je poučeval na ravenški gimnaziji in štirinajst let ravnateljaval v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika na Ravnah na Koroškem. Je vsestranski ustvarjalec. Raziskoval je literarno delo Prežihovega Voranca. J. Pogačnik je zapisal, da je J. Mrdavšič "avtor najboljših študij o Jamnici", objavljene 1957. v Prežihovem zborniku. Ob devetdesetletnici Prežihovega rojstva je leta 1983 uredil zbornik *Odmev živega človeka in krajine* in tudi sam objavil razpravo; ob stoti obletnici pa je bil sourednik zbornika *Prežihov Voranc*. Leta 1988 je napisal knjigo s področja jezikoslovja *Krajevna in domača imena v Črni in njeni širši okolici*. V fotomonografiji *Mežiška dolina* (1993) je prispeval spremno besedilo z naslovom *Med Olševo in Dravogradom*. Literarno se je prvič predstavil širši javnosti leta 1975. Založba Mladinska knjiga je izdala njegovo zbirko črtic *Utrujeno otroštvo*. Zadnjih nekaj let pa intenzivno snuje prozno trilogijo, katere prvi del *Skozi soteske* je dal v presojo bralcem.

Čas

Ali je za vas "iskanje izgubljenega časa" pomemben pisateljski vir?

Snov za bolj ali manj vse, kar sem v življenju napisal in želel napisati, je zajeta in bi bila zajeta iz lastne preteklosti. Glede na skromno bero doslej napisanih besedil in na leta, ki sem si jih nabral, lahko zanesljivo vem, da mi po kaki drugi snovi ne bo treba segati. Mislim, da so sploh zelo redki pisci, ki bi se v svojih delih vživljali samo ali vsaj predvsem v usode drugih ljudi, ki z njimi ne bi imeli nobene zveze.

Naslov

Glede na to, da je naslov literarnega besedila v branje "uvajajoči pribesedilni podatek", ki skuša "pritegniti bralce k razmišljanju", in da je "metatekstovni komentar, ki sodi v domeno subjekta literarnega dela", povejte, zakaj ste se odločili za naslov Skozi soteske in ali ste imeli več naslovnih variant ter če, katere?

Z izbiro naslova imam vsaj jaz vedno nekaj težav. Navadno se naslov piscu kar kje zapiše in niti še ne ve, da je pravkar napisal besedo ali skupino besed, ki bodo postale naslov celotnega dela. Pri poznejšem branju naslov izstopi, kakor da je poudarjeno zapisan in že od prvega trenutka namenjen za naslov.

Tudi pri delu Skozi soteske se za naslov nisem mogel preprosto odločiti. Ponujalo se mi jih je več, vendar je bila večina takih, ki so ustrezali le temu ali onemu delu pripovedi. Treba je bilo razmisliti in najti takega, ki bi ustrezal vsebini celote. Za vse dogajanje pa so značilne neke tesnobne situacije. Desetkilometrsko pot skozi resnično sotesko od Javorja do Bistre, ki ga je pozneje pripeljala v gimnazijo, je Matevž vsak šolski dan dve šolski leti prehodil v obeh smereh peš. Pregarstvo in leta životarjenja v Srbiji so pomenila celo vrsto komaj prehodnih sotesk v življenju samem. V gimnazijo se je prerinil skozi časovno špranjo, ki se je po vrsti naključij razprla pred njim. Tako je torej naslov utemeljen na realni in simbolni ravni celotne pripovedi. Moram pa priznati, da z njim nisem bil nezadovoljen samo jaz, temveč tudi žena in drugi, ki so tekst poznali, toda tudi ti mi niso znali svetovati sprejemljivejšega. Vprašanje bo postalo spet aktualno, če se mi bo posrečilo napisati še drugi del in oba povezati v zaokroženo celoto.

Vojna

Ko je izbruhnila 2. svetovna vojna, ste bili stari trinajst let. Bili ste v letih, ki bi morala biti za vas najsrečnejša. Kako je ta čas "utrujenega otroštva", kakor ste ga sami poimenovali, vplival na vas, kako vas je zaznamoval?

Zavedam se, da ristem iz vse svoje preteklosti, da nosim s seboj nevidno dediščino prednikov, da pa so tudi name najmočnejše vplivala ravno doživetja medvojnih let. Strinjam se z Vorančevo ugotovitvijo iz novele Jirs in Bavh, ki jo navajaš v svoji spremni besedi. Tem bolj seveda to velja, če potekajo ta za otrokov poznejši razvoj

tako pomembna leta v času vojne, ki, kot praviš, prinaša razčlovečenje, pohlep, zanikovanje vrednot in morije.

Brez vseh pomislekov si upam trditi, da so me leta vojne zaznamovala za vse življenje in da je tudi tale knjiga vsaj delno nastala tudi zato, da sem si olajšal breme spomina. Ko bi se mi bilo posrečilo razčistiti s to tematiko že pred tridesetimi, štiridesetimi leti, sem prepričan, da bi bil pozneje napisal dosti več, kot sem, in bi se bil lahko lotil tudi kake druge problematike.

Izselitev

Osrednji motiv romana je prisilna zapustitev domačih ognjišč. Kaj pomeni biti izgnanec?

Biti izgnanec pomeni v različnih okoliščinah zelo različne stvari. V primeru, ki ga opisujem v svoji knjigi, pomeni usodo ljudi, ki smo postali žrtve nemške nacistične genocidne politike. Pomeni usodo ljudi, ki po mnenju izvajalcev te politike niso obetali, da bi se dali spremeniti v Nemce in bi tako omogočili izpolnitev Hitlerjevega ukaza: Naredite mi to deželo spet nemško! Izselitev je pomenila dokončno, nepreklicno obsodbo, izrečeno brez vsake sodbe in brez možnosti pritožbe. Če bi bil zmagal nacizem, bi se izgnanci nikoli več ne bili smeli vrniti v svoje domače kraje.

Izgnanstvo je v našem primeru pomenilo tudi popolno odvisnost od dobre volje domačinov, saj v kmečkem okolju srbskega podeželja, kjer smo preživeli vojno, ni bilo mogoče najti stalne zaposlitve in zato ne znanje ne fizično delo zdravih brezdomcev nista imela nobene prave vrednosti.

Literarni liki

Ali so vse osebe v romanu avtentične?

Zavedam se, da dogodki, ki se jih spominjam, niso potekali natanko tako, kakor se jih spominjam, in da ljudje, ki o njih govorim, niso bili prav taki, kot se mi prikazujejo v spominu. Z leti njihove podobe niso samo zbledle, temveč so tudi pridobile nove vsebinske in čustvene odtenke, ki so jim jih dajala moja poznejša razmišljanja in doživetja. Izpopolnjevale so se tudi med pisanjem, ko je tok pripovedi terjal take spremembe.

Izhodišni liki so vsekakor povsem realne osebe, pa vendarle za nikogar ne bi mogel reči, ta oseba v romanu je ta in ta resnični človek. Ne samo, da do konca ne poznamo niti samih sebe, kaj šele drugih, temveč v delu tudi nihče ne nastopa kot celota, samo nekaj še tako natančno izrisanih podrobnosti pa ni in ne more biti podoba človeka v celoti. V romanu sem, recimo, vede zamolčal Parkinsonovo bolezen babice Marije, otroško paralizo brata Andreja, dejstvo, da je mati Marjeta v izgnanstvu oslepela. Del izjav profesorja Močilnika sem pripisal profesorju Prijatelju. Matevž je imel dve sestri, v romanu nastopa le ena, združuje značajske lastnosti obeh, pa niti sam ne vem, kateri je bolj podobna.

Sanje

Nekdo je zapisal, da so sanje "najskrivnostnejši in najnesramnejši del nas samih". Kako gledate na ta posebni način

registriranja sveta, saj je v romanu kar nekajkrat prisoten?

Iz psihološke literature vem, da so sanje predvsem rezultat tistega, kar v trenutku sanj doživljamo, kar smo doživeli zadnji dan ali zadnjih nekaj dni. Sanje nam uresničujejo neizpolnjene želje in utelešajo naš trenutni strah. Sanje v moji knjigi spadajo v vse te kategorije. V delo so vključene ne samo zato, ker kot skrčitev in simbolizacija v resnici doživetega osvetljujejo dogodke z neke druge perspektive, temveč tudi zato, ker jih ni preprosto opisati. Zase sem prepričan, da so prav opisi sanj med literarno najbolj zanimivimi stranmi knjige. Zdi se mi, da tudi v do pol strani dolgih stavkih bralec sproti jasno doživlja dogajanje, ko pa prebere stavek do konca, ne ve natanko, kaj vse se je v tem času zgodilo, kar se nam s sanjami redno dogaja.

Zadnja leta, ko tudi nehoti intenzivneje delam obračun svojega življenja, se mi v tej skoncentrirani, simbolizirani obliki sanj vedno pogosteje pojavljajo tudi očitki vesti, ker nisem storil vsega, kar sem v mladosti nameraval storiti. Tudi liki, ki sem jih nekoč želel in nameraval literarno obdelati, a jih nisem, me preganjajo v maskah, ki se še niso spremenile v žive podobe izoblikovanih literarnih oseb. Zgodi se celo, da v sanjah bežim pred samim seboj in se spoznam šele, ko si ne morem ubežati in si moram pogledati iz oči v oči s svojim sanjskim dvojnikom. In nekaj teh sanj bo najbrž vključenih v drugi del romana, če ga bom utegnil napisati.

Psihologija

Kakšen prostor ste v romanu dali psihologiji?

Prepričan sem, da je temeljni pogoj kakovosti vsakega literarnega dela prav psihološka prepričljivost literarnih oseb. Iz vseh človekovih ravnanj in besed zvenijo vsi njihovi nazori - življenjski, svetovni, politični, vse njihove značajске poteze in temperament. Tako se mi zdi, da bi si ob prepričljivo izoblikovanem literarnem liku znal bralec predstavljati, kako bi se obnašal v kaki drugi, v tekstu neobdelani situaciji, kakor si lahko ob torzu dobrega kiparskega dela dokaj nazorno predstavljamo, kaka je bila odbita roka, kak odkrhnjeni nos. Ker se tega dobro zavedam, sem seveda poseval psihologiji veliko pozornost. Navsezadnje gre v delu, o katerem govoriva, za poskus razkritja notranjega razvoja in notranje podobe glavne osebe, se pravi za njeno psihično dozorevanje, njeno psihološko označitev. Tak je bil moj namen, kako se mi je posrečil, bodo presodili bralci, nekoliko bolj objektivno morda tudi jaz, ko si bom po daljšem časovnem obdobju roman spet prebral in ga ocenjeval z večje časovne razdalje.

Življenjska pot

Ali je vaša literatura projekcija lastne življenjske poti? Če je, zakaj ste potem prvoosebnega pripovedovalca iz zbirke *Utrujeno otroštvo zamenjali s tretjeosebni*?

Snov, ki o njej pripovedujem, sem želel kolikor le mogoče literarizirati. Namesto spominov sem želel napisati roman. Prvoosebnega pripovedovalca v Utrujenem otroštvu sem v svoji novi knjigi nadomestil s tretjeosebni zato, ker pripovedovanje v tretji osebi deluje dosti bolj objektivno kot pripovedovanje v prvi osebi. Prvoosebni

pripovedovalec v bralcu neprestano ustvarja vtis, da gre za spomine, pa četudi se pripoved nanaša na koga drugega. Zato sem računal s tem, da vsaj bralci, ki mene in mojega življenja ne poznajo, ne bodo doživljali pripovedi zgolj kot obujanje bolj ali manj spretno opisanih spominov, temveč kot dogajanje, ki poteka v nekem vmesnem prostoru med bralecem in avtorjem in mora delovati prepričljivo samo zase.

Jezik

Bistveni sestavni del pisanja je jezik. S katerimi problemi ste se srečevali v tej zvezi?

Beseda ni sama sebi namen. Pravzgiob za nastanek jezika je bila gotova potreba po medsebojnem sporazumevanju v času in kraju trenutnega dogajanja. Toda kaj kmalu ni bil več samo sredstvo za izmenjavo najpreprostejših sporočil, temveč je postal dragoceno orodje za prenašanje spoznanj in znanj na rodove, ki so šele prihajali, zakladnica socialnega izročila in občutljivo sredstvo za sporočanje najintimnejših misli in čustev.

Med pisanjem teksta Skozi soteske sem v zvezi z jezikom naletel na več čisto praktičnih vprašanj. Eno med njimi je bilo, ali naj zapišem to, kar govorijo Nemci in Srbi v nemščini in srbsčini ali v slovenščini. Drugo: ali naj vsaka oseba govori starosti, izobrazbi in kraju ustrezen jezik, kar bi bilo med drugim pomenilo, da bi moral v veliki meri upoštevati narečje s številnimi germanizmi vred. Odpovedal sem se prvemu in drugemu, čeprav je bilo zlasti besedilo naricanja (kukanja) vaščank ob babičini smrti težko napisati v slovenščini. Zakaj sem se tako odločil, niti sam natančno ne vem. Del odgovora je najbrž v že omenjeni želji, da bi se čimbolj izognil zgolj naturalističnemu odslikavanju realnosti.

Oprema in fotografije

Kakšna se vam zdi oprema knjige in kako, mislite, fotografije Toma Jeseničnika dopolnjujejo vaše besedilo?

Vesel sem, da sta opremljevalka knjige in fotograf dobro došla namen mojega pisanja. Opremljevalka, moja nekdanja dijakinja s smislom za jezik in pisanje, ga je došla kot izrazito osebno dejanje in je to izrazila z uporabo neponovljivo osebnega rokopisa na platnicah in kot podlago za vse dodane fotografije, podkrepila pa s kar dvakrat uporabljenim podpisom. Tomo Jeseničnik, s katerim sva se pri skupnem delu že srečala, pa s tem, da ni iskal podob v realnem okolju dogajanja, temveč je poiskal posnetke, ki ustrezajo vsebini le na simbolni ravni, a na tej zelo uspešno.

Trilogija

Roman Skozi soteske je torej prvi del načrtovane trilogije. Ali nam lahko v nekaj besedah predstavite drugi in tretji del?

Ko sem končeval prvi del, mi je žena predlagala, da bi načrtovana drugi in tretji del združil, čas, ki bi ga s tem prihranil, pa, če bi še imel moči in volje, porabil za uresničitev še kakega drugega literarnega načrta. Sklenil sem, da jo bom tudi tokrat ubogal. Drugi del romana, če ga bom uspel napisati, bo torej obsegal čas študija in leta službovanja do upokojitve. V njem bom zaokrožil vse v

prvem delu kakorkoli načete probleme. Poudarek bo vsekakor na vprašanjih, ki zadevajo vzgojo in izobraževanje, torej delo na šoli, kulturno dejavnost v kraju, a tudi poglavje o zadnjem obisku nekdanjih izgnancev v Srbiji, Matevža in Katarine v Dobovini in Djerdelinu. To pa pomeni, da bo delo časovno uokvirjeno s propadom Jugoslavije leta 1941 na začetku in s slovensko osamosvojitveno vojno na koncu.

O dmev

Odmev živega človeka in krajine je naslov zbornika o Prežihovem Vorancu, ki sta ga uredili. Kakšen odmev pričakujete ob izidu romana Skozi soteske?

V širšem slovenskem prostoru knjiga ne bo imela posebnega odmeva, saj tudi dosegljiva ne bo po vsej Sloveniji. Prepričan sem, da bodo z njo zadovoljni predvsem tisti, ki poznajo v knjigi obravnavane dogodke ali so celo sami doživljali kaj podobnega. Najbrž bo po svoje zanimiva za moje nekdanje sošolce, posebno tiste, s katerimi smo skupaj doživljali prva povojna leta in začetke ravenske gimnazije. Pritegniti utegne tudi tiste moje nekdanje učence, ki bi radi spoznali preteklost svojega gimnazijskega profesorja. Ne verjamem pa, da bi jih bilo veliko, ki bi ob njej pomislili na naš današnji položaj, na naše zgodovinske izkušnje in spomin, ki navadno kaj hitro zbledi. Knjiga namreč posredno izpričuje, da rojstno leto še vedno neporavnanih krivic ni šele leto 1945, da so obravnavani dogodki le člen v verigi nepretrganega zgodovinskega dogajanja, ki ga je treba gledati in ocenjevati kot celoto, ne zgolj enostransko, kakor komu ustreza in koristi. Roman želi opozoriti na to, da tudi naša današnja samostojnost raste iz grobov brezimnih žrtev bližnje in daljne preteklosti.

Gimnazija

Dobršen del svoje poklicne kariere ste preživeli v tej instituciji. Kakšno sled je pustila v vas?

Vsa leta službovanja na gimnaziji sta mi jezik in literatura pomenila predvsem sredstvo kolikor le mogoče nevsiljivega vplivanja na mlade ljudi, še posebno na tiste plasti njihove duševnosti, na katere nekateri drugi predmeti ne morejo seči. Pri urah jezikovnega pouka sem želel kultivirati jezik kot sredstvo mišljenja, medsebojnega sporazumevanja, logičnega izražanja misli in izpovedovanja svojih notranjih doživetij. Literatura pa mi je omogočala ne samo spoznavanje praktičnih možnosti uporabe jezika, temveč tudi moralno, etično, socialno in estetsko vrednotenje vsega, s čimer so se obravnavani avtorji ukvarjali, predvsem tudi medsebojnih odnosov med literarnimi osebami, literarnimi osebami in družbo. Navajanje na samostojno presojo z osebnostnih stališč posameznega dijaka naj bi bilo v njih oblikovalo čut za etično in moralno vrednotenje vsega in vseh. Še posebno je to veljalo za razvoj socialno-moralnih čustev.

Gimnazija mi je upočasnjevala staranje, saj sem se bil prisiljen - kolikor je to le bilo mogoče - prilagajati mladim, jih vsaj poskušati razumeti, kar je terjalo kar precejšnje prilagajanje mišljenja in čustvovanja dijakom, vendar na stopnji, ki ni dopuščala pootročevanja. V času dela na gimnaziji sem se naučil tolerance - spoštovanja nazorov drugih, saj upam, da nisem nikoli žalil ljudi zaradi nazorov, ki niso bili enaki mojim, in nisem nikoli sramotil ali podiral vzgojnih prizadevanj staršev.

Knjižnica

Dr. Franc Sušnik jo je imenoval "dvojčetna sestra gimnazije". Vi ste ji ravnateljvali poldrugo desetletje. Kakšno vlogo ji pripisujete danes?

V knjižnico sem prišel, ker me je tja že več let prej vabil dr. Sušnik, ko pa po zakonu ni več mogel opravljati funkcije ravnatelja, so me pregovorili drugi, da sem se prijavil, ker sem se jim zdel najprimernjši tudi za dr. Sušnika.

Vodstvo knjižnice sem prevzel v času, ko je bilo treba organizirati njeno delovanje na nov, tehničnemu razvoju ustrezen način. Bil je to čas prvih začetkov računalništva nasploh, v knjižnicah pa še prav posebej, ko je bilo to, kar je sedaj mogoče posameznikom z osebnimi računalniki

"Gimnazija mi je upočasnjevala staranje ..."

(Foto: A. Č.)

početi doma, težko uresničljivo celo v ustanovah, kakršna je bila Koroška osrednja knjižnica. Z velikimi napori smo ustvarili računalniško infrastrukturo, potrebno za avtomatiziranje večjega dela knjižničnih opravil, za vključevanje knjižnice v mreže informacijskih sistemov in tudi že vzpostavili prve računalniške zveze s tujimi - z evropskimi in ameriškimi knjižnicami.

Ob nastopu službe v knjižnici je bil moj veliki cilj ustvariti bazo koroških domoznanskih informacij in vsaj nekaj kompleksnejših informacij o problematiki zlasti ožjega krajskega okolja. Želja po kartotečni obdelavi informacij se je nato kmalu spremenila v željo po računalniški obdelavi podatkov, vsak trenutek dostopnih desetina milijonov ljudi po vsem svetu.

Danes želim knjižnici, da bi vsi tisti, ki odločajo o njenem položaju, resnično spoznali njen pomen v preteklosti in prihodnosti, da ne bi postala sedanost vzrok za njeno stagniranje ali celo nazadovanje. Želim tudi, da delitev doline na več manjših občin ne bi razbijala knjižnice, kakršna je sedaj, in da bi še naprej opravljala dogovorjene naloge v domoznanski dejavnosti tudi za širše koroško območje.

Poleg tega, da bo sposobna posredovati svojim članom vse potrebne knjižnične informacije in knjižnično gradivo, bi torej rad, da bi se sama neposredno ali skupaj z neko vzporedno institucijo ukvarjala z zbiranjem, s selekcioniranjem in z oblikovanjem domoznanskih informacij na tisti ravni, kamor osrednje državne institucije ne bodo segle. Zato mislim, da bi bil potreben nekakšen uredniški odbor, ki bi po enotnih merilih določil gesla, potrebna obdelave, in jim določil tudi obseg glede na pomen.

Recitacija

Kar nekaj generacijam mladih recitatorjev ste vcepili skrb za zborna izreka. Kakšno je vaše mnenje o sodobnem javnem govorjenju?

Poleg zgolj pravorečnih pravil so me pri delu z recitatorji zanimale tudi druge prvine, kot so stavčni, miselni in čustveni poudarki, intonacija, tempo govorjenja in vse drugo, kar dviga recitiranje nad zgolj pravorečno pravilno izgovorjavo. Mislim, da se sodobno javno govorjenje izboljšuje, vsaj kar zadeva sproščenost, kar pa zadeva osebno prizadetost govorcev, se bojim, da smo zlasti prepričljivi, kadar razlivamo žolč na svoje nasprotnike. Moti me tudi misel, da smo v svojem odnosu do vpliva tujih jezikov za vplive nekaterih dosti manj občutljivi, kot smo bili v odnosu do srbskega oziroma hrvaškega jezika in še prej do nemških spačenk.

Zbornik

Bili ste urednik tretjega zbornika Med Peco in Pohorjem. Ali lahko ovrednotite pomen te edicije za koroško krajino?

Kot glavni urednik tretjega zbornika Med Peco in Pohorjem sem se zavestno odločil, da mu ne spremenimo temeljnega uredniškega koncepta in ne oblike. Uredniški odbor se je sporazumel o tem, da bomo poskušali predvsem dokončati v prvih dveh zvezkih načete, a ne dokončane

teme, z drugimi sestavki pa usmeriti pogled v prihodnost. Mislim, da bi bili kreatorji naše prihodnosti lahko našli v vseh treh zbornikih marsikatero svarilo pred nevarnostmi, ki so nam grozile in se pozneje tudi uresničile, in marsikateri napotek, ki bi ustvarjalno načrtovan in uresničen lahko bil koristno uporabljen že takrat, ko nas v to še niso silile krute gospodarske in sprememb potrebne družbene razmere. Ne verjamem, da je knjigo sploh kdo tistih, ki bi jim lahko bila koristila, ustvarjalno prebral, saj niti tisti, ki so se bolj ali manj stalno ukvarjali s pisanjem, niso upoštevali splošne koroške bibliografije, ki je izšla v vseh treh zvezkih zbornika in omogoča široke razglede po literaturi za posamezna področja.

Etimologija

V knjigi Krajevna in domača imena v Črni na Koroškem in njeni širši okolici ste se spoprijemali tudi z razlagami izvora besed. Kaj lahko poveste o tej izkušnji?

Problematika domačih (hišnih) imen me je vedno zanimala. Dela sem se lotil, da bi opravil nekakšno inventarizacijo gradiva, ne samo temeljnih oblik, temveč tudi imen gospodarja, gospodinje, svojilnih pridevnikov in predložnih zvez. Pri tem sem se zelo dobro zavedal, da sam razlaga izvora imen nisem kos, zato sem se naslanjal na ugotovitve drugih razlagalcev.

Intenzivneje sem se začel ukvarjati s problematiko, ko sem jo prijavil kot raziskovalno nalogo pri raziskovalnih skupnostih koroških občin, da sem tudi tako pridobil nekaj denarja za opravljanje domoznanske dejavnosti knjižnice (ne zase!), saj zanjo ta ni prejela nobenih dodatnih sredstev. Dejavnost pa je bilo treba seveda tudi dokazovati in tako je prišlo do izdaje knjižice, četudi sem se dobro zavedal, da bi bilo potrebno vsaj še leto dni intenzivnega dela. Kljub temu sem prepričan, da sem opravil koristno delo, ki bi ga noben nedomačin ne bi mogel opraviti, kar še posebej velja za odnose med nekaterimi krajevnimi in domačimi imeni, kot so recimo: Močivje, močivski; Močivnik, Močivnikov; Lipolče, lipolči : Lipold, Lipoldov; Mihelje, mihelji : Mihev, Mihevov; Kogel - Kogelsko, kogelski : Kogelnik, Kogelnikov ipd.

Ko bi bil imel že pri opravljanju tega dela na voljo računalnik in ustrezen program, bi bil gotovo lahko v času, ki sem ga uporabil za izpise na kartotečne lističe in njihovo urejanje, obdelal vsaj domača imena v vsej dolini in se temeljiteje posvetil tudi etimološkim vprašanjem.

Mežiška dolina

Tak je naslov fotomonografije, vaša prispevka v njej sta: spremno besedilo Med Olševo in Dravogradom in poetično navdahnjene besede k fotografijam. Katere naravne in kulturne znamenitosti bi priporočili obiskovalcem Mežiške doline?

Težje vprašanje si je skorajda nemogoče predstavljati, saj je v spodnjem in zgornjem koncu Mežiške doline poleg obeh naših najvišjih gor toliko enkratnih razglednih točk, toliko naravnih znamenitosti in kulturnih spomenikov, da bi se za odgovor na to vprašanje le zelo zelo težko odločil. Najbrž pa bi vendarle najprej pomislil na dolino Tople in

njene domačije, na gnečo Burjakovih streh, na Janeža na Strojni, na dvojico leških cerkev in cerkvico sv. Lenarta na Platu.

Cilj

Katerih ciljev še niste utegnili uresničiti?

Na obrnjeno vprašanje: ali sem katerikoli življenjski cilj dokončno uresničil, bi lahko zanesljivo odgovoril z eno samo besedico: nobenega, na tako zastavljeno vprašanje pa najbrž odgovora niti ni, saj se človekovi končni cilji z izpolnitvijo vsake etape odmikajo. Že samo vsa v knjigi Skozi soteske načeta vprašanja ostajajo odprta in terjajo nova, dodatna, poglobljena pojasnila in odgovore v nadaljevanju. O Mežiški dolini, njeni preteklosti, sedanjosti in prihodnosti, njenih naravnih lepota in znamenitostih, ljudeh, kulturni krajini ... bi kazalo še in še govoriti; prav tako bi veljalo še marsikaj povedati o Prežihovem Vorancu in njegovem literarnem delu.

Še več kot osebnih je ostalo neuresničeno drugih splošnih ciljev, ki nanje nisem imel vpliva. Rad bi dočkal čas, ko bo obvoznica vsaj nekoliko vrnila središče nekdanjega Guštanja ljudem - pešcem. Žal mi je, da vsak v svojo dejavnost zagledani in dokaj individualistično usmerjeni kulturniki nismo zmogli moči, da bi bili izdelali dolgoročen načrt kulturnega razvoja kraja in posameznih kulturnih dejavnosti, da mu nismo uspeli pridobiti ustreznega kulturnega doma, in žal, da ljubiteljem parka ni uspelo tega zakonsko zaščitene kompleksa dokončno in nepreklicno spremeniti iz pomožnih igrišč v oazo miru in vsakršne vamosti za otroke in vse druge tega potrebne in željne občane.

Hvala

V svojem bogatem življenju ste bili večkrat deležni javne hvale: kot dijak ste v slovenski prestolnici prebrali svoj spis o domačem kraju; literarni zgodovinar dr. Jože Pogačnik je zapisal, da ste avtor najboljše študije o Jamnici; nenazadnje ste lani postali častni član Slavističnega društva Slovenije. Kaj vam osebno pomeni hvala?

Še kot dijaku, ko sem mu pripovedoval o svojih literarnih načrtih, mi je Prežihov Voranc dejal: "Če misliš biti pisatelj, ti tole rečem: Če boš hvalo poslušal, se boš prevzel in ne boš kaj prida; če boš pa grajo poslušal, boš prej utihnil, preden boš znil." Najbrž ne zato, a vendarle za hvalo nasploh nisem pretirano občutljiv, priznam pa, da sem vedno potreboval vsaj nemo pritrjevanje svojemu delu in priznavanje njegove smotnosti. Zaradi javnih priznanj, ki sem jih bil deležen, pa se resnično nisem nikoli prevzel.

Prvi vidnejši par priznanj za svoje še ne docela usmerjeno življenjsko delo sem doživel ob zaključku študija, ko sem prejel študentsko Prešemovo nagrado za leto 1956 za diplomsko nalogo o Prežihovi Jamnici, v sarajevskih Dečjih novinah pa je prav takrat izšel srbski prevod moje črtice Leksejeve gosli. Zadovoljnega sem se počutil, ko je konec sedemdesetih let začel ta moj tekst izhajati v berilu za peti razred Srečno, domovina neposredno za Voračevimi Tremi pisankami in pred Pavčkovo pesmijo Ne, polja ni in Cankarjevo Desetico, čeprav mi seveda še na misel ni prišlo, da bi si bil to razlagal kot dokaz svoje literarne uspešnosti.

Prejel sem tudi obe najvišji domači priznanji: občinsko nagrado občine Ravne na Koroškem leta 1975 in zlato Vorančevo plaketo leta 1990.

Prijetno presenečen sem bil, ko sem dobil leta 1986 zlati znak OF, in lani, ko me je imenovalo Slavistično društvo Slovenije za svojega častnega člana. Vesel in ponosen sem, da sem vsa priznanja dobil za svoje delo na pedagoškem, slovenističnem in širšem kulturnem področju na šoli in v kraju, in sicer pretežno za delo z mladimi ter za ohranjanje spomina in raziskovanje Prežihove literarne zapuščine, ne da bi bila na to vplivala moja politična (ne)angažiranost.

Spoštovani profesor, hvala lepa za iskrene odgovore in "Na svidenje v naslednji..." ob izidu nadaljevanja romana Skozi soteske!

Opomba uredništva: Ponatiskujemo pogovor profesorjev, ki je potekel 3. 10. 1997 v Koroški osrednji knjižnici Ravne na Koroškem ob predstavitvi Mrdavišičeve knjige Skozi soteske.

"Z velikimi napori smo ustvarili računalniško infrastrukturo, potrebno za avtomatiziranje večjega dela knjižničnih opravil..."

(Foto: A. Č.)

BERTA PAVLINEC:

“Pišem zato,
da bi ostali živi
dogodki in spomini.”

Rudi Mlinar

Jaz sem otrok kulture,
to lahko se izda,
saj sta oba moja
starša kulturenika bila.

Na odrskih deskah moj oče
je igral,
saj tudi mojo mamo
tam je spoznal.

Na vaje sta hodila
dan na dan oba,
dokler na svet nisem
prijokala jaz.

Tudi Berta je že zelo zgodaj zakorakala po njenih stopinjah: najprej je deklamirala na šolskih prireditvah, takoj po vojni pa je postala stalna članica igralske skupine na Lešah, ki je od leta 1946 do 1955 odigrala veliko kakovostnih predstav. Domen, Vdova Rošlinka, Sirota Jerica, Stari grehi, Rdeča roža, Prisega ob polnoči..., prav zadnja je Berti še po toliko letih najbolj pri srcu in njena skrita želja je, da bi jo tudi sedanja generacija igralcev postavila na oder.

Sploh pa ima dober spomin in prav njej gre zahvala, da je precej utrinkov iz tedanjega časa iztrgala pozabi. V Koroškem fužinarju je izšlo kar nekaj njenih člankov, ki so govorili o kulturnem življenju na

Lešah. Tudi v kulturi se pojavljajo padci in vzponi, tako je po letu 1954 začelo leško kulturno društvo nazadovati in njena gonilna sila - dramska skupina je prenehala z delom. Vzrok so bile nemogoče prostorske razmere, propadla pa je tudi ideja o graditvi novega kulturnega doma na Lešah. Še danes starejši krajani ne morejo pozabiti, da so bili prisiljeni z gradnjo odnehati, ko so že bili skopani temelji. Tedanja politika temu ni bila naklonjena...

Je pa Berta v tistem obdobju spoznala svojega moža, ki je za zaslužkom prišel na Prevalje. Bil je mizar in, kot pravi ona, se je že pri njenem prvem plesu utrnila iskra, ki je povezala dva človeka v trdno vez in traja še danes.

Takrat ko si me zasnubil ti,
bila je jasna noč,
luna blede je sijala,
zvezde gledale so proč.

Objel me nežno si okrog pasu,
stisnil me na prsi,
nujni sreci pa bili
kol eno sta.

Mož Jože je delal, ona je skrbela za dom in sinova, leta pa so tekla... Pred več kakor dvajsetimi

Pesnica, igralka, vsestranska kulturna delavka - to je Berta Pavlinec. Več kot trideset let jo že poznam, mnogo sva se pogovarjala, se spoznavala, postala sodelavca v kulturnem društvu. Berta je človek, ki ga - ob članih svoje družine - zelo dobro poznam.

Napisati nekaj stavkov o njej ni bilo tako preprosto, kot sem si prvi hip zamislil. Premisliti sem moral, ali naj poudarim preteklost, opišem njeno mladost, omenim njenega očeta in mamo, ki sta bila v letih pred drugo svetovno vojno med najbolj delavnimi kulturnimi ustvarjalci na Lešah. Njen oče Ivan Dretnik je bil rudar v leškem premogovniku, pa tudi kulturni delavec: igral je v tamburaškem orkestru, nastopal v gledališki skupini in še je našel čas, da je zaigral tudi pri prevaljski pihalni godbi. Bil je tudi med ustanovitelji Kulturnega društva Svoboda 1921. leta na Lešah.

leti je nova generacija stopila na odrske deske v sejni sobi nad trgovino. Zopet je zaživelo kulturno društvo in s svojimi izkušnjami, z znanjem in optimizmom se mu je pridružila tudi Berta. Tudi njej gre zahvala, da smo danes med dejavnimi društvi v dolini, naša igralska skupina pa je ena redkih, ki vsako leto postavi na oder novo dramsko delo.

Jože je že nekaj let v pokoju, a njegove roke še vedno nežno dolbejo v les in tako nastajajo čudoviti spominki, prave male umetnine v lesu.

Ona pa piše pesmi. Nastajajo nove in nove pesmi, rojevajo se v uricah tihote, ko sin in njegova žena ter vnuka odhajajo v službo ali šolo, Jože pa tiho rezbari ob mizi v kotu. Piše o ljubezni, o lepoti kraja, piše o spominih, včasih resno,

Njene pesmi so izšle pred leti v majhni brošuri Spominčice pri našem kulturnem društvu. Nekaj jih je tudi v zborniku Zakaj pišem pesmi, posamezne pa so objavljene v različnih revijah in časopisih. Čakajo pa še na samostojno pesniško izdajo, čakajo torej na pomoč nekaterih izmed nas, da pridejo v moj in vaš dom. Njene pesmi bodo našle svoj krog ljubiteljev, krog ljudi, ki jim bodo všeč take, kot so, v to sem prepričan, saj jim mnogi radi prisluhnejo, ko jih Berta na naših prireditvah sama odrecitira, tako kot zna le ona.

Kar nekaj besed se je zvrstilo, ki so skušale pokukati za tančico življenja Berte Pavlinec, jaz pa sem še vedno zmeden in negotov, kajti zavedam se, da sem odstrnil le delček tega, kar bi lahko povedal o njej. Iz zapisanega pa ne zvemo, kakšen človek je Berta; razberemo, da je bila igralka, da piše pesmi, da je zbirateljica vsega starega in lepega, da je predana kulturna zanesenjakinja v našem kraju. Ampak ona se tudi rada smeji, se pošali, rada zapoje, se rada pogovarja in v njeni družbi čas mine kot za šalo... Pa še vedno opravlja tudi svoj poklic frizerke in marsikom, ki mu je težko v dolino, pomaga do spet spodobne frizure. Vsa mogoča ročna dela zna in še in še..., s svojim življenjem in delom bogati sebe in druge.

Sonce, tvoji žarki zlati
svetijo prav vsem ljudem,
revnim in tudi bogatim
se razdajajo v objem.

Sonce, tvoje žarke zlato
potrebujemo prav vsi.
Za življenje so potrebni,
za živati in ljudi.

Ko oblček sonce skrije,
vsak se v nebo ozre,
saj stvari res lepše ni,
kakor zlati sonček je.

Tudi Berta je kakor sonce,
za svoje bližnje, za vse, ki
živimo z njo.

Cerkvi sv. Ane in sv. Volbenka na Lešah (Foto: A. Č.)

Berta v tem obdobju sicer ni več igrala v skupini (čeprav mi je danes kar žal, da je nisem znal pripraviti do tega), je pa vsa leta bila naš najbolj vneti gledalec in dobronamerni kritik, znala nas je spodbujati in nam vlititi novih moči za delo, tedaj ko nam je že malce pohajala sapa.

Kakor da bi bilo včeraj, se mi zazdi, je bilo, ko smo končno v novi šoli dobili toliko zaželeni oder in boljše razmere za delo. Ob otvoritvi je Berta pripravila razstavo ročnih del leških žena, zdaj zbira še zadnje predmete iz nekdanjega rudnika in iz takratnega vsakdanjega življenja na Lešah. Poleti - ob našem krajevnem prazniku - bomo te stvari razstavili in jih pokazali ljudem ter jih tako opomnili, da vse staro ni za na odpad.

včasih rahlo otožno, vedno pa iskreno in tako, kot zna... Njene pesmi so preproste, niso literarni biseri, so pa svojstvene, so kakor melodija njenega življenja, saj se skozi njih zrcali vse njeno življenje.

Ob svoji petdesetletnici je napisala naslednjo pesem:

Nisem še za staro šarol
Šaj sem vilka kol dekle,
ko harmonika zaškriplje,
urno obrnem jaz pete.

Nisem še za staro šarol
Če oblečem pisan gvant,
čevlje z visoko peto,
se za mano ozre še fant.

Nisem še za staro šarol
Šaj prav rada se smejim.
Včasih v prijetni družbi
pa še kak poljub dobim.

Žarečina pesnice

Vesne Roger

Marijan Mauko

"Žarečina sem / ni vode,
ni hladnega pogleda."

(Drvenec, založila avtorica januarja 1998. Avtorica besedila na ovitku in lektorica profesorica Barbara Šegel. štiri reprodukcije slik akademskega slikarja Štefana Marfaka. Povedali je treba: Vesna Roger ni le ozko ukoreninjena v pesništvo, ampak je z grafično opremo knjige *Žarečina* dokazala, da ima prelinjen estetski občutek. Za zadnjo stran je pozirala Robertu Baronu. Fotografija je atraktivna - oseba je neprepoznavna. Bolj umetniška.)

Gospodična Vesna, 22-letna Dravogradanka, je za svoj pohod na goro Helikon zauzela Pegaza že pred leti v osrednji slovenski reviji Mentor in v slovenjgriških Odsevanjih. Nobenega dvoma ni, da Vesna pije pri izviru, kjer je Pegaz udaril s kopitom ob skalo, iz katere je privrel na dan izvir, ki navdihuje pesnike. Njen izvir Ilipokrena je nekako kar preskočil najstniško obdobje, v katerem avtorji niso nič krivi in so žrtve in razočaranci, nedolžni in usmiljenji vredni, ki "johajo" (jokajo) in pridigajo. Preskočil je tudi modno provokativno razkazovanje intimnih telesnih izkušenj.

To pa ne pomeni, da Vesna Roger ni imela tega obdobja ali da ne vidi teh tem. Pomeni samo to, da je izbrala le sveže osebnoizpovedne pesmi. Vsaka pesem je tudi nova oblika. In s tem je stopila na prizorišče naše sodobne poezije kot samosvoja umetniška osebnost.

Ker ne uporablja popevkarskih okrasnih pridevnikov (prekrusen, lep, grd itd.) in besed, ki določajo čustva bralec (ubog, strahopeten, vesel itd.), se pravi besed, ki "posilijo na ekaprec", da je bralec vesel, žalosten, sočuten itd., je videti, toda le za hip, da nima s čustvi nabitih čustvenih ali ljubezenskih pesmi.

Vendar je pesem *Žarečina* en sam ljubezenski vulkan. Zato vzame besedo žarečina za naslovnico. Ime pesmi je po prvi kitici "Poslajam žurja". Pesem Morda nekoč bi poskusila je biser tovrstnega videja: "ali si me imel le za jutranji opoj".

V slovenski ženski literaturi ne najdem večjega ljubezenskega gorja, obupa, kot je ta Vesnin krik popolnega dvoma. Zame je ta verz najlepši, kar sem jih prebral. Vesna kot objekt ni nezadovoljna s svojim moškim; ni bolešno ljubosumna zaradi konkurence druge ženske; ampak fatalno dvomi v partnerjevo ljubezen in celo svojo. Ton in zven besed - jutranji opoj - dajeta neko nežnost, kot nesramno odkrito nerešljivo vprašanje zvestobe in ljubezni med partnerjema, kar pove s prelinjeno uporabo besed.

Vesna Roger je dala v zakladnico slovenske poezije prekrasne, najlepše verze, brez okrasnih pridevnikov in druge popevkarske krame. Njene pesmi, predvsem ljubezenske, so elegantnotežke zaradi enostavnosti, dajejo pa bralec vse, kar trenutno ima - sebet!

Vesna Roger svoje pesmi zida, zida z besedami v pomenljivem jeziku. Puži na pomen vsake besede in jih ne uporablja le v njihovem splošnem privzetem pomenu. Izbira jih po videzu in zvenu in jih ureja v učinkovite oblike. Njeni glasbeni ritmi in zvočni vzorci imajo neposredni vtis in moč, kot so si to predstavljali že stari Grki. Šaj ustvarja vzorce fruzološke simbolike lahkotno in neobremenjeno, - kot da gre za rekla: "prti do jablanc" - Adamova žva?, "jem brez zob" - starnenje,

"predolgo žgem in kuham" - misel na smrt, "saj imajo že v peklu PDP" - poročni iz pekla?!, "sama preskakujem/ fizec življenja" - osamljena zori, "in misliti/ misli drugih" - gensko zmanipulirana, "ki si drzne posegati/ pod kožo telesa" - klonirana, "svet je smešeri/ kot kakšen/ mrlič" - nemočni človek ni reva; ampak smešno: mrtvo dejstvo.

Pesnici je dano, da opazi stvari, ki jih tudi mi vidimo, pa jih ne zagledamo.

Pesnica obvlada teorijo svojega poklica, saj nekoliko namršno preigrava oblike ustaljenega pesništva:

"čepim ob oknu / gledam / prek cerkvenega zvona / dih zastane".

To je iz odličnega vina vinjak. Tu pesem je haiku. Čeprav ni 5-7-5 - zložna.

Vesna se poigru tudi z rimo (nezmetranega) soneta (prva kitica):

"ujeta sem med dvema mejama
nij stojim v zakleti večnosti
se mi že vrti od stalne budnosti
nemaru sem sama sebi jama".

Je res sebi jama? Nel! Zdjaj je odprto vprašanje: "Bo komet ali zvezda?" - to ni odvisno od avtorice, ampak od oddaljenosti od prestolnice. Šaj "so Drave založbe tam. In mediji tudi." Dejstvo, da so novinarji, ki jih pošlje na podeželje prestolnica, podeželski. Šaj so, kol da ne bi vedeli, da umetnik raste z njihovo pomočjo in oni s slavo umetnikovo. Pa ne spremljajo nobenega pesnika, pisatelja, slikarja ali kiparja iz svojega okolja.

Profesorica Barbara Šegel (diplomirala je iz poezije Hermana Vogla leta 1997) je zapisala:

"Da mlad človek pomlad občuti kot smrad, je to skrajni cinizem in puridoks mladosti." Čeprav ve, Barbara Šegel ve, da spomladi, dokler gnoja na vrtu ne podkopljajo: smrdi. To pa pomeni, da je pesništvo Vesne Roger neulovljivo v ustaljene klasične vzorce. In, da je za njeno pesništvo potrebno postaviti višje, da, celo visoke stebre.

Medtem naj le živo žubori,
žge in vre njena ŽAREČINA.

Blaž
Mavrel

IZ ARHIVA NA RAVNAH

Pismo Blaža Mavrela Franu Ksaverju Mešku

Marijan Gerdej

Hrbtna stran:

V postu leta 1941 se je reklo, da bo spomladi v St. Danijelu birma. Jaz sem pripravil ta pozdravni nagovor. Potem je prišla vojska in birmovat je prišel celovški škof - samo na Prevalje in moj Govor se ni rabil.

Pozdravni nagovor na škofa

*V planinskem raju mi živimo
in strma vodi pot do nas,
le redko tak obisk dobimo.
Tem bolj se danes veselimo,
ko ste prišli knez in škof med nas.
V imenu vseh naših faranov
pozdravljam Vas, visoki knez!
Je verno naše spoštovanje
nas družijo z Vami ljubezni vez.
Zdaj bomo združeni molili -
pomoči Vi za nas prosili
in mi za Vaše svetlo zvanje.
Zavest nam draga je, da vodi
in čuva skrbni nas vodnik.
Za trud, ki v dušah sad obrodi
Vam Bog obilni bo plačnik.
Po Vas nam došel bo Duh Sveti,
dal dobro voljo nam, pomoč
bo vedno Jezusu živeti,
ki ste apostol Vi njegov.
Mi tega se zavedajoč
pozdravljamo Vas radostno.
Z besedo Vašo in roko
nam Jezus daje blagoslov.*

Naj mi bo oproščeno, ker nisem preverjal, ali je bila pesem že kje objavljena. Tudi to prepuščam literarnim zgodovinarjem. Naj bo objava pisma in pesmi skromen prispevek v spomin na Blaža Mavrela (1896 - 1977).

Pri urejanju korespondence Frana Ksaverja Meška sem našel zanimivo pismo, ki mu ga je poslal Blaž Mavrel. Kdaj je ta pismo napisal, lahko samo ugibamo, saj je le - brez datuma, iz sestave fonda pa tudi ni razviden čas nastanka, saj Meškova korespondenca ni kronološko urejena.

Določitev datuma pisma in njegovih drugih značilnosti prepuščam literarnim zgodovinarjem. Pismo objavljam (brez popravkov, opomba uredništva) tudi zato, da bi "postalo očitno, kar je bilo skrito", to pa je med drugim tudi pesem, ki jo je Mavrel napisal za birmo "v postu leta 1941", vendar njegov "govor se ni rabil".

Prva stran Mavrelovega pisma je naslednja:

Častiti gospod dekan!

Srčno nas veseli, da ste prestali vojsko in še živi prišli nazaj. Upam, da ste še pri zdravju in še korajžen "fantič z zelenega Štajerja" - Prosim sprejmite moje pesmi in jih ne vračajte! so za Vas napisane. Ako še hranite one, ki sem jih Vam pred leti poslal, tedaj jih zažgite, ker zdaj je vse predelano. Prosim Vas pa, da mi napišete nekaj ocene - pa ne hvaliti, ampak na hibe opozoriti - in mi pošljete. Vsaj tisto o vojski "Tužna naša domovina" mi gotovo nekoliko presodite!

*S spoštovanjem
Blaž Mavrel
Strojna
p. Prevalje*

Prosim oglasite se zagotovo, meni je doživetje če dobim v tej samoti kako pismo.

NEKOČ GUŠTANJ, DANES RAVNE -

projektno delo pri pouku spoznavanja družbe v 4. c razredu na OŠ Prežihovega Voranca

Aleksandra Rose

Izpeljati nekoliko drugače, bolj zanimivo, predvsem pa upoštevati želje in interese otrok ter doseči zastavljene cilje je bil glavni namen naloge, ki sem si jo pred projektom zastavila. Zavedala sem se, da taka oblika pedagoškega procesa ustvarja ustrezne pogoje, ki vodijo v optimalni razvoj učencev, česar pa pouk v tradicionalnih okvirih in s poudarjeno verbalno komponento ter s pretežno frontalnim načinom poučevanja ne nudi v takem obsegu.

Idejo za temo sem dobila med poukom, ko smo se z učenci pogovarjali o starem mestnem jedru in si ga tudi ogledali. Hitro sem ugotovila, da gre za temo, ki je med učenci zbudila veliko zanimanja. Bila sem prepričana, da se bodo dela z veseljem lotili in da prav gotovo ne bodo skopi s svojimi idejami in predlogi.

Izdelala sem okvirni načrt, kako naj bi delo potekalo, kaj in koliko bomo lahko naredili v šoli, kako in v kakšnem obsegu naj bi se učenci lotili dela na terenu. Seveda pa projektno delo ne bi bilo pravo projektno delo, če ne bi vključila tudi učencev, ki so imeli možnost sodelovati v vseh fazah. Prvi korak je bil spodbuditi učence za izbrano temo. Pri predmetu spoznavanje družbe smo zapisali smernice, ki naj bi jih zanimale:

- zgodovinski razvoj domačega kraja;
- zgodovinski razvoj železame;
- razvoj prometnih poti in objektov;
- razvoj drugih objektov (šole, gradovi, trgovine, gostišča, cerkve...);
- ugotavljanje arhitekturnih razlik;
- zbiranje slik, fotografij, predmetov;
- iskanje ustrezne literature in člankov doma, pri sorodnikih, v knjižnici...;
- pogovori in intervjuji.

O nekaterih smernicah smo se poskušali takoj pogovoriti. To je bil povod za sproščen, ustvarjalni in demokratičen pogovor z učenci, ki je hkrati razkrival tudi njihove interese in predloge ter sposobnosti učencev za

ustvarjalno razmišljanje, za sprejemanje različnih dolžnosti.

Dejavnosti so se odvijale po zastavljenih ciljih. Delo, ki smo ga z učenci skupinsko in sproti opravili v razredu, smo dopolnjevali še z individualnim delom ali pa z delom v dvojicah, ki je potekalo na terenu. Učencem so pomagali tudi njihovi starši, sorodniki in drugi krajanji, ki so na različne načine posredovali pomembne podatke. Slikovni material, knjižne vire in ustna sporočila smo zbrali in zabeležili ter pripravili razstavo, na katero smo povabili vse učence in delavce šole.

Brez dvoma gre za zelo zahtevno aktivizacijo miselnih procesov posameznikov (od načrtno usmerjenega opazovanja do primerjanja, posploševanja in iskanja zaključkov) in uvajanje v upoštevanje idej sošolcev. Poudariti velja socializacijsko in vzgojno vlogo ter možnost za razvoj komunikacije. Zelo pomembno vlogo je pri projektu odigral doživljajski vidik. Povratna informacija je bila sprotna, prav tako pa se je iz dneva v dan stopnjevala motivacija za delo. Učence je bilo treba le spodbujati in upoštevati njihove interese in sposobnosti.

Projektno delo je oblika pouka, ki učencem omogoča mnogo večjo samoiniciativnost in ustvarjalnost. Učenci so bili mnogo manj direktno vodeni. Samo delo je bilo pripravljeno tako, da se je poglobil njihov odnos do izbrane vsebine. "Klasični pouk" na začetku tedna je bil tako obogaten z raziskovalnim pristopom, povečana je bila motivacija za delo, saj so imeli učenci možnost sodelovati z lastnimi raziskovalnimi izkušnjami.

In učitelj? Za učitelja odigrata pomembno vlogo navdušenje in iznajdljivost učencev. Presenečena sem bila nad njihovo motiviranostjo za delo, predvsem pa nad njihovo sposobnostjo, da se znajdejo v množici literature in

dejstev, ki so jim bila na voljo. Sami so brskali po različnih virih, se dogovarjali, si delili zadolžitve, predvsem pa se mi je zdelo zanimivo to, da so bili aktivni tudi tisti učenci, ki so pri običajni obliki dela imeli pasivno vlogo.

Zagotoviti vsem in vsakemu posamezniku ustrezne pogoje za pridobivanje znanja in razviti najboljše možnosti za njihov osebni razvoj ter upoštevati individualnost posameznika so le nekatere značilnosti, ki bi morale v današnji šolski praksi imeti pomembnejšo vlogo.

PRVO SREČANJE VSEH ZAPOSLENIH V KEMIJI ŽELEZARNE RAVNE

Andreja Čibron - Kodrin

“**V** mnogih, ki so bili kdajkoli zaposleni v kemijskem laboratoriju Železarne Ravne, se je porodila želja po srečanju. To željo je vredno uresničiti: kaže na to, da niti generacijske razlike niti časovne razdalje niti življenjske razmere in naše medsebojne oddaljenosti ne morejo potisniti v pozabo tistega časa, ki smo ga skupaj preživeli v laboratoriju - ob delu, premagovanju vseh mogočih težav, v skupnem veselju, pa tudi v bridkih urah življenja - ko je vsakdo prispeval svoj delež v pisani mozaik življenja laboratorija in naše 'fabrike',” so v vabilo zapisali organizatorji srečanja **Anica Dretnik - Šetina, Lenka Pušnik in Franci Kamnik.**

Želja se je uresničila: v petek, 27. marca 1998, so se nekdanji sodelavci ponovno srečali, tokrat v

ravenski Nami (nekateri pa so si predtem ogledali tudi kemijski laboratorij). Prišlo jih je 67, med njimi tudi zakonca Perman (več kot 20 prijavljenih je ostalo doma zaradi gripe).

Ob prijetnem sporedu (pele so Zdovčeve dečve, na citre je igral prof. Stanko Lodrant, dipl. inž. Mitja Šipek pa je prebral kratko zgodbo) in ob pozdravnem nagovoru sedanje vodje kemijskega laboratorija **Jerice Jamer, dipl. inž.** (kot predstavnik vodstva Metala se je srečanja udeležil vodja Kakovosti **dipl. inž. Borut Urnaut**) ter ob obujanju spominov so udeleženci srečanja preživeli lep popoldan in večer.

Organizatorji srečanja (**poleg omenjenih še Jožko Kert, inž. in Alenka Ajd, dipl. inž.**) so vse prisotne presenetili še s priložnostnim almanahom.

Slika za spomin na prijetno druženje - škoda le, ker vseh udeležencev srečanja ni na njej.

(Foto: Fotostudio Ocepek)

ZGODOVINA ŽELEZARSKEGA LABORATORIJA

Spomini na kemijski laboratorij

Franci Kamnik

Železarna grofa Thurna na Ravnah je zaposlovala pred drugo svetovno vojno približno 650 delavcev in nameščencev. Po pričevanju Valentina Jevšnikarja, ki je bil ob mojem prihodu v tovarno mojster v laboratoriju, je bil le - ta osnovan pred prvo svetovno vojno.

končni vzorci so bili vedno kovani, medtem ko so bili drugi odlitki v obliki majhne kokile in hladni. Analize končnih vzorcev so zajemale še elemente: silicij, krom, vanadij, molibden, wolfram ter tu in tam tudi baker in druge kvarne elemente. Te posebne določitve je običajno z našo pomočjo opravljal mojster Jevšnikar.

V tej stavbi (na njenem mestu zdaj stoji težka livarna) je bil laboratorij pred selitvijo v današnje prostore - slikano okoli leta 1960.

(Foto: Franci Kamnik)

V železarni so pred drugo svetovno vojno izdelovali kovane in valjane, v manjši meri pa tudi livarske izdelke. K njihovi kakovosti je veliko pripomogel tudi kemijski laboratorij, ki je z maloštevilnim osebjem opravljal dokaj kakovostne tako imenovane tekoče in diverzne analize. Tekoče analize so bile vse analize vzorcev železa in jekla v fazi "kuhanja", to je nastajanja taline v martinovki in drugih talilnih agregatih (Bessemer, kupolke in talilni lonci). Z njimi smo analizirali naslednje elemente: ogljik, žveplo, mangan, fosfor in silicij. Tukaj smo seveda ločili analize medfaznih vzorcev (tako imenovanih predprob) in analize končnih vzorcev. Analize medfaznih vzorcev so se omejevale na določitev ogljika, mangana in žvepla, narejene pa so morale biti vsaj v štirih minutah! Spominjam se, da je inž. Mahorčič v izjemnih primerih s štoparico v roki testiral čas izvajanja teh tako imenovanih "hitrih" analiz. Marsikdaj me je oblivala kurja polt ob teh meritvah, a se je vedno vse srečno izteklo. Po odlitju šarže je bilo treba pri nekaterih za vojsko izredno pomembnih materialih napraviti takojšnjo analizo določenega elementa, največkrat ogljika, žvepla, mangana in fosforja. Takšni

Analize so bile včasih dolgotrajne predvsem zaradi slabe opremljenosti laboratorija in pomanjkanja strokovno usposobljenega osebja. Rezultati analiz so bili natančni, kar so potrdili tudi a-testi drugih laboratorijev v Nemčiji (npr. v Kapfenbergu). Tako smo se izognili sumničenju; zavedali smo se, da je bila vojna in vsak spodrsrljaj bi imel hude posledice.

Opremljenost laboratorija, ki je bil v pritličju večje stanovanjske hiše (Personalhaus), je bila primerna času in potrebam takratne tovarne. Laboratorij je bil razporejen v štirih prostorih, dveh manjših in dveh večjih. V prvem manjšem prostoru, kjer je bil tudi vstop v laboratorij, je bila "kuhinja", kot smo ga imenovali. V njem je bil nameščen majhen digestorij s precej dobrim ventilatorjem ter z nekaj grelnimi električnimi ploščami. Tukaj smo raztapljali vzorce za vse vrste analiz: gravimetrijo, titrimetrijo in podobno. Seveda smo tukaj največkrat določevali vsebnost mangana v medfaznih vzorcih. V digestoriju je bil tudi plinski gorilnik na gazolin, ki smo ga hranili v posebni komori. V njej je obtežen bat ustvarjal določen pritisk na plinsko maso in ga potiskal v gorilnik. Od časa do časa je

bilo treba bat dvigniti. To se je zgodilo z obračanjem zobatega kolesa, na katerem je bila veriga (podobno kot pri kolesu). Enostavno in učinkovito. V tem prostoru sta bila tudi vodno korito in mala delovna miza.

Naslednji večji prostor je služil gravimetričnim analizam (filtriranje) in drugim delovnim operacijam (titriranje itd.). Ob oknu je stala masivna pisarniška miza z mnogimi predalniki. To je bil nekakšen posvečen Jevšnikarjev prostor, tukaj je bilo nešteto vpisnih knjig za rezultate analiz (medfazne, končne, diverzne, plinske, analize premoga in še katere). Tukaj je bila tudi miniaturna knjižnica (seveda nemških knjig), ki so bile last železarne in inž. Mahorčiča. Seveda smo to mizo lahko vsi uporabljali, saj smo imeli dvoizmensko delo, in sicer od 6. ure zjutraj do 18. ure zvečer s polumnim odmorom ter od 18. ure zvečer do 6. ure zjutraj (kljub rednim kontrolam tovarniške policije je bilo časa za dremanje kar dovolj).

Tretji prostor je bil po velikosti enak drugemu. V njem je bila boljše masivna miza, na kateri sta stali dve analitski tehtnici znamke Sartorius. Z manjšo smo tehtali opilke in druge snovi za analize. Druga, nekoliko večja in novejša, pa je služila samo za gravimetrijo in drugo natančno tehtanje. Tukaj je bil nameščen aparat za določevanje ogljika in žvepla ter Marsova peč za sežige opilkov ter večja žarilna peč. Skoraj vse delo se je odvijalo v tem prostoru, saj je bil povezan s četrto sobo, kjer je bila vzorčevalnica z vrtnim strojem in majhno stružnico za pripravo opilkov. Priprava vzorcev je bila zelo zahtevna, saj je bila od nje odvisna analiza. Zahtevne vzorce materiala je pripravljala tudi mojster Jevšnikar. Moram priznati, da smo se od njega veliko naučili, kar smo pozneje s pridom uporabljali. Ni nam bil samo službeno nadrejen, temveč je bil tudi "očetovski", saj nas je ščitil in zagovarjal pri strogi nemški upravi.

Ko sem leta 1940 začel delati v laboratoriju, sta bila tam Valentin Jevšnikar in praktikant Adolf Hanuš, ki je bil sicer zaposlen v livarni, a je pri nas delal analize za šarže Bessemerjeve peči. Tukaj je bil do vpoklica v nemško vojsko leta 1943. Vodja laboratorija in martinovke je bil inž. Mahorčič. Pri zahtevnih šaržah je tudi sam sodeloval pri analizah, predvsem pri vmesnih kontrolah ogljika in mangana. Bil je natančen in strog v vseh pogledih. Delo je bilo zanimivo in hitro sem se vključil. Med vojno sta prišla v laboratorij še Milan Rodič in Jože Štehamik. Prvi je bil nekdanji podoficer jugoslovanske vojske, poročen z domačinko, drugi je bil domačin ter žerjavovodja v tovarni, a je bil zaradi bolezni premeščen semkaj. Oba sta se hitro navadila osnovnih analiz in delala v izmenah. Dodelili so nam tudi dva vojna interniranci, in sicer študentko iz Trsta Armido Natalini ter študenta filozofije iz Marseilla Marcela Stalla. Italijanka je bila pri nas le kratek čas, saj so jo zaradi odkritega odpora proti nacizmu poslali v koncentracijsko taborišče, od koder se ni vrnila. Marcel Stalla je pri nas dočkal konec vojne. Delal je vse navadne analize in je bil

zelo zanesljiv človek. Po vojni sta z ženo večkrat obiskala Ravne.

Proti koncu vojne so bile razmere v tovarni zelo dramatične. V laboratoriju je bilo manj dela, saj

Laboranti v letu 1957

Od leve proti desni v prvi vrsti: Anica Škof, Lojzka Janežič - Kovačič, Vera Gaberšek - Müller, inž. Mirko Borštner, Cenk Vrhnjak - Funtek, Magda Tomaž - Ostanek, Marija Cvitančič - Andov, Franci Kamnik.

Druga vrsta: Jožica Škof, Jožef Štehamik, Anica Dretnik - Šetina, Filip Merkač, Anka Grubelnik - Lečnik, Anica Dular - Pečnik, Mara Leskovec - Plevnik, Anica Dobaj - Pudgar.

martinovka ni imela dovolj surovin, zato je bilo manj šarž; prav tako je bila motena tudi dostava premoga in plinski generatorji niso imeli dovolj kuriva. Železniška proga od Celovca do Maribora je bila večkrat tarča zračnih napadov zavezniških lovcev in miniranja partizanskih skupin. Ob koncu vojne je vihra zajela tudi mene in me kot mobiliziranca vrgla v spopade na Poljani ter od tam po dolgih pohodih pripeljala v Zrenjanin in kasneje v redno enoto JLA v Niš, od koder sem prišel domov spomladi leta 1948. Vrnil sem se na delo v laboratorij železarne na Ravnah. Laboratoriju so dodelili nove prostore v stavbi nekdanje (predvojne) jedilnice. Obseg dela v jeklami se je povečal, zato so bile večje tudi potrebe po laborantih. Prišlo je veliko novih sodelavcev in sodelavk.

Ko sem se vrnil na delo v laboratorij, so bili moji sodelavci: nekdanji vojni ujetnik Manfred Gallin, Jože Fink, Lipi Merkač, Viktor Levovnik, v naslednjih letih pa so se nam pridružili še: Mara Leskovec - Plevnik, Ivica Rigel, Elza Santič - Jezernik, Marija Kordež - Potočnik, Poldika Strnad, Vida Novak, Anica Dretnik - Šetina, Lojzka Janežič - Kovačič, Urška Cegnar, Erna Potočnik, Vera Gaberšek - Müller in Janez Korošič.

V mnogih letih so se zvrstili naslednji vodje: **Radmila Urošević, Avgust Turnšek, Janez Korošič, Mirko Borštner, Janez Perman in Jerica Jamer.** Vsak je prinesel nekaj novega, pozitivnega, a mi smo prišli iz tega človeškega konglomerata obogateni z novimi spoznanji.

Utrinki iz Kemijske službe

Jože Žlof

Kot ni življenja brez kemije, si tudi resnejšega podjetja, ki kaj "nase da", ne moremo zamišljati brez kemikov. Kemik je kot zdravje, ki ga mnogi ne opazijo, dokler jim dobro služi, zavedo pa se ga šele, ko jih začenja zapuščati, in žalujejo za njim, ko jih resnično zapusti. Toliko v pogum kemikom in v poduk onim, ki jim ni bilo dano, da bi kemiki postali.

Od leta 1945, ko je Železarna Ravne zaposlovala okrog 700 delavcev, v letih, ko je v njej delalo prek 7.000 ljudi, do danes, ko se je njihovo število prepolovilo, je v Kemijski službi v tem več kot 50-letnem obdobju delalo okrog 120 kemikov in več kot 60 ostalih sodelavcev (administratorji, elektroniki, drugi vzdrževalci, vzorčevalci, skladiščniki in snažilke), 32 sodelavcev pa je že umrlo.

Po končani drugi svetovni vojni je bilo treba začeti takorekoč iz nič. Veliko zagnanosti, iznajdljivosti in sposobnosti je bilo potrebno takratnim zanesenjacom, da so ob skromnih materialnih možnostih in pomanjkanju ustreznih kadrov osnovali kolektiv, ki je zagotavljal železarni sprotne storitve s področja kemije in položil temelje za hitri nadaljnji razvoj.

Prelomni trenutek za Kemijsko službo je prav gotovo začetek obratovanja emisijskega kvantometra - prvega na področju črne metalurgije v takratni Jugoslaviji - saj se je z njegovo uvedbo leta 1965 analizni čas občutno skrajšal, število določevanih elementov pa močno

povečalo. Čeprav smo rezultate kemične analize na tem kvantometru izračunavali še "ročno", se pravi - s takrat razpoložljivimi računskimi stroji, skupni čas odvzema taline ter priprave in analize vzorca v normalnih okoliščinah ni presegal 15 minut.

Nadaljnjo razvojno stopnjo pri spremljanju procesne kontrole v jeklarni in jeklolivarni pomeni nakup dveh novih kvantometrov - rentgenskega in emisijskega - v končni fazi že opremljenih z računalnikom. Računalniška izvedba je pomagala skrajšati skupni analizni čas v povprečju na 8 minut, zanesljivost oddanih vrednosti pa se je tudi povečala, saj smo zahtevnejše medfazne in vse končne vzorce analizirali na obeh kvantometrih.

Seveda pa se razvoj na tej točki ni ustavil. Leta 1981 smo skupaj s Službo za avtomatizacijo proizvodnih procesov končali projekt, imenovan PROGRAMSKI PAKET "KEM 101", s katerim se je Kemijska služba vključila v enoten računalniško podprt informacijski sistem jeklarnе. Projekt zajema kompleksno interdisciplinarno celoto, saj usklajuje zahteve metalurških procesov, obstoječe zmogljivosti aparatov v Kemijski službi ter razpoložljivo računalniško aparaturno in programsko opremo precejšnjega dela železarnе. Z uresničitvijo omenjenega paketa smo na kvantometriji zmanjšali rutinsko delo na najmanjšo možno mero in s tem odpravili človeške napake, kakršne so se predtem pojavljale pri prepisovanju in ocenjevanju množice podatkov. Pri tem je prišlo do občutnega prihranka

Prvi prostori kemijskega laboratorija so bili v tej hiši.

(Foto: A. Č.)

časa in surovin tudi v jeklarni, saj se rezultati kvantometske analize od takrat vključujejo neposredno v vse metalurške aplikacije. Projekt je bil tržno zanimiv in uspešno so ga prodajali tako doma kot v tujini.

Veliko strokovnega dela je naša služba vložila v umeritev tako imenovanega zabojniškega kvantometra, postavljenega v Jeklarni 2 v bližini nove 40-tonske peči. Ta je zaradi svojih izjemnih zmogljivosti nadomestila dve prejšnji, prav tako 40-tonski obločni peči. Januarja leta 1993 je začel zabojniški kvantometer redno obratovati in se že kar hitro izkazal kot zelo učinkovit, saj je poskrbel, da je dobila posadka pri tej zahtevni peči kemično analizo

(vključno z ogljikom in žveplom) že v približno štirih minutah po odvzemu taline. (Gre za povsem avtomatizirano aparaturu, ki ji strežemo od zunaj.) Metalurški delavec nekoliko obdela vzorec mandolinaste oblike, vtipka na zunanji tipkovnici njegovo razpoznavno številko in ga vstavi v utor sprejemne mizice. Po pritisku na štartni gumb poteka celotni analizi postopek - od končne obdelave in analize do začasnega skladiščenja vzorca - povsem samodejno in traja slabi dve minuti. Hitrejša od omenjene je lahko samo še analiza taline neposredno v peči ali tik ob njej. (Menimo, da je tudi ta izvedba že razmeroma blizu!)

Vzporedno z navedenimi dosežki pa so ves čas tekle raziskave uvajanja, dopolnjevanja in izpopolnjevanja klasičnih analizi metod, stiloskopije, spektrografije, spektrofotometrije, atomske absorpcije, ICP-spektrometrije, elektrokemičnih metod, kot so potenciometrija, elektroliza, polarografija, metode z ionoselektivnimi elektrodami itd. Z njimi smo pokrivali analizo jekla, zlitin z najrazličnejšimi osnovami, žlindre, ekoloških in geoloških vzorcev, če omenim le najznačilnejše materiale. Posebno pozornost smo

vedno namenjali napravam za določanje C in S ter plinom (H_2 , N_2 , O_2) v jeklu in zlitinam z drugimi kovinskimi osnovami, ker omenjenih elementov rentgenski kvantometer v zahtevanih koncentracijah sploh ne določuje, emisijski pa nekatere sicer določuje, a ne dovolj natančno. Določevanje plinov v jeklu in podobnih materialih je nasploh dokaj občutljivo, zato smo uvedli zelo stroge standarde za jemanje in pripravo vzorcev, v katerih se ti določujejo. Prava dragocenost se skriva v uvedenih arbitražnih metodah, po katerih smo analizirali več tisoč umeritvenih standardov.

Pogoj za uspešno redno in raziskovalno delo so seveda dobro usposobljeni kadri, ki pa so lahko le rezultat pametne kadrovske politike. Vodstva službe so postopoma poskrbela, da so pridobili vsi delavci predpisano strokovno izobrazbo, jim omogočila izpopolnjevanje ob delu, svoje pa so prispevale tudi delovne izkušnje. Ker je stroka specifična in področje dela razvejano, je bila pogostokrat potrebna ožja specializacija kadrov. In rezultat? Zaradi hitrih, zanesljivih in celostnih storitev, ki jih je lahko ponudila svojim odjemalcem, si je služba pridobila ugled tako znotraj železarne kot zunaj nje, tako doma kot na tujem. Naši strokovnjaki so bili pobudniki več

strokovnih srečanj, najpogosteje s področja spektroskopije in ekologije, ter vedno spoštovani in cenjeni predavatelji na domačih in tujih simpozijih.

Ob obiskih zahodnoevropskih poslovnih partnerjev ali avditorjev se naša služba ni nikoli počutila v podrejenem položaju. Nasprotno - ponudili smo jim lahko vedno več, kot so oni od nas po službeni dolžnosti zahtevali. Seveda pa nam je bilo v spodbudo, da smo s svojo strokovnostjo in iznajdljivostjo, a skromnejšo in starejšo opremo, dosegali v povprečju enake, dostikrat pa celo boljše rezultate od njih. Potrdilo mednarodne presojevalne komisije iz leta 1992, ki pojasnjuje, da so storitve

Takšna pa je stavba kemijskega laboratorija danes.

(Foto: A. Č.)

Kemijske službe v okviru Metala Ravne v skladu s standardom ISO 9001 - pri čemer je treba poudariti, da nam presojevalci niso naložili nikakršnih "korektivnih ukrepov" - kaže, da naši službi ni treba moledovati za sprejem v Evropo, ker smo v njej, pa ne samo zemljepisno, že nekaj desetletij.

Naša služba je v predstavljenem polstoletju odigrala v Železarni Ravne in v njeni širši okolici pomembno vlogo. Metalurgom je omogočila, da lahko izdelujejo prek 450 vrst jekla - pretežno plemenitega - po najsodobnejših tehnologijah, pri katerih sta hitrost in zanesljivost kemične analize prvi pogoj; pripomogla je, da na delovnih mestih vdihavamo čistejši zrak, da zapušča železarske dimnike manj dima in nadležnih plinov in da v Mežo odteka manj škodljivih snovi.

Iz tega kratkega orisa razmeroma dolgega obdobja je razvidno, da resno strokovno delo ne pozna bližnjic. Za svetlo podobo današnje Kemijske službe se moramo zahvaliti vsem generacijam in posameznikom, saj je vsak izmed nas po svojih sposobnostih in najboljših močeh vanjo vnesel svoj delež sevalnih kvantov.

ZGODOVINA POŠTE NA RAVNAH IN V KOTLJAH

Ervin Wlodyga

Pred letom 1863 je imela Mežiška dolina poštno povezavo s svetom prek Velikoveca, v Kotlje pa so pošto prinašali iz Labota. Prvi poštni urad ("poštno ekspedicijo") so ustanovili 5. 7. 1863 na Prevaljah; takrat je namreč tod mimo začel voziti vlak. Poštne pošiljke so v kraj prispale dvakrat na dan, in sicer s potujočo pošto Maribor - Celovec. Pogodbeni poštni vozniki so s kočijo vozili pošto s Prevalj v Guštanj.

USTANOVITEV POŠTE V GUŠTANJU

Pošto so v Guštanju ustanovili 28. 4. 1872. (Klinar, 1991, 128) Pred tem so pošto v Guštanj dovažali dvakrat dnevno s Prevalj. Poštar jo je raznosil po hišah, največkrat pa so jo krajani kar sami prišli iskat k njegovemu vozu.

Poštni urad je bil pri Miloniku. Ustanovilo ga je - podobno kot tudi druge pošte v občini - trgovsko ministrstvo na Dunaju, in sicer na predlog poštne direkcije v Gradcu. Imel je status nedržavne pošte. Poštne pošiljke so na guštanjski urad prispale dvakrat dnevno s potujočo pošto Maribor - Celovec. (Oder, 1992, 33)

Od leta 1890 je bila izmenjava pošte za Guštanj pri takratni čuvajnici - Tumpeževi bajti pod Obretanom, sedaj Stražišče I. (Povzeto po guštanjski cerkveni kroniki.) V kraju takrat še ni bilo postajališča. Izmenjava pošiljk je bila že štirikrat dnevno, vse od leta 1900 do leta 1936 pa jo je opravljal dolgoletni guštanjski pismonoša Anton Čadež. Upoštevajoč uredbo, da se na progah, krajših od šest kilometrov, ne sme uporabljati konjske vprege, so pošto dostavljali z vozičkom.

SELITEV POŠTNEGA URADA

Leta 1910 so preselili tudi poštni urad, in sicer v hišo, katere lastnik je bil Filip Kratz (sedaj

Partizanska ulica 3). Leta 1920 so poštne prostore znova preselili, vendar le v drugi del iste hiše. Njena lastnica Amalija Hattenberger je bila med 22. 8. 1913 in 20. 7. 1919 tudi poštna upravnica. Od nje je hišo odkupil Ivan Veršnik. V njegovi stavbi je bila pošta še vse do leta 1923.

1. 12. 1918 je guštanjsko pošto priključila direkcija pošte in telegrafa iz Ljubljane - med prvo svetovno vojno je Poštni urad Guštanj spadal pod celovško poštno direkcijo (Klinar, 1991, 165) - njeno vodstvo pa je 20. 5. 1920 prevzel Jožko Kermek. V Guštanju je bila pogodbeno pošta do leta 1923, ko se je preimenovala in pridobila status državne pošte.

**Vhod
na pošto v
Veršnikovi
hiši
(sedaj
Partizanska
ulica 3)**

Okoliš pošte Guštanj je takrat obsegal: trg Guštanj, Tolsti Vrh, Zelenbreg, Selovec, Brdinje, Preški Vrh in Navrški Vrh (Srebotnik, 1986).

6. 4. 1941 je okupator na vseh poštah v dolini odstranil Morsejeve telegrafe, na pošti v Mežici pa so telegraf in telefonsko centralo uničili poštni uslužbenci. (Oder, 1992, 34)

UPRAVNIKI IN DRUGI POŠTNI USLUŽBENCI

Poštna upravnica Agnes Tschedul (Čebul)

Rodila se je 18. 1. 1837 v Guštanju. Verjetno je bila prva upravnica guštanjske pošte, saj je bila ob njeni ustanovitvi stara že 35 let. Bila je samska. Do 21. 6. 1906 (oziroma do zgodnje smrti v 34. letu starosti) je bila na poštnem uradu zaposlena tudi njena sestra Justina Tschedul. Agnes Tschedul se je upokojila okrog leta 1910. Umrila je zaradi slabosti srca v 83. letu, in sicer 30. 11. 1919 v Guštanju. Pokopali so jo na pokopališču pri sv. Antonu.

Poštne upravnice Amalija Hattenberger in
Agnes Tschedul

Ob tem naj omenim, da se priimek Tschedul pojavlja v Guštanju še velikokrat v povezavi z različnimi poklici. Gre za nekakšen guštanjski srednji sloj. Na primer: zunaj cerkve sv. Egidija pri velikih vratih (lopa) je nagrobnik Andreja Tschedula (rojen

1727 leta, umrl 19. 10. 1781, star 54 let). Tudi na pokopališču pri sv. Antonu se na spomenikih iz prejšnjega in sedanjega stoletja pogosto pojavlja priimek Tschedul. Tako so se pisali različni posestniki, gostilničarji, kmetje, rudarski inšpektor, poštne uradniki, morda celo sodniki (Richter), gospodinje itd. Naj omenim le nekatere od njih: Jožefa, žena gostilničarja (1807 - 1870), Karel, posestnik (1804 - 1872), Anton, rudarski inšpektor (1839 - 7. 2. 1903 v Celovcu, prepeljan in pokopan pri sv. Antonu), Mihael, posestniški sin (1854 - 1892), Magdalena, posestnikova žena (20. 7. 1875 - 24. 5. 1920). (Wlodyga, 1976, 37 - 47)

Poštna upravnica Amalija Hattenberger

Po upokojitvi Agnes Tschedul leta 1910 je guštanjsko pošto prevzela Amalija Hattenberger, ki je na tem delovnem mestu ostala do konca prve svetovne vojne leta 1918.

Žal o datumu in kraju njenega rojstva nisem mogel ničesar izvedeti. Tudi v pliberški rojstni knjigi o njenem rojstvu ni nikakršnih podatkov. Mislim, da se je rodila okrog leta 1890.

Na nagrobnem spomeniku v Pliberku sem sicer našel napis Amalija Hattenberger - Postmeisterin in R. Rodila se je 15. 4. 1871, umrla pa 2. 8. 1938. Morda pa je bila to njena mati?

Po pisanju dr. Hansa Aschenbrennerja iz Celovca se je Amalija ml. odselila v Ameriko.

Poštne uslužbenci in upravnica med 2. svetovno vojno

Po pripovedovanju Ivanke Šteharnek, roj. Pušnik 1. 6. 1927 na Preškem Vrhu, je bila ta na pošti v Guštanju zaposlena od oktobra 1943. leta do junija 1944. Na to delovno mesto jo je določil Arbeitsamt. Od julija 1944. leta pa do konca vojne leta 1945 je delala na pošti v Wolfsbergu. Maja 1945. leta se je zopet zaposlila v Guštanju, in sicer za en mesec kot telefonistka, saj pošta v kraju takrat še ni delovala.

Med vojno je bila na pošti v Guštanju upravnica Marija Götzinger, poštna uslužbenka pa je bila Herta Mayr. Pismošoja je bil Pavl Pondeljak. Iz Guštanja je pošto v Kotlje dostavljala Justa Kostwein.

Jožko Kermek - prvi povojni upravnik pošte

Rodil se je 28. 8. 1895 v Benediktu pri Lenartu. Bil je sin Franca in Jere Kermek, roj. Ornik. Poročil se je s Terezijo Kesič iz Celja. Ob poroki 14. 12. 1963 v Celju je bil star že 68 let. V sedanji Ditingerjevi ulici je preuredil hišo. Upokojil se je kot višji poštne upravitelj. Za pljučnim rakom je umrl 12. 1. 1965 na Ravnah, pokopali pa so ga v Celju.

Poštni upravnik Jožko Kermek

Po prvi svetovni vojni (1. 12. 1918) je guštanjsko pošto pod svoje okrilje vzela direkcija pošte in telegrafa iz Ljubljane, 20. 5. 1920 pa je njeno vodstvo prevzel Jožko Kermek. Takrat je bila pošta še pogodbeno, šele leta 1923 so jo preimenovali in ji dodelili pravice državne pošte.

Med vojno so Kermeka premestili na pošto v Wolfsberg, od koder se je vrnil junija 1945. leta in takoj nastopil mesto upravnika guštanjske pošte. (Srebotnik, 1955, 37)

Na pošti sta bila poleg upravnika zaposlena še praktikant in pismonoša. Pošto je na postajo tri- do štirikrat dnevno dostavljal pismonoša.

Telefon so v Guštanju dobili leta 1923. Naročniki so bili le železarna, občina in orožniška postaja. Tako je ostalo vse do leta 1941. (Srebotnik, 1955, 37)

Moji spomini na Jožka Kermeka

Bil je zelo vester in natančen poštni upravnik. Ko je v večernih urah zaključeval obračune, je bil kar precej živčen. Takrat je moral v prostorih pošte vladati mir.

Bil je strasten zbiralec znamk. Tako najdemo njegovo ime tudi v časopisu Kolektor, ki je izhajal med leti 1924 - 1934, v njem pa so objavili tudi imena drugih znanih zbiralcev znamk iz Mežiške doline. (Med njimi je bila omenjena tudi Julija Pleinar, žena Rudolfa Pleinarja, ki je bil zaposlen pri grofu Vincencu Thurnu oziroma v njegovi gozdni upravi. V časopisu je med malimi oglasi objavila obvestilo, da je tudi hribolazka in da rada fotografira, želela pa si je tudi dopisovati zaradi učenja slovenskega jezika - žal je umrla zelo mlada leta 1928. V Kolektorju so od zbiralcev znamk z našega območja omenili še Ivana Osvalda, bančnega uradnika s Prevalj, in dr. Boštjana Erata, okrajnega zdravnika iz Guštanja.)

Upravnik Jožko Kermek si je pogosto kupil kaj posebnega, na primer kolo z več prestavami, kakršnega takrat v kraju še ni nihče imel. Od grofa Ota Thurna je kupil rabljen avto DKW, ki ga je na srezu v Dravogradu prijavil 12. 5. 1938. V tem letu je Rdeči križ organiziral v Guštanju šoferski izpit za bodoče šoferje RK. Izpit je potekal 8. 7. 1938. Komisija je bila iz Maribora, in sicer od t. i. sreskega načelstva. Na izpit je šel tudi Jožko Kermek. Od vseh kandidatov je bil teoretično najbolje pripravljen, v praktičnem

Jožko Kermek je imel za tiste čase mogočen avto.

delu izpita (voznja) pa se je najslabše odrezal. Šoferski izpit je sicer opravil (od skupnih stroškov za komisijo v višini 1.542 din je moral Kermek plačati 234 din), šofer pa nikoli ni bil dober. Avto je odjavil 30. 12. 1939. Mislim, da po tistem avtomobilov ni nikoli več vozil. Ko so leta 1941 Nemci zasedli Guštanj, je moral oddati avtomobilske plašče svojega avtomobila. Za avto, ki ni bil primeren za vojaško rabo, pa se Nemci sploh niso zanimali. Kam je Kermek avto pozneje spravil, ne vem. Sicer pa ga je garažiral v leseni lopi na dvorišču hiše dr. Erata.

V jeseni leta 1935 sem odšel na odsluženje vojaškega roka na Češko. Kermeku sem izročil svojo poštno hranilno knjižnico s prošnjo, naj mi vsak mesec nakaže nekaj denarja. To je tudi redno in vestno počel - dokler privarčevanega denarja ni zmanjkalo.

Ko sem se po vrtnitvi v domovino želel leta 1942 poročiti, sem Kermeka zaprosil, naj mi da v najem majhno stanovanje v njegovi hiši v sedanji Ditingerjevi ulici. Ustregel mi je - že leta 1941.

Bil je strasten in varčen kadilec. Vsako cigareto je prelomil na tri dele: en konec je vtaknil v lesen ustnik in tako dolgo vlekel, da je začel goreti že les, ne dolgo zatem pa je v ustnik že vtaknil drugi delček cigarete ... Tako je delal ves dan.

Kermek je umrl za pljučnim rakom v starosti 70 let.

Guštanjski pismonoša Anton Čadež

Antona Čadeža se zelo dobro spominjam. Ko še nisem bil poročen, mi je na svojstven način prinašal ljubezenska pisma. Ko pa sem bil na Češkem pri vojaki, mi je na hrbtni strani kuvert, poslanih od drugih, pripisal: "Bog živi. Anton." V tujini, kjer sem

Pismonoša Anton Čadež

preživel dve leti, mi je ta pripis skupaj s sporočilom iz mojega rojstnega kraja zelo veliko pomenil.

Anton Čadež se je rodil 1. 11. 1876 v Gornji Dobravi blizu Ljubljane. Na guštanjski pošti je služboval od leta 1900 do 1936 (s prekinitvijo med svetovno vojno). Poštna izmenjava je takrat potekala štirikrat dnevno. Čadež je po izmenjavi pošte le - to dostavljal naslovnikom trikrat dnevno, tudi zvečer s svetilko. (Srebotnik, 1986)

Anton Čadež se je poročil z Marijo Ulc iz Kotelj, ki je imela nezakonskega sina Viktorja. V zakonu s Čadežem pa ni rodila otrok. Zakonca sta živela v svoji hiši v današnji Partizanski ulici (pri Ulcu). Anton je umrl 10. 1. 1964 (v starosti 88 let!), njegova žena pa kmalu za njim (27. 1. 1964). Pokopana sta bila na pokopališču pri sv. Antonu, leta 1972 pa so ju prekopali na pokopališče Barbara. (Wlodyga, 1992, 30)

POŠTO PONOVO SELIJO

Iz Veršnikove hiše v Partizanski ulici 3 se je guštanjska pošta izselila leta 1923. Prostore je dobila v hiši nekdanjega šolskega upravitelja Josipa Böhma (hišna številka 64 v Trgu), ki jo je leta 1886 kupil od Pavline Avguštin, žene nekdanjega guštanjskega zdravnika. (Ta je postala lastnica hiše po smrti svojega moža - 17. 7. 1881.) Hišo je 31. 12. 1928 od Pavline Böhme, hčerke Josipa Böhma, kupil dr. Boštjan Erat.

KONČNO V SVOJIH PROSTORIH

Maja 1989. leta se je pošta (PTT enota 62390 Ravne na Koroškem) zadnjič selila - tokrat v svoje prostore v trgu (nekdanj Ringova hiša). Med obnavljanjem poslojpa je pošta nekaj časa delovala v bližnjem domu upokoencev.

Zdaj je to pošta t. i. tretjega reda, ki nudi storitve ppt na občinski ravni. Je druga največja pošta na Koroškem, takoj za enoto v Slovenj Gradcu. (Radešček, 1990, 9-10)

ZAČETKI POŠTE V KOTLJAH

Pošto v Kotljah so ustanovili kot pogodbeno pošto 23. 6. 1889. Urad je bil na Kisevi vodi (Rimski Vrelec) v stavbi št. 2. Pošto je ustanovila Poštna in telegrafska direkcija za Štajersko in Koroško v Gradcu. Poštar je poštno zvezo z Guštanjem vzdrževal peš. Pošta Kotlje je dobila dvojezični pečat leta 1908, prej je imela le nemškega.

**Prvi poštni urad
v Kotljah
je bil na
Rimskem Vreleu.**

Prva poštna upravница je bila Berta Schütz. Rodila se je 4. 7. 1872 v Celovcu kot hčerka direktorja kmetijske šole in cesarjevega svetnika Kozmosa ter Roze Schütz, rojene Novak. Starša sta bila lastnika Kiseve vode (oziroma Rimskega Vrelca).

Čeprav je bila Berta rimskokatoliške vere, se je 20. 4. 1895 v Celovcu poročila s kmetovalcem s Spodnje Avstrije Ernestom Osiandrom, ki je bil protestant. Pozneje je postal lastnik posestva in gradu Javornik na Ravnah. (Rodil se je 26. 7. 1866 v Hrušovcu, umrl pa je v Guštanju 21. 10. 1945.)

Kot mi je razkril dr. H. Aschenbrenner iz Celovca, je bila Berta Osiander teta njegovi ženi Trude Schütz - Aschenbrenner. O kraju in času smrti Berte Osiander nimam podatkov. Maja 1945. leta jo je v neznanu odpeljala jugoslovanska oblast.

gostilno Ignaca Wastla v Kotlje. (Ignac Wastl se je rodil 25. 7. 1867 v Kotljah, umrl pa 12. 1. 1948 za srčno kapjo, prav tako v Kotljah. Bil je gostilničar, nepremičnino pa je pridobil 18. 7. 1899. Njegovo premoženje je 20. 12. 1909 in 20. 2. 1910 prešlo v last Jakoba Orterja iz Guštanja.)

Kotlje so dobile telefonsko povezavo z Guštanjem leta 1928. Edini telefonski naročnik (vse do leta 1941) je bil Rimski Vrelec.

Kot se spominja dr. Aschenbrenner, je bila Berta Osiander tudi upravnica pošte v gostilni Wastl v Kotljah.

POŠTA V GOSTILNI WASTL

H otuljsko pošto so leta 1928 z Rimskega Vrelca (24. 4. 1918 je postal last družine Marhijoti, 25. 5. 1919 pa Ane Nešič) preselili v

NOVI PROSTORI IN NOV UPRAVNIK

P ošta v Kotljah se je leta 1931 ponovno selila. Dobila je prostore v gostilni Antona Petriča. (Rodil se je 14. 5. 1895. Bil je gostilničar, trgovec in upravnik pošte od leta 1931 in vse do svoje smrti. Umrl je 29. 6. 1941 v Slovenj Gradcu.)

17. KOTLJE
a) M a (KÖTTELACH / KOTLJE) a I s I

b) M a (- KOTLJE) s I in II

Gostilna
Ignaca
Wastla
v Kotljah

“Pri Toniju”
v Kotljah -
tretji
prostori pošte

Hiša je bila sprva last Antona Lužnika. Prisojilna listina z datumom 19. 11. 1924 pa je določila, da sta lastnika hiše št. 7 v enakem deležu postala Anton in Antonija Petrič. 2. 6. 1927 pa je v roke Antona Petriča prešla celotna hiša.

Pošto so ukinili Nemci leta 1941. Med vojno je pisemske pošiljke iz Guštanja dostavljala Justa Kostwein.

PONOVA VZPOSTAVITEV IN UKINITEV

Pošto v Kotljah so spet ustanovili 31. 5. 1952, vendar so jo 31. 4. 1954 ponovno ukinili.

V tem času je bila v kraju pomožna pošta, ki jo je štiri ure dnevno upravljal Hinko Petrič. (Rodil se je

27. 6. 1923 v Kotljah kot sin Antona Petriča.) V to službo ga je vzel Jožko Kermek. Drugo polovico delavnika je bil zaposlen na občini Kotlje, ki je tudi imela sedež v Petričevi hiši. Kot občinski uradnik je Hinko izdajal živilske karte, ki jih je dobival z okraja Slovenj Gradec.

Brzobjavke za pošto Kotlje je po telefonu posredovala pošta z Raven (nekdanj Guštanj). Po ukinitvi hotuljske pošte so njen okoliš priključili ravenskemu. (Srebotnik, 1986)

VRATA POŠTE SE ODPREJO - ZA EN DAN

Zodločbo Sestavljenega PTT podjetja Slovenije iz Ljubljane (št. 1-3/299/3-932 z dne 13. 1.

1993) je bila dovoljena izdelava priložnostnega poštnega žiga z nepremičnim datumom in njegova uporaba na pošti 62390 Ravne na Koroškem, in sicer 22. 1. 1993 ob prvem dnevu prodaje priložnostne poštne znamke Prežihov Voranc (1893 - 1993).

PRILOŽNOSTNI POŠTNI ŽIGI

Z odločbo Sestavljenega PTT podjetja Slovenije iz Ljubljane (št. 1-144103/1-93 z dne 6. 7. 1993) je bila odobrena izdelava priložnostnega poštnega žiga z nepremičnim datumom in njegova uporaba na pošti 62394 Kotlje, in sicer 10. 8. 1993 - ob 100-letnici rojstva Prežihovega Voranca.

POŠTA 62394 KOTLJE

10. 8. 1993 je bila odprta in istega dne zaprta pošta 62394 Kotlje, ki je opravljala omejen obseg poštne storitve. Za žigosanje poštne pošiljke je uporabljala poštni žig z imenom 62394 Kotlje. Žig je bil dosegljiv v Kulturnem domu v Kotljah. Z njim so počastili 100-letnico rojstva Prežihovega Voranca. (Povzeto po Uradnem glasilu PTT Slovenije, št. 3, 15. 6. 1993, str. 34; št. 12, 15. 7. 1993, str. 202.)

Upravnica pošte v Kotljah 10. 8. 1993 je bila Dragica Čapelnik, sicer kontrolorka iz PTT enote 62390 Ravne na Koroškem.

ZAHVALA

Prisrčno se zahvaljujem vsem, ki ste mi z raznimi dopisi, s časopisnimi članki, z nasveti in s slikami omogočili, da sem lahko napisal ta članek. Posebej se za pisno in slikovno gradivo zahvaljujem Roku Merkaču iz Kotelja, Hinku Petriču pa za dragocene podatke in fotografije, ki mi jih je odstopil. Danici Polanšek z matičnega urada Ravne hvala za podatke o družinah Schütz in Osiander z Rimskega Vrelca ter o gradu Javornik, za informacije o sestrah Tschedul, Jožku Kermeku in Antonu Čadežu. Zelo koristne podatke sem dobil tudi od sodišča v Slovenj Gradcu in Pliberku, pa tudi od poštne uprave Šteharnikove iz Pliberka. Zahvaljujem se dr. Aschenbrennerju za podatke, ki mi jih je posredoval v pismu oziroma po telefonu (o družini Schütz - Osiander in o Amaliji Hattenberger). Hvaležen sem tudi Ivanki Šteharnik, od katere sem izvedel imena vseh uslužbencev na guštanjski pošti med drugo svetovno vojno.

VIRI IN LITERATURA:

Vladimir Klinar: Nastanek in razvoj poštne in telekomunikacijske dejavnosti v koroški in podravski regiji. Maribor: PTT podjetje, 1991.

Karla Oder: Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja - 20. stoletje. Občina Ravne na Koroškem. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1992. (Pošte in poštne okolišči, str. 32 - 35.)

Rado Radešček: Najboljše PTT enote v podjetju - enota 62390 Ravne na Koroškem najboljša v 1. skupini, v: PTT novice, št. 15 - 16, 1990, str. 9 - 10.

Franc Srebotnik: Nekaj zgodovinskih podatkov o pošti Ravne na Koroškem, v: PTT zbornik, št. 7, 1986

Franc Srebotnik: Trara ... trara ... postiljon pelja..., v: Koroški fužinar, 29. 11. 1956, str. 37.

Ervin Wlodyga: Guštanjski pismonoša Anton Čadež, v: Koroški fužinar, 1992, št. 2, str. 30.

Ervin Wlodyga: Naša pokopališča, v: Koroški fužinar, 25. 8. 1976, str. 37 - 47.

Wilhelm Klein: Die regulären Poststempel, Wien: 1967 (o poštne žigih za Guštanj in Kotlje).

Pokrajinski arhiv Maribor: o nakupu in prodaji avtomobila poštnega uradnika Jožka Kermeka.

Časopis Kolektor: o znanih zbiralcih znamk v Mežiški dolini pred 2. svetovno vojno.

Okrajno sodišče Slovenj Gradec - Zemljiška knjiga: podatki o Amaliji Hattenberger, Ivanu Veršniku, hiši Boštjana Erata in o Ringovi hiši na Ravnah ter o Wastlovi in Petričevi hiši na Rimskega Vrelcu oziroma v Kotljah.

Dr. Hans Aschenbrenner: pismo z dne 25. 4. 1997 o pošti na Rimskega Vrelcu in v Kotljah.

Sodišče v Pliberku: podatki o družini Hattenberger.

Pokopališče v Pliberku: podatki o družini Hattenberger.

Mrliška knjiga Guštanj: podatki o Agnes Tschedul in Jožku Kermeku.

Rok Merkač: dopisi o hotuljski pošti in fotografije.

Hinko Petrič: dopisi o hotuljski pošti in fotografije.

Danica Polanšek, matičarka na Ravnah na Koroškem: podatki iz knjige umrlih (o Agnes Tschedul in njenih sorodnikih, Jožku Kermeku, Antonu Čadežu, Ignacu Wastlu in Antonu Petriču) in iz občinske knjige (o družini Schütz in Osiander).

UTRINKI IZ PRETEKLOSTI

Guštanjska dekleta leta 1941

Ervin Wlodyga

Slika je nastala poleti 1941. leta v parku ob ravenskem gradu - po eni od mnogih proslav, ki so jih med okupacijo pripravili Nemci. Na njej so morale sodelovati tudi guštanjske mladenke. Nekatere so se je udeležile iz prepričanja, večina pa zaradi strahu pred posledicami, če okupatorjevih navodil ne bi ubogale.

Dekleta so se morala obleči v "dirndle", vodila pa jih je Marija Wriesnig, sicer uradnica v tovarni. (Rodila se je 31. 8. 1912 v Guštanju, po končani vojni leta 1945 pa jo je jugoslovanska oblast aretirala. Kdaj in kje je umrla, ni znano.) To skupino so Nemci poimenovali "B. d. M." - Bund deutscher Mädchen (Zveza nemških deklet).

Viri podatkov:

- Danica Polanšek, Matični urad Ravne na Koroškem: o Mariji Wriesnig.
- Ervin Wlodyga: po spominu.

Sliko je avtorju odstopil **Franc Telcer** s Prevalj.

Od leve proti desni v prvi vrsti: Greta Pokeržnik, neznana, Marija Wriesnig, neznana, Marija Kefer, Ana Reven, Rozi Husar, neznana, Fanika Kričej, Marija Mihelič, Fanika Pokeržnik, Rozi Večko in Angela Hribernik.

Druga vrsta: Truda Borštner, neznana, Greta Kratky in Antonija Haber.

30 LET MEDNARODNIH IGER ŠOLARJEV

Jože Šater

Letos 5. junija bo minilo 30 let, odkar so se na pobudo profesorja športne vzgoje Metoda Klemenca v Celju srečali šolarji, stari od 12 do 15 let, in sicer iz Beograda (Srbija), Brna (Slovaška), Celja, Kranja in Trbovelj (Slovenija), Graza (Avstrija), Lausanne (Švica), Udin (Italija) in Zagreba (Hrvaška) ter se pomerili v nekaterih atletskih disciplinah.

Darmstadtu, Ženevi, Granollersu, Grazu, Hamiltonu, Lausanni, Mariboru, Murski Soboti, Prakovcah-Helcmanovcih, Ravnah na Koroškem, Slovenj Gradcu, Sopronu, Šparti, Szombathelyju, Troyesu, Udinah in Usgorodu) nastopilo prek 15.200 mladih športnikov iz 137 mest Evrope, Azije, Afrike in Amerike!

Tudi in predvsem v teh številkah se vidi

Po uspešnih
3. mednarodnih
zimskih igrah
šolarjev
7. februarja 1998
pod mariborskim
Pohorjem.
Med mariborskimi
organizatorji -
na čelu z županom
dr. Alojzom Križmanom
(z zastavo iger) -
sta tudi
Zoran Naprudnik
(v invalidskem vozičku)
in poleg njega
prof. Metod Klemenc,
ki sta bila med
ustanovitelji
mednarodnih
iger šolarjev.

Zaradi spoznanja, da je srečna prihodnost otrok v veliki meri odvisna od medsebojnega razumevanja in spoštovanja, in zaradi mišljenja, da je prav šport pomemben dejavnik pri povezanosti otrok različnih narodnosti, so se takratni športni delavci, udeleženci 1. mednarodne olimpiade mladih v sestavi: **prof. Metod Klemenc iz Celje - kot predsednik - in prof. Ovido Bernes (Udine), dr. Josef List (Graz), dr. Robert Sander (München), Emanuel Braunschweig (Lausanne) in Zoran Naprudnik (Ljubljana) - kot člani**, na predlog gledališkega režiserja in dramaturga Jurija Kislingerja iz Celja, združili in ustanovili Komite mednarodnih iger šolarjev. Njegova glavna naloga je bila, da s spodbujanjem športnih tekmovanj in srečanj v različnih mestih omogoči osnovnošolcem različnih narodnosti, da se med seboj spoznajo in v sožitju utrdijo prijateljske vezi ter tako prispevajo tudi k širjenju olimpijske misli, s tem pa pomagajo tudi pri krepitvi svetovnega miru.

In tako so se rodile mednarodne igre šolarjev!

Od takrat se je zvrstilo že 30 mednarodnih iger šolarjev (27 letnih in 3 zimske) v Sloveniji, Nemčiji, Švici, Avstriji, na Slovaškem, v Italiji, Španiji, na Madžarskem, v Andori, Franciji, Ukrajini, Kanadi in Grčiji. V teh 13 državah je v 20 mestih (v Andorri la Vella, Bratislavi, Celju,

pomembnost tega mednarodnega gibanja šolarjev!

Osnovni namen iger je omogočiti, razvijati in pospeševati srečanja, razumevanje in prijateljstvo med šolarji različnih dežel in narodov. S to zavestjo prirejajo športna tekmovanja za šolarje ne glede na njihovo politično, versko in rasno pripadnost.

Mednarodne igre šolarjev imajo svoja pravila, statut, zastavo, simbole in himno. Decembra leta 1990 jih je v olimpijskem Lillehammerju priznal za pomembno organizacijo tudi Mednarodni olimpijski komite. Imajo tudi svojo skupščino, v kateri ima vsako mesto (organizator iger) eno mesto, in komite, ki igre tudi vodi.

Ker omogočajo šolarjem različnih narodnosti sklepanje in utrjevanje prijateljstva ob športnih tekmovanjih, so se mednarodne igre šolarjev z leti razvile v pomembno mednarodno dejavnost sodelujočih mest.

Delež Slovenije v tem mednarodnem gibanju šolarjev je zelo pomemben. Kar pet slovenskih mest je mednarodne igre šolarjev že organiziralo! V Celju so bile 1970. leta prve in tudi jubilejne - 25. igre 1995. leta. Murska Sobota je kar trikrat (leta 1974, leta 1976 in leta 1983) pripravila igre. Ravne na Koroškem so poleg 8. letnih iger (leta 1978) organizirale tudi 1. zimske igre v veleslalomu, tekih in skokih leta 1994. Tem trem mestom se je istega leta z organizacijo letnih iger pridružilo še mesto miru - Slovenj Gradec, letos pa tudi univerzitetno mesto Maribor s 3.

zimskimi igrami, ki so bile tudi 30. jubilejne igre! Na igrah so poleg mladih športnikov iz naštetih mest sodelovali tudi športniki iz Ljubljane, Kranja, Beltincev, Bakovcev, Črne na Koroškem, Dola pri Ljubljani, Gornje Radgone, Ihana, Lendave, Ljutomera, Ptuja, Radelj ob Dravi, Radomelj, Slovenske Bistrice, Trbovelj, Velenja, Veržerja in Vuzenice.

Mladi športniki z Raven na Koroškem so do sedaj sodelovali na 15 letnih in na 3 zimskih mednarodnih igrah šolarjev v evropskih državah in v Kanadi. Med njimi so bile tudi plavalke: Lidija Breznikar, Tanja Merzdovnik, Špela Fras in Tanja Kumprej, ki so se s trenerjem Denisom Dretnikom udeležile lanskih iger v Šparti v Grčiji.

Pomembno je omeniti tudi, da je poleg ustanovitvenega predsednika, prof. Metoda Klemenca, v komiteju mednarodnih iger šolarjev več let zelo dejavno deloval kot član in tudi podpredsednik Zoran Naprudnik, častni član mednarodnega in slovenskega komiteja. V komiteju so iz Slovenije še zelo aktivni Jože Vild iz Murske Sobote, ki je bil tudi že podpredsednik komiteja, Pavel Bukovac iz Celja in Jože Šater z Raven na Koroškem. Slednji je bil najprej član in nato eno mandatno obdobje podpredsednik, na lanski skupščini v Šparti pa je bil izvoljen za predsednika komiteja mednarodnih iger šolarjev za naslednje 4-letno mandatno obdobje.

Mesta, organizatorji iger, dajejo izjemen poudarek organizaciji in izvedbi mednarodnih iger šolarjev in podrejajo celotno organizacijo **druženju mladih**, ki je izhodišče iger. Ob tem se srečujejo tudi župani in gospodarstveniki mest.

Ker se gibanje izjemno hitro širi, je skupščina sprejela stališče, da je treba temu prilagoditi tudi organiziranost. Odločila je, da se v državah, kjer sta že dve mesti (ali več) pripravili mednarodne igre šolarjev, oblikujejo tudi nacionalni komiteji mednarodnih iger šolarjev.

V Sloveniji smo prvi sledili temu navodilu in ob 25. jubilejnih mednarodnih igrah šolarjev 17. junija 1995. leta v Celju s slavnostnim podpisom listine ustanovili Slovenski nacionalni komitej mednarodnih iger šolarjev. Podpisniki so bili župani mest, ki so igre že organizirala: **Jože Zimšek** za Celje, **Andrej Gerenčer** za Mursko Soboto, **Janez Komljanec** za Slovenj Gradec in **Maksimilijan Večko** za Ravne-Prevalje, člani mednarodnega komiteja **Jože Vild**, **Pavel Bukovac** in **Jože Šater** ter ustanovitveni predsednik komiteja mednarodnih iger šolarjev **prof. Metod Klemenc**, ki tvorijo tudi jedro slovenskega komiteja.

V skladu z zakonom o društvih smo nato izdelali in sprejeli statut in se preimenovali v Slovensko združenje mednarodnih iger šolarjev, ki je bilo z odločbo Upravne

enote Ravne na Koroškem 4. 12. 1996 vpisano v register društev. Združenje je na svoji redni skupščini sprejel kot svojega pridruženega člana tudi Olimpijski komitej Slovenije - združenje športnih zvez.

Po uspešnih 3. zimskih mednarodnih igrah šolarjev se je Združenju pridružila tudi Mestna občina Maribor. Svečano

izjavo o pridružitvi sta 4. marca 1998. leta v Mariboru podpisala župan dr. Alojz Križman in predsednik Športne zveze Maribora Leon Kremžar.

V Slovenskem združenju mednarodnih iger šolarjev, ki ga v prvem mandatnem obdobju vodi Jože Šater (zato je zdaj tudi sedež na Ravnah na Koroškem), sledimo osnovnemu izročilu in ciljem tega mednarodnega gibanja šolarjev. Izmenoma se sestajamo v mestih, ki so igre že organizirala, in se dejavno vključujemo v delo mednarodnega komiteja. V Sloveniji si prizadevamo pridobiti čim več novih mest, ki bi z organizacijo mednarodnih iger šolarjev postala članice generalne skupščine mednarodnih iger šolarjev, in kar je najbolj pomembno - da bi čim večjemu številu slovenskih šolarjev ob športnih tekmovanjih omogočili druženje z njihovimi vrstniki z različnih delov sveta, doma in v tujini.

Od 10. do 15. junija letos bodo v Logroñu (Španija) 28. letne mednarodne igre šolarjev v atletiki, plavanju in tenisu, kamor so vabljeni tudi slovenski šolarji iz mest, ki so igre že organizirala.

Ponosni pa smo tudi in z veliko hvaležnostjo lahko zapišemo, da bo mesto Velenje od 27. do 29. avgusta 1999 organiziralo 30. letne mednarodne igre šolarjev v atletiki, plavanju in odbojki na pesku, kar pomeni, da bo Slovenija v tem pomembnem mednarodnem gibanju že drugo leto imela šest mest v generalni skupščini mednarodnih iger šolarjev, kar je nedvomno pomemben in tudi v mednarodnem merilu odmeven uspeh.

Prav zaradi tega pričakujemo tudi od slovenskih institucij, kot sta ministrstvo za šolstvo in šport RS in Olimpijski komitej - združenja športnih zvez, ustrezno veljavo in poleg moralne tudi finančno podporo pri našem delu v Slovenskem združenju mednarodnih iger šolarjev.

SVETLOBA NAD MEGLENIM MORJEM

(18. oktober 1997 v Veliki Raduhi)

Milan Vošank

Sončni oktober, ta najbolj jesenski mesec, se je nanagloma, kar čez noč, prevesil v deževni november. Minevajo dnevi, že kar tedni v pustobni sivini, ko barve v naravi izginjajo in je tudi razpoloženje vse bolj v pričakovanju mrzle bele zime. Pa vendar se iznenada, nepričakovano naredi dan, ko se nebo spet zjasni, ko se med hiteče bele oblake kakor na paleti slikarja kolorista vriva čista ultramarin modra, ta nebesna in zame vedno tudi hrepeneče pomirjujoča barva. Te dni, pravzaprav te kratke ure v teh nalivih svetlobe, mi misli vedno pohite k oktobrskim, prelestnim sončnim dnevom in razbohotenim jesenskim barvam. Barve, ki me vsako leto, vsako novo jesen bolj, kot pijanega nosijo naokrog, kakor norega malarja, polnega nemirnega pričakovanja s paletto, z barvami in s čopiči pred praznim belim platnom.

Te svetle ure v predahu novembrskega dežja in meglenih zaves, ko mi misli uhajajoče beže k doživetjem v

že kar običajno, da so obhodili Veliko Raduho. Tudi ta lanski 18. oktober je bilo treba spet oprtati nahrbtnike!

Po spodnji poti smo krenili s planine Grohot. Označena stezica je vztrajno vodila nizdol, nekam proti daljni Savinjski dolini, mi pa smo kmalu zavili po svoje, v brezpotje, navzgor in povprek čez gozdove, zamegljene, nerazgledne, kar nekako neprijazne v tej mračni sivini. Ampak, vedeli smo... in pričakovano je nastajalo hitro. Že ko smo se začeli vzpenjati po strmem gruščnatem grabnu, smo opazili, kako se megla redči in se svetli ter so zelene smreke in rumeno-oranžni macesni postajali vse bolj razločno barviti, dokler se nismo povzpeli na plano, na svetlo, v neki drugi, lepši svet. Zgoraj nad nami so bile jasne skale, visoko razčlenjene stene do rušnatih grebenov pod modrim nebom. Vse je bilo pričakovano, toda zgodilo se je tako nenadno hitro, da smo zastali, upočasnili strmi korak in se zvedavo zagledali v znana pečevja Velike Raduhe in tja

“Široko morje
slepeče svetlobe
belega
meglovja...”

(Foto: Franc Pušnik)

gorah. Kje so me ta mesec vodile poti? Z gorskim kolesom sem se iz Cerkelj podal v strmine Krvaveca in Zvoha, od tam pa peš na Kalški greben. In iz Davče sva s prijateljem z gorskima kolesoma osvojila sam vrh Porezna. Ter, tu pa se mi misli največ pomude, spet sem našel do tiste samote v Veliki Raduhi.

Bili smo trije. Stari hribovski prijatelji. Stanč, Franc in Milan. Bil je 18. oktober, sobota, dan, kot je zatrjeval Stanč, ko je že veliko zadnjih let bilo lepo vreme. Ko je bilo

čez, na drugo stran, kjer so vrhovi Grintovcev. Tako blizu so se zdeli, skorajda preblizu, kot da nista bili vmes globoki Solčavska in Logarska dolina, nekako prikrito pogreznjeni v meglenem morju.

Prestopili smo mejo med svetlobo in meglenim mrakom in prag velikih vrat, prišli smo v svet tihe gorske lepote, kjer je med zadnjimi skrivenčenimi macesni, redkimi rjavimi tratami, trdoživim ruševjem, sivim gruščem in belimi, visokimi, strmimi, skalnatimi stenami vela otožna jesen. Sonce še ni seglo sem na našo severno stran, toda bilo ga je

povsod v izobilju tam naokoli. Ko smo se povzpeli do pod stene in splezali na stranski skalnat greben, je vse daleč naokrog, od južnih pobočij Pece do dolgih grebenov bližnje Olševe in naprej do zadnjih vrhov Grintovcev, že polno sijalo v jarki sinji svetlobi in sončnosti v številnih vedrih slikah znanih, v tolikokrat že ogledovanih gorskih podobah, ki pa se jih spet kar nismo znali nagledati. Še smo se, glasni

Skalnat možic (Foto: Stanko Mihev)

in veseli, ozrli po plezalnih smereh v Trikotu, v bližnji raduški steni, potem pa sestopili tja do bivaka Planika, prijetne travnate ravnice v zavetju skal in vihamikov. Sam kar omotičen od vseh svetlob in širih razgledov.

S Planike pač ne moreš kar odhiteti naprej, bilo bi kakor greh. Ta skriti prostor nosi s sabo spomine samotnih popotnikov in dejanj velikih alpinistov, lepih noči, krikov tod zapuščene in še samosvoje narave... Tudi mi smo poiskali jekleno skrinjico v skalni razpoki, kjer so nam redki podpisi v obledelem zvezku govorili, kako res samotno odmaknjen je ta brezpotni svet Velike Raduhe, in že kar svečano pridali še svoja imena ter nekaj trenutnih misli. Daleč od spodaj pa se je potihoma, kakor skrivnostno prikradeno iz megle, oglašal solčavski zvon. Bil je čas za obed.

Prijatelja sta se razgovorila, meni pa so misli nemirno begale; vsega je bilo toliko! Megleno jutro, nato pa kakor vstajenje: sonce, svetloba nad meglenim morjem, barve, razgledi, naša samotna tiha pot... Koliko od tega bo znalo ostati v spominih, koliko teh obpotnih slik bo zavest ohranila, sem se spraševal, ko sem med vitkimi debli vihamnih macesnov še kar iskal nove podobe. In glej, prav sam Triglav, ves jasen in svetel, se je dvigoval tam v dalji.

Pot smo nadaljevali med drevjem pod stenami. Tedaj je Stanč krenil nizdol, na desno od steze, z glasnim

povabilom, naj mu slediva. Med rušjem in polomljenimi vihamiki smo se prebili na izrazito izpostavljen skalnati pomol, kjer so pred leti, na večer pred plezanjem, mladi alpinisti postavili skalnatega možica.

Ker s Francem nisva slutila, kaj naju čaka (to je vedel le Stanč), je bilo presenečenje popolno. Kakor bi se svet izzivajoče odprl, se nam je razprla podoba, tako širna in daljna kot slika neskončnih dimenzij, ujeta v neviden okvir neba - od severa do juga, od vzhoda do zahoda. Podoba sveta med gorami. Razprlo se je široko morje slepeče svetlobe belega meglovja, negibnega, a v svoji navidezni razburkanosti kot venomer nemirno valujoče, butajoče v skalnate bregove, do koder nam je segal pogled. Daleč, daleč, levo in desno okrog našega skalnatega pomola, ki je bil sedaj kakor neznaten rt polotoka, hoteč ubežati od zavetja velike gore nasproti silno vabečemu morju. Tja od Pece, ki smo jo slutili takoj za prvimi bregovi, do grebenov Olševe in Obirja in bližnjih vrhov Grintovcev, pa naprej po gorah in grebenih daleč do južnih obzorij, nam je segal pogled. Mnogo smo že doživeli v gorah, take podobe, toliko valujočih oblakov, toliko šime svetlobe naenkrat nad meglenim morjem z gorami kakor samotnimi otoki, daleč nad deželo Koroško, nad Štajersko in Kranjsko, to pa je bilo menda le prvo.

Kar obstali smo tam, na tisti sončni skali nad prepadi, še kar naprej veselo presenečeni in začudeni, da so še besede sprva postale redkejšje in tišje, le naši fotoaparati, ti pa so kar beležili. In ptice nekje zgoraj so pele. Drugače pa je bilo vse tiho. Še utrip v zamegljenih dolinah globoko spodaj, kakor da je zamrl. Tu je bila le samota Velike Raduhe in onih vrhov tam čez.

Potem pa smo se zagnano, kakor vzneseni, polotili nove gradnje že krepko razrahljanega starega skalnatega možica. S Francem sva iskala primerne skale ter jih podajala Stanču, da jih je utrdil v visoko piramido in na vrh zasadil še vitek, suh, siv macesnov kol. Nazadnje je bilo vse postorjeno, mi pa še kar nismo znali in hoteli naprej. Hodili smo po pomolu, govorili in se razgledovali. Tedaj sem pač vedel, da te prvinske slike iz Velike Raduhe zlepa ne bom znal pozabiti. Pa najbrž se je tudi prijateljema krepko zarisala v spomine.

Bili smo že visoko pod vrhnimi grebeni, ko nas je skromna pot večče in strmo vodila med rušjem, med skalami in zadnjimi vihamiki, ko smo se še kar ozirali nazaj na naš skalnati pomol, kjer sta se v soncu svetila možic in kol, spet prepuščena v svojo samoto večnosti. Ali pa, kdo ve, kdaj do naslednjega obiska.

Gore res znajo dajati s svojega oltarja lepote. Gorniki poznamo te lepe, te najlepše planinske slike in poznamo, kakopak, tudi tiste drugačne slike. V gore hodimo iskat lepoto, pa je ni vedno v izobilju. Ampak vztrajnost prepričanih in zagledanih je rada poplačana. Takim mislim sem se prepuščal, ko smo se vzpenjali proti sončnemu grebenu in naprej po tratih do vrha Velike Raduhe in so se nam razgledi širili čez široka meglena morja vse tja do značilne podobe notranjskega Snežnika najdalj na južnih obzorjih. Z druge strani pa so se nam nanagloma približali koroški velikani: Smrekovec, Uršlja gora, Peca in Olševa.

Naša zgodba o svetlobi nad meglenim morjem se še ni končala.

PONOS DRAVČBAHERJEVE KMETIJE

Rdeči bor velikan

Andreja Čibron - Kodrin

(Besedilo in fotografije)

Je eden največjih v Sloveniji, poznavalci pa ga občudujejo tudi zaradi pravilno oblikovane krošnje. **V višino je doslej zrastel 18 m, njegov obseg pa je 350 cm.**

Velikanski bor raste pri Dravčbaherjevi kmetiji v Šentjanžu nad Dravčami.

Do njega pridemo iz Vuzenice, in sicer tako, da pot nadaljujemo po cesti ob potoku Crkvenica, po dveh kilometrih pa zavijemo desno na makadam in se po nadaljnjih dobrih dveh kilometrih mimo domačije Bindiš pripeljemo do cilja. Bor vse obiskovalce očara z merami in lepoto, strokovnjaki pa mu napovedujejo še mnogo let in centimetrov (*za primerjavo: največji bor v Angliji ima v višino, štiri metre več, njegov obseg pa je večji od petih metrov*).

SPOŠTOVANE UPOKOJENKE IN UPOKOJENCI!

ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE SLOVENIJE

je v aprilu 1998 poslal vsem upokojemcem

Ponudbe za sklenitev prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja.

Veliko podpisanih ponudb so upokojenci že vrnil, opažamo pa,
da so nekateri narobe razumeli vsebino in namen ponudbe,
zato odlašajo z vračanjem le-teh. Navajamo nekaj pojasnil na najpogostejša vprašanja.

POJASNILA:

Dosedanja skupinska polica, ki sta jo sklenila Zavod za zdravstveno zavarovanje in SPIZ, bo decembra 1998 prekinjena, nadomestile jo bodo individualne police upokojemcev in po njih zavarovanih družinskih članov. To je tudi v skladu z zahtevami Zakona o zavarovalnicah.

Ponudba se nanaša na preureditev obstoječega zavarovanja PZZ (zavarovanje za vsa doplačila k zdravstvenim storitvam). Nadstandardna zavarovanja so navedena zgolj v informativne namene.

Na ponudbi je treba navesti tudi družinskega člana, če želi upokojenec zanj plačevati premijo.

Vsak upokojenec in družinski član dobi novo izkaznico, stare pa bodo prenehale veljati.

Zavarovanje bo sklenjeno za 2 leti z možnostjo avtomatičnega podaljšanja.

Premijo bo še naprej odtegoval SPIZ od pokojnine in jo nakazoval Zavodu za zdravstveno zavarovanje.

Premija se bo spreminjala ne glede na prehod na individualna zavarovanja.

V skladu s sklepom Odbora za prostovoljno zdravstveno zavarovanje so v marcu 1998 tudi upokojenci, tako kot ostali zavarovanci, začeli plačevati premijo za vnaprej (v marcu za april itn.). Manjkajoči obrok za marec je razdeljen na 10 enakih obrokov po 207,00 SIT. Obroki so prišteti k rednim mesečnim premijam.

Vsa dodatna pojasnila dobite na najbližji izpostavi za zdravstveno zavarovanje Slovenije, kamor naj upokojenci tudi pošiljajo podpisane ponudbe.

 Zdravje je sreča, zdravljenje zavarujemo mi
 Zdravje je sreča, zdravljenje zavarujemo mi

*Bralcem,
sodelavcem,
pokroviteljem
in vsem drugim
prijateljem
Koroškega
fužinarja
se zahvaljujemo
za zvestobo
in jim želimo
prijetne
počitniške dni;
na svidenje
spet decembra.*

Uredništvo

Koroški fužinar je ustanovila Železarna Ravne leta 1951. Ta številka je izšla s pomočjo objavljenih pokroviteljev. Izdal in založil jo je Fužinar Ravne, d. o. o., Koroška 14, Ravne na Koroškem.

Uredništvo: glavna in odgovorna urednica mag. Andreja Čibron - Kodrin, tehnična urednica Jelka Jamšek. Lektoriranje: prof. Miran Kodrin.

Tel.: 0602 21 131, urednica int. 6305.

Fotografije so prispevali avtorji besedil in uredništvo oz. arhiv Koroškega fužinarja.

Tisk: ZIP center, d. o. o., Ravne na Koroškem.

Glasi se po mnenju Ministrstva za informiranje (št. 23/128 - 92) šteje med proizvode, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 5

V lanski decembrski številki Koroškega fužinarja smo objavili nagradno križanko.

REŠITEV VODORAVNO: KITA, OSA, ABEL, MOL, NPAKICA, NARAVSKE, LOS, NA, ARA, ONE, TEJ, NBA, SAD, ATENKE, ISIS, IRCI, MANEKENKA, LA, ELIPSA, AON, OL, NO, JANKO, TURIST, AKT, PACKA, NIKA, MANA, RENEGAT, UNI, BALA, OME, TANGO, BRANIK, ARARA, ATMAN.

NAGRAJENI REŠEVALCI KRIŽANKE SO:

JANEZ PRAPER, Trg 3a, Prevalje, ki dobi **1. nagrado:** brezplačen prevoz za dve osebi na enem od izletov PD Ravne v letu 1998;

VERA MEH, Stražišče 3, Ravne na Koroškem, ki ji je žreb namenil **2. nagrado:** kosilo za dve osebi v koči na Naravskih ledinah;

ANDREJ ZAVERŠNIK, Žerjav 20, Črna na Koroškem, ki je, upamo, da lepo, izkoristil **3. nagrado:** prenočitev z zajtrkom za dve osebi v koči na Naravskih ledinah.

Nagrajencem čestitamo in se zahvaljujemo PD Ravne na Koroškem za nagrade.

Uredništvo

POKROVITELJI

ENERGETIKA • RAVNE d.o.o.

2390 Ravne na Koroškem, Slovenija

SLOVENSKE ŽELEZARNE

METAL • RAVNE d.o.o.

2390 Ravne na Koroškem • Slovenija

SLOVENSKE ŽELEZARNE

NOŽI • RAVNE d.o.o.

2390 Ravne na Koroškem • Slovenija

ODVETNIK

MIRAN KOS

Koroška cesta 14
2390 Ravne na Koroškem
Telefon: 0602 22 286

SLOVENSKE ŽELEZARNE
ARMATURE Meta • RAVNE d.o.o.
DE LIVARNA • RAVNE
2390 Ravne na Koroškem • Slovenija

SŽ-STROJI IN TEHNOLOŠKA OPREMA d.o.o.

RAVNE na Koroškem

Ravne na Koroškem • Slovenija

SALUS

2392 MEŽICA
Ob Meži 11

TRANSKOR
PREVOZI • SERVIS • TRGOVINA

VZMETI RAVNE d.o.o.

Podjetje za proizvodnjo vzmeti in stabilizatorjev

Koroška c.14, SI-2390 Ravne na Koroškem

Varovanje oseb in
premoženja
Urejanje okolja

VOgard
d.o.o.

